סלאוני

הומור
פרודיה
סטירה

ע. אבישר

ח. שלמוני

כפתור ופרח

מסכת עוקצין
להצלפות סטיריות־הומוריסטיות
על חיינו החברתיים פוליטיים מפלגתיים
ספרותיים אמנותיים בחמשת השנים האחרונות.

ציור השער:
עודד אבישר

תל־אביב, אדר ב' של שנת
«חוכא ואטלולא ולצנות»

בהזמנות לפנות אל הוצאת ספרים «יבנה»
תל־אביב רחוב אלנבי 80 טלפון 3134.

נדפס בדפוס „בצלאל" ת"א רח' בית לחם 5

דבר ההוצאה

הספר „כפתור ופרח" מכיל את החלק הראשון ממיטב בדי־חותיו וסטירותיו המקוריות של ח. שלמוני.

את חלקו הגדול של הספר פירסם המחבר בעתוניו הסטי־ריים (הי־קלחת, הלוליון, אפילימן, עתון מזופת, הטאים הללו, קנ־טונידה, עומר. תשליך, סביניז־ה. פשע בערב. ידיעות אחרונות, יהץ מאי קא משמע לן, שמנת) שהופיעו בשנים תרצ"ה — צ"ח וחלקו, בעיקר הפילי־טונים, בעתונות היומית בארץ ישראל.

בסוף הספר נספח מאמר בשם: „הבו אלוף שום לעתונות העב־רית!" והוא הקדמה לספר „אלבום תל־אביב" (צרור פיליטון ־ רפור־טז'ות) ההולך ונדפס.

מסבות שאינן תלויות במחבר נשתרבבו לתוך הספר טעויות ושגיאות שהזמן גרמן ואת הקורא הסליחה.

תוכן הענינים

שלש הבדיחות („גמטריא״ עמוד 20, „חלול שבת״ עמוד 27, „הרואה את הנולד״ עמוד 23) הן מתוך הספר „בשם אומרם...״ אשר בכתובים.

מוריץ בתל אביב!

מי לא שמע עדין את שמעו של ילד הפלא המפורסם אשר זה שנים על שנים הוא משמש בתור מספק חומר היתולי בשביל העתו־נות ההומוריסטית באירופה הרחבה.

איזה קורא עתון סטירי, או מדור הומוריסטי של העתונות היומית באירופה, אינו נעמד כשעיניו נתקלות בשם החביב מוריץ, אשר נישא בהתלהבות על אלפי פיות של אוהבי הומור דקי הטעם.

מי לא התפקע עדיין מצחוק למקרא או למשמע בדיחה נאה וסטירה עוקצת של עילוי הסטיריקה ה„שרלי טמפל" של ההומוריס־טיקה מוריץ!

גויים כיהודים ללא הבדל אומה ולשון היו מתענגים, נהנים, וממלאים פיהם צחוק, זה שנים רבות, מהברקותיו הגאוניות של הילד הפקח וחרוץ המוח מבודפסט, שיצאו לו מוניטין ברחבי העולם הגדול. רבים וכן שלמים שמעו את שמעו. רבים וכן שלמים נהנו ממנו. אולם מעטים הם היודעים לספר משהו על מוצאו של ילד הפלא על גזעו ודמו, על מהותו ועמו של מוריץ. מעטים המה היודעים שילד זה הוכנס פעם בבריתו של אברהם אבינו ושמוריץ איננו אחר מאשר תרגומו ההונגרי של השם העברי: שננא.

אולם במרוץ השנים בהתגבר מהמורת האסימילזציה בבוד־פסט, נתערבל ונסתחרר גם מוריץ לתוכה הילד התחנך על ברכי ההתבוללות הבודפסטית, השם העברי ירד לתהום הנשיה ולא נשאר לו בלתי אם השם מוריץ גרידא. בילד הרך גילו ניצני כשרונות הומוריסטיים. הפעוטון החמוד מגן הילדים הפנה על עצמו תשומת לב הגננת. ועד מהרה הגיעו בדיחותיו עד העתונים. העתונות היומית שתתה בצמא את בדיחותיו ופרסמה אותן במדור הסטירי. וכך עלה מוריץ מחיל אל חיל. יום אחרי יום כבש עמדות נוספות בתוך קהל הקוראים של העולם הגדול. בדיחותיו תורגמו לכל השפות האירו־פיות והלצותיו נתחבבו על כל האומות.

הוינאים יצאו מדעתם, הצרפתים השתגעו ממש אחרי בדיחו־תיו המצחיקות. והגרמנים? — עם זה שבקרבתם היה מוריץ שוכן כבוד בשנים האחרונות — לגרמנים לא ערבה הבירה לחיכם אם שבועונם ההומוריסטי הסיח את דעתו מהמדור: „מוריץ מהו אומר"?

ואפילו את האנגלי קר מזג והרציני תמיד הצליח מוריץ להביא לידי צחוק מדרדר —

עד ...

עד אשר קרה מה שידוע לכולנו. ויהי היום ויקם בדחן חדש בארץ אשכנז אשר לא ידע לסבול את מוריץ.

הבדחן החדש אשר מעשיו הביאו לידי צחוק את העולם כלו — הוציא פתאום פקודה לבדוק את דמו של מוריץ, שנראה משום מה זר לרוחו.

אל תשאלו רבותי לתוצאות הבדיקה ...

מוריץ ראה את עצמו, בבקר לא עבות אחד, בבודפסט גם עליו עברה כוס וגורש הביתה ככלי אין חפץ בו.

כאן בעיר מולדתו הרגיש מוריץ בהוש הריח החריף של, שגם באוירה זו ימיו ספורים וישא איפוא את רגליו ויעל ארצה ישראל.

ולפני חמש שנים הגיע מוריץ למחוז חפצו לעיר העברית. חמש שנים התהלך הוא בתוככי בתל־אביב. רגלי מוריץ היו דורכות על הכביש המזופת של העיר העברית הראשונה. עיניו העמוקות היו מוד־דות כל עובר ושב. הוא היה מקשה קושיות, מעמיד שאלות מפליאות, היה מתלוצץ ומתבדח על חשבון לקויי עירנו ומחלות־הילדות של חברתנו המעורבת...

וכעת? כעת מבקש מוריץ להציג את עצמו לפני הקהל על יד הכרך הראשון של כתביו הסטיריים.

תשומת לב רבותי!

רשות הדבור למוריץ!

הַ„הִנְנִי הֶעָנִי" שֶׁל מוֹרִיץ שִׁנְנָא

אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ

אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ
סְלִיחָה אֲבַקֵּשׁ
פָּנַי אֲדֻמִּים הֵם כָּאֵשׁ
אַף פַּעַם לֹא רָקַדְתִּי
כָּכָה עוֹד לֹא רָעַדְתִּי
מֵהַבָּמָה פָּחַדְתִּי
פֶּן אֲגֹרֵשׁ
אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ...

יֶלֶד קָטָן עוֹדֶנִּי
וְגַם רַקְדָן אֵינֶנִּי
מָה הֵם רוֹצִים מִמֶּנִּי
הוֹ אֶתְיָאֵשׁ
אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ...

אַל תְּסַפְּרוּ לְאִמָּא
אַל תְּסַפְּרוּ וִיְהִי מָה
זֹאת לָהּ חֶרְפָּה וּכְלִמָּה
הִיא תִּתְרַגֵּשׁ

אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ
פָּנַי הֵם כָּאֵשׁ
אִם אֶתְחַרְבֵּן
סְלִיחָה אֲבַקֵּשׁ
מַה לֵּישׁ...

(לפי מנגינת השיר הידוע: „ביי מיר ביסטו שיין")

א

אמנות מופשטת

הפרופסור הרצה באוניברסיתה הרצאה מפורטת על אמנות מופשטת. בתום ההרצאה פונה הוא אל אחד התלמידים:

– אולי תתן דוגמה קלאסית למושג אמנות מופשטת.

– וֶנוּס ערומה — עונה התלמיד.

* *
*

באופרה העברית

מעשה בתימניה שקנתה כרטיס ל„ספר מסיבליה" אשר הוצגה באולם מוגרבי בתל־אביב. הכרטיס שלה היה, אמנם, מסומן „שורה 19", אך עובדה זו לא מנעה אותה משבת על אחד הכסאות בשורה 2.

כאשר הופיעה גברת כבודה אחת, בעלת הכסא המדובר שבשורה 2 ובקשה את התימניה לפנות את כסאה ענתה זו: שבי' את על מקומי בשורה 19.

— מה זאת אומרת? הלא מקומי הוא פה.

— מה הבדל: „פיגרו פה פיגרו שם"... – סלסלה התימניה בנעימה הידועה.

* *
*

ארץ ישראל העובדת

בקונגרס האחרון זכו כידוע הפועלים במספר גדול של קולות שלא צפו לו.

לעומת זאת ירדה פלאים רשימת המזרחי. ומעשה שהיה כך היה:

רשימת המזרחי היתה רשימה מספר „ב". בפרוס הבחירות הוציאה הסתד' המזרחי מודעה ענקית וארוכה כמגלה מלאת טענות והבטחות.

למגילה זו שהיתה בעלת אֶרך מיוחד לא היה, כמובן, עֶרך כל עיקר. כי בינינו לבין עצמנו, מי מחברי המזרחי קורא מגילות? וכמנהג גוברין מזרחאין העיפו אנשי „המזרחי" גם הפעם מבט על הכותרת ועל החתימה בלבד, ותו לא. הכותרת, שהיתה כתובה באותיות קדוש־לבנה, צוחה ככרוכיא: מי לד' אלינו! אמרו לעצמם אנשי המזרחי: „מי לד' אלי:ו — פירש"י: דרוצה ברשיכה ד' אלינו יבוא; ועל החתום הן באה הסתדרות המזרחי; מה צריך יותר? וככה הלכו כולם ובחרו ברשימה מספר „ד" שהיתה רשימת ארץ ישראל העובדת...

* *
*

אסותא

מכס למד עברית אצל מורה מדופלם, שרגיל היה להתאונן על העברית התל־אביבית כי היא שוקית מדי ומולעזת משפות אחרות. כך, למשל, התאונן המורה, רגיל בן תל־אביב לאחל, לאדם המתעטש, במלה „לבריאות" במקום הבטוי המקורי שלנו „אסותא". כי המלה „לבריאות" הריהי מתורגמת מ„געזונדהייט" הגרמנית, ואילו המלה „אסותא" היא עברית תלמודית. למחרת בא מכס למשרדו ובקש על כל צעד ושעל הזדמנות להוכיח לנותן העבודה שלו את התקדמותו הרבה בשפה העברית, ולא עוד אלא שהוא גם בררן בבטויים. וכאשר התעטש נותן־העבודה, פנה אליו מכס ואחל לו בקול צלול ורם: **הדסה**...

כידוע ישנם בתל אביב שני בתי חולים „הדסה" ו„אסותא"

אדם ובהמה

כתום ימי החופש חוזר משֶה ממקום ההבראה ומספר לחברו:

— ראה פלא. בליתי במוצא חודש ימים ובהיותי צמחוני ותיק לא אכלתי, כמובן, גם שם מאכלי בשר אלא ירקות בלבד. אעפי"כ — הפלא ופלא! — כששקלתי את עצמי אתמול נתברר לי שהשמנתי ומשקלי עלה ב־5 קילו.

— מה פלא בדבר? — ענהו חברו — הלא זה אצל כל הבהמות ככה...

* *
*

איפה מבלים אורחינו

שניאור, שלום אש וטשרניחובסקי מזדמנים בקפה אררט ומשוחחים.

— היכן בלית אמש? — שואל אש את שניאור.

— אני — השיב שניאור — הייתי אצל „רחב"... ואתה?

— אני — השיב אש — הייתי „בקצוי הכרך".

— ואתה? — שאל אש את טשניחובסקי — הלא גם אתה אינך שונא מה שאחרים אוהבים...

— אני — ענה טשרניחובסקי בן הששים — הייתי אצל „שלש נשים" (הצגה ב„תיאתרון עברי")...

* *
*

אטימולוגיה

— למה נקרא שמה „דרמה"?

— מלה זו מוצאה משורש „רדם" (כבש—כשב) ונקראת כך על שום שנרדמים בשעת הצגתה.

* *
*

אידיש „בישה־חפץ"

ליל שבת. בתי הקפה סגורים. לאן נלך? פרצתי גדר, והלכתי לשמוע הרצאה אל „אגוד למען השלטת האידיש" באולם ישה־חפץ. וכיון שאיני מיטיב להבין ז'רגונית תרו עיני אחרי מקום פנוי בשורות הראשונות. והנה, על יד אשה אחת, פהק מקום ריק.

– גברת – נגשתי אליה – המקום פנוי?

– איך פארשטעה נישט עברעהיש – ענתה הקנאית לשפת נאלעווקע – רעדט אידיש...

– איך פרעג – מסתגל אני למנהג המקום ושואל בשפה המדוברת כאן – איך פרעג אויב דער מָקוֹם איז פָנוּי...

– יא, יא, ער איז פנוי – ענתה הגברת.

* *
*

אוירא דארץ ישראל

לפני כמה שנים פגשתי את ידידי הישן משה בפרנקפורט ושאלתיו בעברית:

– מה מעשיך כאן?

– אני תלמיד המכללה ולומד במחלקה למזרחנות – ענה הנשאל בעברית טהורה.

שלשום נקלעתי לירושלים ולהפתעתי פגשתי שוב בידידי זה באבטובוס העולה להר הצופים.

– מה מעשיך כאן?

– אני סטודנט באוניברסיטה בפקולטטה לאורינטאליסתיקה.

* *
*

אסתר ואחשורוש

– למה לא נקראה אסתר המלכה זמן כל כך רב אל המלך אחשורוש?

– מפני שזקנה קפצה עליה.

— מנין לך זאת?

— מנין? פסוק מפורש הוא במגילה: „ותאמר אסתר להתך ותצוהו אל מרדכי: אני לא נקראתי לבוא למלך זה שלשים יום" — ומרדכי השיב לה: — „אל תדמה בנפשך להמלט" — כלומר: alte Dame בנפשך", ז. א. זקנה קפצה עליך, המלך אינו רוצה בך, המלטי.

* *
*

ב

בלבול שפות

בדרך כלל רגילים אנו לשמוע תלונות וקובלנות נגד בלבול השפות בארץ אך ורק מצד „האגוד לכען השלטת העברית".

הממשלה הגרמנית טרם אחזה באמצעים נגד ד.שמות שת"א עושה בשדה הלשון שלה.

כי לא מעטים הם בני העיר העברית הראשונה אשר, כנראה מתוך נקמה, ממש מאנסים את שפת גתה וקאנט. מעשה להכעיס, בחינת „לצעורא קא מכוין". והרי דוגמה לפנינו: באחת הרחובות תלוי שלט בחזית אחד הבנינים ובו כתוב לאמר:

דירה בת 2 חדרים להשכיר
Eine Wohnung Tochter von 2
Zimmern zu vermieten

לעומת זאת קשה להבין איזה עונג נגרם ליודע עברית כאותו משורר צעיר רב־כשרון, שפרץ גדר בחוכת לשוננו והכניס דרך הפרצה צירוף־לשון כתוק כגון „עושה לו את המות".

ובכל זאת לא שמענו שמי־שהוא „יעשה לו למשורר דנן את המות" בגלל הכנסת ממזר לשוני זה לבריתה של השפה העברית, יצור בלתי לגאלי, שנפש העברית היפה כזו של המשורר הצעיר

צריכה היתה לסלוד בו.

אם לחדש הרי יותר בריא ויותר עָרֵב לאוזן החידוש הלשוני שקלטו אזני בעברי באחד הימים על יד הגמנסיה „הרצליה" מפי צבר בריא ושזוף, שהתפאר בפני חברו: היום קבלתי שני „כמעט־טוב־מאודים".

לעומת זאת עברתני ממש צמרמורת לשמע זמורת-הזר הבאה שאזני לקחו ברחוב אלנבי מפי איזו גברת שאמרה לחברתה: „זה לגמרי לא התחיל את עצמו", או אותו „יקה" שספר בהרצאה עברית על הרבה „ערלעבניסים אינטרסנטיים מהקונגרס הזיבצענטי," או, למשל, מפי שומר־הצעירניק, שהרביץ בהרצאה אחת *שני* משפטים כאלה: „בפרוגרס הגיגאנטי של הטכניקה המודרנית" או „ההוריצונט *על* הפֶריפֶריה הקולוסאלית".

ואם השומר־הצעיר העברי כך, „עמך" על אחת כמה וכמה. ולכן לגמרי לא אתפלא אם אשמע פעם קוריוזים לשוניים כאלה למשל:

„היום הרוחתי בשש" — „הייטע ערוואכטע איך אום 6"

„הבית הזה אינו מנומר" — „דיזעס הויז איז ניכט נומערירט".

„אחותי גבור ילד" — „מיינע שוועסטער האט איין קינד געבארען".

„אתה רוצה לשפוט עלי" — „דו ווילסט שפאטען איבער מיך".

„ספסלתי את עצמי אחריך" — איך האב מיך געבענקט נאך דיר" (ספסל—באנק).

„לבשתי את ידי" — איך האב מיר די הענדע גאוואשע'ן

„נסתי מהגשם" — איך בין נאס געווארען פון רעגען"

„קמתי שערותי" — איך האב מיר די האר געקעמט".

ומספרים שאצל עולה גרמני ראיתי על דלת בית־הכבוד שלט קטן ועליו כתוב ברומית:

„Toilette fuer Menner" ובעברית: „תועלת לגברים".

בֶּרגֶר

בחור גבה קומה, „צבר" בלתי שזוף, בלורית שחומה־כהה, עובר ברחוב ומפנה תשומת לב.

– מיהו בחור זה?

– שמו ברגר, לפי מקצועו משורר וקומיסר לעברית בתיאטרון „עלומים" ומלבד זה נכדו של דיזנגוף.

– מה? השתגעת? הלא דיזנגוף מת ערירי, בלי בנים.

– כן, נכון, אבל הענין הוא ככה: בחור זה התפרסם, כידוע, הודות לשיר שכתב לכבוד נמל תל־אביב וזכה בו בהתחרות שירי הנמל.

– ומה זה שייך לדיזנגוף? בשל מה הוא נכדו?

– פשוט מאד דיזנגוף הוליד את הנמל והנמל הוליד את ברגר.

* *
*

בינו לבינה

– חביבה׳לה, רק שני רגעים תרשי לי לשבת בקרבתך.

– אינני רוצה.

– הלא את יודעת שה„לא" שלך הוא אש על המדורה וככל שאת מרחקת אותי ממך, כן גדלה אהבתי אליך. נסי להגיד פעם כן, ואז תחדלי לפעול עלי נכוח משיכתך ואסתלק מכאן לגמרי.

– טפש, הלא מפני זה אינני אומרת כן...

* *
*

בבית הספר

המורה: נטה את הפועל „יָרוֹק" בעתיד.

מוריץ: מסופוטמיה, תירק, יירק.

המורה: איזו מספוטמיה על ראשך? הלא גוף ראשון הוא אירק.

מוריץ: אבל למדנו בהיסטוריה שמסופוטמיה ואירק היינו הך.

במחלבה

יהודי נכנס למחלבה.

— בבקשה, בקבוק חלב תנובה.

— בעל המחלבה: חלב תנובה אין, אבל יש חלב עין־חלב

היהודי: מה זאת אומרת „יש חלב אין חלב" או יש חלב או אין חלב. — קם מכסאו ועוזב את המחלבה ברוגז.

*   *
*

המורה: מהו ההבדל בין „יִצְהָר" לְיֵצֶר?

תלמידה: ההבדל הוא גדול מאד: היצר שני מינים לו, יצר־הטוב ויצר־הרע ואלו „יצהר" יש רק טוב.

*   *
*

בחורות

— שלום, משה! איך בלית בנשף המסורתי בראשון־לציון?

— כָּכִי כָּכָה.

— האם מצאו חן בעיניך הבחורות הראשוניות?

— עד כמה שידוע לי לא היתה שם אף אחת, ראשונית...

*   *
*

בין־לאומי

— על שום מה נקרא 31 באוקטובר „יום חסכון בין־לאומי"? מהי בין־הלאומיות שבחסכון זה?

— על שום שחוסכים כסף בא"י על מנת לנסוע בקיץ חוצה־לארץ.

*   *
*

— תן לי דוגמה קלאסית למושג „בין־לאומי"?

— שוטר הגבול.

* * *

בבית הספר

התלמיד מוֹריס מוסר חבור למורה. הלה מעיף מבט על הכתוב ורואה, שהמלה כנר כתובה ב„כף" קמוצה ולא פתוחה.

— מאימתי כותבים כנר ב„כף" קמוצה?

— אדוני המורה! נסיתי לכתוב בכף פתוחה, אבל לא הצלחתי, כי העט נפל מבין אצבעותי.

* *
*

המורה: הגד לי את שורש המלה „העוקר".

התלמיד: -- סליחה, אדוני המורה. לא הבינותי, את השורש מהעוקר או העוקר מהשורש?

* *
*

המורה: הגד לי מוריס, איזה עתון הוא „דבר"?

מוריס: עתון יומי.

המורה: „תשע־בערב"?

מוריס: שבועון.

המורה: „מאזנים"?

מוריס: ירחון.

המורה: ואיזה עתון הוא „דבר הפועלת"?

מוריס: עתון פְריוֹדי.

* *
*

התלמיד מוסר חבור למורה. והנה רואה המורה שהמלה אמן (מ"ם צרויה) כתובה בחטף קמץ.

— מאימתי כותבים את המלה אמן בחטף קמץ?

— סליחה, אדוני המורה! חשבתי שזאת אמן חטופה.

* *
*

בְּלַאו׳ מנהיג ה״אגודה״.

ציריך. (רויטר). — באחת מישיבותיו החליט הקונגרס דציוני למנות לב״כ רשמיים בג׳נבה בחבר־הלאומית את הרב סטיפן ווייס ואת הרב משה בלאו, מנהיג „האגודה״. הטעם לכך הוא, כי שני אלה מייצגים את צבעי הדגל הלאומי — כחול־לבן.

* *
*

א

גֶבֶּלס ביריחו

המצב בעולם מעורפל. תאבון גרמניה הבא עם הזלילה הולך וגדל. היום וינה, מחה פרג, מהרתיים ליטה. זוהי מצות ס. א. שהזמן גרמא. עד אשר בזמן האחרון התחילו לקרוץ עין גם לארצנו. ובקרוב נזכה לעלית הנאצים לא״י. אבל, מאחר שארצנו היא עריסת התרבות, יערך המארש על יריחו לא ע״י היטלר, כי אם ע״י גבלס איש התרבות.

— כיצד, איפוא, יקרא המארש של גבלס על יריחו!

— צולע על יְרִיחוֹ. (כידוע צולע ד״ר גבלס).

* *
*

א. צ. גרינברג

כידוע היה אורי צבי גרינברג בעבר סוציאליסט קצוני ורק אחרי וכוח ממושך עם עצמו עזב את שורות השמאל והֵגר למחנה הימין הרויזיוניסטי ופרסם בעתונותם כיצירותיו המהפהפכניות. וקלינוב, מזכיר מערכת הארץ עתה, ערך אותו הטיול ממש, אלא בכיוון הפוך. הוא עבר ממחנה הרויזיוניסטים אל פועלי־ציון.

ויהי היום ושני טיילנים אלה נזדמנו לפונדק אחד. פתח אורי צבי ואמר לקלינוב: אתה קלינוב, שהיית לפנים מראשי הדָבָרים הלאומיים מה ראית לעזוב אותנו ולכפור בלאומיות הצרופה ולתת יד ולכתוב בשביל האדומים בסטרא דשמאלא.

— אעפי״כ, הש״ב קלינוב, הנני לאומי יותר ממך. צא וראה מה ביני לבינך: אנוכי התחלתי בכתיבה במחנה ימין ועברתי לשמאל היינו כתבתי מימין לשמאל. כה שאין כן אתה, שכתבת משמאל לימין...

* *
*

אורי צבי גרינברג, הנושא את כתר מלכות ישראל בשירה נתן כידוע חופש למוזה שלו, והמתנגד הגדול של השביתה הכריז בכבודו ובעצמו שביתה כללית במעבדת בת־השיר שלו.

אך שתקנותו העקשנית איננה מצטמצמת בעבודתו הספרותית גרידא. הוא שותק גם כשהוא יושב בחברה, כפי שמעידה הבדותא דלהלן:

מעשה באירי צבי שישב עצוב, מאוד מאוד עצוב, בחברת גבירות אחדות, אשר כידוע אינן חסידות השתיקה. נסתה אחת הגברות להסיח את המשורר.

— ספר משהו, אורי צבי.

אולם המשורר לא שם לב לרוב הפצרותיה של הבלונדינית והמשיך בשתיקתו הפעם על „כה־טוב העצבון". („על קוטב העצבין")

אך הגברת שנחונה בפה ממלל התחייבה כנראה להסיח אותו בכל מחיר ולא נתנה לו מנוח:

— מה זה אתך, אורי צבי, למען השם, ספר חדשות. ספר מה שאתה רוצה אבל ספר.

כאן קפץ המשורר ממקומו כנשוך נחש.

— כלום סוכנות תלגרפית אנוכי, כי אספר לכן חדשות.

— מובן, — השיבה הגברת בחיוך — הלא אתה „ר ו י ט ר".

* *
*

גורפינקל

תל־אביב, ככר „הבלגה". — (תלגרמה). — לפי השמועה יש לצפות להפתעות מענינות בהרכב העיריה. ברגע האחרון החליט

הועד הפועל של ההסתדרות לסדר הילופי גברא באישים שהועמדו על ידו לבחירות לעירית ת"א: את החבר גורפינקל, אחד מששת מועמדי ההסתדרות שנבהרו לעיריה יוציאו משם ויכניסו במקומו את שני השחקנים מיכאל גור (מהקומדיה האיי"ת) ואת פינקל (מהבימה). שני השחקנים יוצמדו זה לזה בחבלים. כלפי חוץ יופיעו כאיש אחד, ידברו בבת אחת ורק בשעת ההצבעה ירימו שתי ידים. באופן כזה מקוה ההסתדרות להכריע את הימין. נקוים שהשחקנים ימלאו את תפקידם בכשרון.

* *
*

גימטריא.

אחרי הרצאה ב„היכל האמנות" נכנס לקפה „שנור" מר ברגמן, חבר ותיק למוסד התרבותי הנ"ל.

— חברה — אומר הוא — ספרו משהו מענין. עוד לא שמעתי היום דבר טוב.

— הרוצה אתה לשמוע פרדוכס מענין? קה עפרון, רשום, דוק ותמצא, כי „ברוך מרדכי" בגימטריא „ארור המן".

— אם כן, יש לי פרדוכס יותר מענין: קח עפרון, רשום, דוק ותמצא כי „חיים ויצמן" בגימטריא „זאב ז'בוטינסקי".

* *
*

גימטריא

— על שום מה נקראת מפלגת האנטישמיים בפולניה „נ. ד"?

— על שום ש־נ. ד. שוה ל־מ. ד. (דם) פלוס י' (יהודי), רמז לדם יהודי שמפלגה זו צמאה לו.

* *
*

ד

דקדוק

רב אחד, אוהב דקדוק לשון עבר, רגיל היה לבטא את האותיות על פי כללי הדקדוק. כך, למשל, בטא את האות שאחרי שוא־נא, רפה.

באחד הימים לומד ברבים את המשנה הראשונה של מסכת חולין: „הכל שוחטין חוץ מחרש שוטה וקטן". וברצותו להפגין את דייקנותו הגרמטית פתח ואמר, להפתעתם הגדולה של שומעיו, כמעט הברות הברות: הכל שוהטין חוץ מהרש שוטה והטן.

— למה „וחטן"? — שאל אחד השומעים.

— למה? כבר שכחת את כללי הדקדוק שלפיהם אין דגש בא אחרי שוא־נא?

— נו, ולכן? — מתקשה השואל.

— ולכן לא בא דגש בחית...

* *
*

"דבר" ותגליות לכיש

בשיך אבריק, תשע אמות עמוק באדמה, גילו בחפירות האחרונות צרור כתבים מתקופת הבית השני.

פרופ' טורטשינר, מהאוניברסיטה הירושלמית, פענח את כתבי היד הנושנים ונתברר, שהם מכילים צרור בדיחות של ליצן שחי בתקופת הבית הראשון. הבדיחות כתובות בכתב־היתדות ולכן הן עוקצות ודוקרות.

אחרי מאמצים רבים זכה לפני חדשיים „דבר עתון־ערב" לקבל רשות מהחברה הארכיאולוגית להדפיס את הבדיחות בהמשכים ומחודש אדר א' ואילך החלו הבדיחות להתפרסם ב„דבר עתון־ערב" תחת הכותרת „בבת צחוק".

* *
*

הרצל

— מה פירושה של המלה Altnailand של הרצל?

— על־תנאי־לאנד, כלומר: את א״י תקבלו רק בתנאי.

— ומהו התנאי?

— על זאת הרי ענה הרצל: „אם תרצו אין זו אגדה, ואם לא תרצו הרי זו אגדה״.

* *
*

המאירי

בקרוב תצא לאור מהדורה חדשה של ספר השירים „חלב אם״ לאביגדור המאירי. הספר יופיע, בהתאם להתפתחות הענינים בזמן האחרון, בשם „חלב תנובה״.

* *
*

השגעון הגדול

בהצגת החלק השני של „השגעון הגדול״ ישב מוריץ שורה אחת לפני וכובעו חבוש לראשו.

— אולי יואיל אדוני להסיר את כיבעו הוא מסתיר מפני את הבמה.

— אני מוכן להוריד אותו, אבל אז אסתיר יותר.

— איך זה יסתיר יותר?

— פשוט יש לי בלורית גדולה. ומהמחזה הזה תסמרנה שערות הראש.

* *
*

הוז

על שום מה התנגדו הימניים לבחירתו של דוב הוז לראש העיריה? הלא הוא אדם בעל רצון טוב, יכולת וכשרון?

— על שום שחששו פן ישרת את העיר שרות של דוב...

הרואה את הנולד

בוינה יושב לו מר ליבר בבית קפה עצוב ודאוג. מבקש מפלט. אך לאן? פתאום נצנץ במוחו רעיון: בסדר, חבריה, אהגר לארץ־ישראל.

– וסרטיפיקאט?

– אסע בתור תייר.

– הלא יחזירוך כתום חדשי התיירות?

– אין דבר. אתחתן עם ילידת הארץ. „אסדר" ילד, אשוב לוינה ואחרי שנה ידרוש אותי בני...

* * *

היטלר

– על שום מה בחר היטלר דוקא בצבע החום בתור צבע המפלגה שלו?

– על שום שצבע הנאציונאליסטים פאשיסטים הוא צבע שחור (החולצות השחורות באיטליה) וצבע אדום הוא צבע הסוציאליסטים ומפלגתו של היטלר היא נאציונל־סוציאליסטית. וידע היטלר הצַבָּע לשעבר, שאם מערבבים צבע שחור באדום יוצא חום...

* * *

השתקן

מרגלא בפומיה דהאי שתקן בכל ליל סדר: מסתמא יש בעולם עיר בשם שְׁבָח שתושביה מרבים לדבר והדא הוא דכתיב: כל המרבה לספר הרי זה מְשֻׁבָּח...

* * *

האמריקאי

ביום־כפור שעבר נגש, ברחוב אלנבי, שוטר אל יהודי שאכל בתאבון בריש גלי בשעה 3 אחה"צ.

– כלום אין אתה יודע שיום־כפור היום? הלא כעת רק שעה 3?

– סליחה, אדוני השוטר! אני אזרח אמריקאי ואצלנו באמריקא כבר לילה, — השיב האוכל בהושיטו פאספורט לשוטר.

– ואיפה התפללת? ג"כ באמריקה?

–התפללתי בשכונת חאפ. שם גמרו את תפילת נעילה בשעה 2.

* *
*

I

ויזל

ד"ר ולפגנז ויזל, אשר, כמחאה נגד כבוש אוסטריה, השמיט את ה„פון" המפורסם שהיה דבוק לשמו, זכה ודעתו בדבר נסוח המטרה הסופית של הצ"ח נתקבלה ע"י הקונגרס הצ"ח. נסוחו הוא: הצ"ח שואפת להרחבתם ולהברחתם של גבולות הארץ.

* *
*

וולף

אחד מחדושיו התיאטראליים של אלפרד וולף בהצגותיו הארצי־ישראליות הוא השנוי־החדוש שהבמאי, עשיר האמצאות הכניס בהצגת „אופרה בגרוש" בנוגע למקום עמידתה של התזמורת, היינו שבמחזה הנזכר הוקצה מקומם של המוסיקאים לא במרתף (רמפה) כי עם על יציע גבוה, שהוכן במיוחד בפנים הבמה בצורה שהתזמורת נראית לעין הקהל. אחרי ההצגה שאלו את מוריץ:

– נו, מה דעתך על ההצגה הזאת?

– כן! המוסיקה עמדה על הגובה...

* *
*

ועד הפועל

בועידתה האחרונה החליטה התאחדות האכרים להחליף את שם „ועד־הפועל של התאח' האכרים" בשם „ועד המכבי".

ויהי ערב ויהי בקר

(בדיחה שנוצרה בערב הופעת „בוקר־ערב")

כשעלה במחשבתם של עורכי „הבוקר" להוציא תוספת ערב דוגמת „דבר־ערב", התנהל בחדר המערכת וכוח, בצורת שקלא־וטריא תלמודי, בין בן־ציון כץ, יוזם עתון־הערב, לבין הרב זוין, עורך המדור החסידי של „הבוקר".

כץ: אם הצעתי לא תתקבל אהיה מוכרח לחדש את „הזמן" שלי...

זוין: אני מתנגד לחלוטין להצעתו של ידידי כץ כי מבחינה דתית אין הצעתו יכולה להתגשם, מפני שיש בה משום „בחוקותיהם לא תלכו", כלומר: בחוקות בעלי „דבר ערב" האפיקורסים.

כץ: לדעתי, איפכא מסתברא. הוצאת עתון ערב צריכה להתמך ע"י אנשי הדת, משום שהוא „מצות עשה"... לקיים מה שנאמר: „בערב יאמר מי יתן בוקר"... „ובחוקותיהם לא תלכו" אינה אלא „לא תעשה" וקיימא לן „עשה" דוחה „לא תעשה"...

זוין: אין זו אלא מצות עשה" ש„הזמן" גרמא...

כץ: אני מבקש את הרב זוין להרגע ואני מבטיח לצרף גם אותו למערכת... וככה תהיה זו „מצות עשה" שמתן שכרה בצדה...

* * *

ז

זקשנסקי

ב„מועדון האמנים" שנוסד ע"י זוג השחקנים הותיק מכסים זקשנסקי ורות קלינגר נגש במו"ש אל אחד השולחנות בחור מדוכא ונתון במצב־רוח מזופת ומתישב על יד חברו.

— מדוע אתה מצברח כל כך, משה? מה יש?

— זהו העַיִן שהערב „לא יש” כלום.

— איך? למה? הרי תכנית מלאה לפניך, בּוּבּיק ומשה ידגדגו על ההרמוניקה. דֶדֶה התחפש לאל־ג׳לכון. ומה ברצונך עוד?

— כן. אבל זקשנסקי איננו.

— מה פירוש איננו?

— הוא נסע לסוריה.

— מה??? נסע לסוריה? הלא זה עתה ראיתיו?

— לא יתכן. רק עכשיו שאלתי את הֵיקֶה קורנפלד אֵיפה זקשנסקי והוא ענה לי בגרמנית: ער איז ביי רוּת.

* *
*

זווּג

— איך נקרא הזוג, כשהבחור מתודע לבחורה בתוך היכּ?

— זווג מן המים.

* *
*

זעירא

כידוע הכניסה הנהלת הקולנוע „שדרות” חדוש מהפהפכני בהצגותיה הסינמאליות ולפני הצגת כל סרט נותנת היא „20 דקות אמנות זעירה” דקלומים, פזמונות וכו׳. כל זה יפה וטוב אלא שהענין יגרור אחריו משפט, תיק, עו״ד, ערעוּר, עקוֹל, הכל כנוסח „עתון מיוחד”...

כי שמענו, שהקומפוזיטור הגדול זעירא יתבע לדין את הנהלת הקולנוע החדש על שקרא להצגותיו אלה אמנות זעירה בעוד שהמנגינות המושרות בהן חוברו ע״י הקומפוזיטור וילנסקי.

שמענו כי הנהלת הקולנוע נכנעה ומעתה תקרא להצגות בקשיש שלה „עשרים דקות אמנות דקה”, בניגוד לאמנות הגסה של שאר התיאטראות.

* *
*

חבש

(בדיחה מלפני כבוש הבש)

כידוע נשא ספר המלחמה המפורסם את השם „במערב אין כל חדש".

— מה יהא שמו של ספר המלחמה שיופיע אהרי מלחמת חבש ואיטליה?

— במזרח אין כל חַבַש.

* *
*

חידה

— היתכן שאדם יתרומם וישתפל בעת ובעונה אחת?

— כן.

— דוגמה לכך?

— טיסת טשמברלין להיטלר.

* *
*

חידה יורידית.

— כיצד אפשר הדבר שאדם יהיה Towea wenifva beguf echad?

כשמי שהוא מנסה לאבד את עצמו לדעת ע"י ט ב י ע ה בים ו נ ת ב ע לדין בגלל נסיון להתאבדות.

* *
*

חלול שבת

משה גנדרוני יוצא בשבת אחה"צ לטייל בריש גלי ברחוב אלנבי כשידו האחת מחזיקה בשרשרת קשורה לכלב והשניה סיגריה בוערת.

נגש אליו אלישע שומר־שבתניק מתלמידי הרב עמיאל:

— מתפלא אני עליך, בר־נש, „קנה לך חבר" שהיא רק

מצוה מדרבנן אתה מקיים, ואילו על עישון בשבת שהוא אסור מדאורייתא אתה עובר.

* *
*

חידה בדקדוק

— הגד לי מלה אחת שתהיה גם שם עצם וגם שם הפועל?

— גזוז.

* *
*

חליפת מכתבים

בין עתון יומי אחד וקורא אנונימי התנהלה חליפת המכתבים דלהלן:

א

עורך נכבד! קשה עלי הקריאה בעתונות העברית. עוץ עצה מה לעשות.

בכבוד ד״ר אנונימוס.

ב

ד״ר נכבד. יש לי הכבוד להודיעהו ידיעה מרגיעה: בקרוב יופיע עתון יומי מנוקד.

בכבוד העורך מ...

ג

עורך נכבד! תשובתו קבלתי. רב תודות. אך לצערי הרב היא איננה מרגיעה כלל ועיקר. אני לא התכונתי לקשי הקריאה בשפה העברית. אני ותיק ויודע עברית על בוריה. אלא שקשה לי לקרוא „עתונות״ כזאת. ושאלתי איפוא בעינה עומדת.

בכבוד ד״ר אנונימוס.

יֶקֶה

כשעלה ארצה לפני כמה חדשים ד"ר ג׳אורג קאַרֶסקִי הופיעו בעתונות הארצי־ישראלית מאמרי התקפה נגד הישיש מברלין, אשר העמיד את עצמו כביכול לשרות הגֶסטאפו ההיטלרי.

המאמרים כמובן לא נשארו בלי תוצאות. בחיפה התנפלו על קארסקי שליחי התאח׳ עולי גרמניה; במושבה פלונית קבלו את פניו בצעקות „בוז". הקצור — עשו לו את המות. גמר איפוא קארסקי אומר ועלה תלה־אביב, כי כה אמר בלבו:

תל־אביב כרך היא. בה אמצא סוף סוף פנה שקטה. שם אוכל לישב בשלוה ולהנות מיפי העיר העברית הראשונה.

והנה מי פלל שגם כאן יקפוץ עליו רוגזו של... נער תימני. ומעשה שהיה כך היה:

כשהד"ר קארסקי יצא הרחובה, היה זה בשלהי קייטא חמסיני בא לקראתו נער תימני מילדי מַהוֹבֶר, על שכמו חביתין גדוש „אסקימו", וצועק בפה מלא „קַר—אֶסקי—מוֹ!" עוד לא הספיק הנער לגמור את ההברה האחרונה של משפטו והישיש נדהם. הרים רגל וברח באמרו: „פערדאממט נאך איין מאל! גם כאן אין לי מנוחה? גם פה צועקים אחרי קרסקי? וחיש מהר נכנס לסימטה הקרובה. אך גם שם צץ לפניו נער תימני ואותה הצעקה בפיו: „קר אסקי—מו!" אז אמר הישיש לנפשו: „אין זה אלא שהדבר מאורגן הוא ובהתנפלות מכוונת מראש חכתוב מדבר". ובחמת רוחו הפליט את הברכה:

„חָזִיז ורַעַם עוד הפעם!" תרגומה של הברכה הגרמנית הידועה: „דאננער וועטטער נאך איין מאהל". נגש לשוטר אנגלי לבקש עזרה. ורק בקושי עלה לו לשוטר להסביר לאורח הברליני שהכא לא בהתנפלות עסקינן אלא בנערי אסקימו המכריזים לפי תומם על סחורות מַחוֹבֶר.

מעשה בעולה גרמני בשם מַכּס שטוהל, שעלה ארצה זה מקרוב ובנה לו בית במרכזו הכי הומה של א"נבי הרחוב.

הידיעה על העובדה שיהודי בונה בית בימי משבר אלה, הולמת אמנם יותר רשימה הומוריסטית מאשר רשימה רצינית. אך לא לעובדה זו גרידא אני מתכון כאן.

מכיון שגבורנו הוא יקה והיקים, כידוע, רציניים הם. החליט הלה, אחרי שהפסיק את קשריו עם המולדת מספר א׳, להשתרש במולדתו השניה המתקרית ארץ־ישראל.

וכיצד משתרשים? הוה אומר: ע"י נטילת שם עברי. נכנס איפוא היקה דנן אל משרד לתרגומים ושם תרגמו לו את שמו הגרמני לעברית ויקרא שמו בישראל: משה כִּסֵא.

התרגום מעיד אמנם, על חוסר פנטסיה של המתרגם, אך יש לו מעלה אחת, שהוא מדויק. והיקה הרי אוהב דיוק הוא.

אך גם בלוף זה מצדי אין בו יותר מאשר גמנסטיקת כתיבה של סופר צעיר ואינו עשוי לדגדג את שרירי הצהוק של „עמך". אולם — איך אומר היקה? — „ענדע גוט אללעס גוט".

כי המצחיק בדבר הוא, שגבורנו רצה לחקות בכל מעשיו את הארצי־ישראלים וכמנהג גוברין תל־אביביים, הרגילים להעלות את שמותם על חזית בתיהם, עמד וקבע שלט על ביתו ועליו התנוססה כתובת: „בית כסא".

נו, נו! שערו לכם איזה תור ארוך צבא על הבית.

* *
*

עולה גרמני נשאל בבחינת־הגמר של שעורי־הערב:

— איך אומרים בעברית צחה ונאה: Eine alte Frau

— אשה באה בימים — ענה הנשאל.

— ואיך אומרים Eine junge Frau

— אשה באה בלילות.

* *
*

יהודי קצר־הבנה תרגם את המשפט העברי „כרוזו של מושל ירושלים ברדיו הארצ־ישראלי" לגרמנית: Der Jerusalemer Karuso singt im Radio"

ואת המשפט: „פה בארץ ישראל כלימה צורבת את פני בראותי..." Es ist ein brennendes Klima in Palestina

* *
*

עולה גרמני נגש אל מוריץ ובקשהו להמציא לו שם עברי יפה.

— כלום אדיסון אנכי? תפנה אל אגודת הממציאים, — מתרגז מוריץ.

— אז בבקשה לתרגם לי לעברית יפה את שמי הגרמני.

— ככה תדבר. מה שמך בגרמנית?

— Dawid Rotschild

— אם כן יהי שמך בעברית „מגן דוד אדום"

* *
*

אל עולה מגרמניה, בעל קיוסק לעתונים עברים, נגש לקוח:

— רוצה אני את „הבוקר" עתון־ערב של שלשום, המצורף אל „הבוקר" של אתמול בבוקר.

היקה נבוך. נושם עמוקות. מוציא מלון־כיס ומטפחת־זיעה וממלמל ספק לעצמו ספק ללקוח:

— „בוקר" — איזט מארגען

„ערב" — אבענד

„שלשום" — פארגעסטערן

„אתמול" — געסטערן

יא — וואס וואללן זי דען אייגענטליך?...

* *
*

יקה מגרמניה שעלה ארצה לפני חמש שנים טען שהוא „צבר”, ונמוקו עמו:

– מה ילד בן שנתים שנמצא בארץ רק 2 שנים קרוי „צבר” אנוכי שהנני מזיע בתל־אביב זה חמש שנים ויותר על אחת כמה וכמה ש„צבר” הנני.

* *
*

יקה נשאל על פירוש המימרה התלמודית: „רחמנא ליבא בעי”?

– פירושה, ענה היקה, שהתורה דורשת מהאדם הישראלי Liebe, כלומר אהבה, שנאמר: „ואהבת לרעך כמוך”.

* *
*

מעשה ביקה הפרנקפורט ד"ר ל-ר. אדם „בלי חכמות”, שלמד בפרקי אבות „אל תרבה שיחה עם האשה”. באשתו אמרו – קל וחומר באשת חברו. קם היקה ופרש: „אל תרבה שיחה עם האשה” כלומר: אסור להרבות שיחה אם האשה. „באשתו אמרו קל” – כלומר, באשתו החטא הוא קל יותר „וחומר באשת חברו” ויותר חמור החטא באשת איש.

* *
*

הציגו את „האלמנה העליזה” בקולנוע „אופיר”, נגש יקה אל הקופה: Gibt man heute Abend die Mona Lisa?

– כן, כן, אלמנה־ליזה, אלמנה־ליזה, – ענה הקופאי הספרדי.

* *
*

ילדים

– אבא יקנה לי אופנים גדולדולים, גדולדולים – מתפאר יוסי הקטן בפני חבריו לגן.

– ואיזה צבע יהיה להם?

– צבע שפתים.

בנשף הפתיחה של הסופרים הצעירים הופיעו בבגדי חג ורחוצים למשעי שני ילדיו הקטנים של הקצין סופר.

הסדרנים באו במבוכה וקראו לחבר ההנהלה עורך „עתוננו־לילדים" הלה בא, העמיד את הילדים על טעותב, נתן להם שוקולדה ושלחם הביתה.

* *
*

יצא מן הכח אל הפועל

וינה. — האגרופן המפורסם לייב, שהיה עד לפני זמן קצר חבר האגודה הספורטיבית „הכח", יצא את האגודה ונכנס להסתדרות הספורטיבית „הפועל".

* *
*

ישר

— שמעת יוסף על החקה החדשה של מערכת „דבר"?

— חקה חדשה? מה טיבה של חקה זו?

— חקה זו מטילה על חברי מערכת דבר חובה לבחור להם שמות מתפילת אמת ויציב (אמת ויציב נכון וקים וישר).

— לא יאומן! ומי הם נושאי השמות הללו?

— מי הם? הנה „אמת" הפליטוניסטן של עתון ערב ש. אמת.

— „ויציב"?

— נו את יצחק יציב הלא תכיר.

— טוב „ונכון"?

– אם נכון אין הרי יש נבון (אריה נבון).

— טוב „וקים"?

– אם קים אין הלא יש „דיין" (ש. דיין).

– דוחק שבדוחק אבל נלך הלאה: ו„ישר"?

-- נכון! הפעם אתה צודק! כי ישר באמת אין ב„דבר"...

* * *

כ

יעקב כהן

שאלו את יעקב כהן משורר דבריונים לשעבר:

— מה ראית על כך שהפכת פתאום שונא רביזיוניכטים? הלא בעצם ידיך כתבת את המשפט שהיה לסיסמה „בדם ואש יהודה תקום", ולפתע...

ויען המשורר ויאמר:

— כונתי בשיר הנזכר היתה לעליה פנימית, ואל תקרא „בדם ואש" — אלא ב־Dame ואיש יהודה תקום.

* *
*

כותרת

באחד מעתוני הארץ הביא רפורטר המדור לכרוניקה את הידיעה דלהלן:

„פתיחת המסעדה הצמחונית הקואופרטיבית, שנועדה ל־1 במאי, נדחתה לשבועיים, מכיון שסדורה הפנימי של המסעדה לא נגמר למועד הנכון".

מאחר שעורך מדור הכרוניקה לא היה אותו רגע במערכת והרפורטר לא ידע איזו כותרת להרכיב על הידיעה, נגש אל המבקר המוסיקאלי מוריץ ובקשהו שיואיל בטובו להמציא לו כותרת מתאימה.

המבקר נענה לבקשת הרפורטר, קרא את הידיעה ושם עליה את הכותרת דלקמן:

„הצמחוניה הבלתי גמורה".

* *
*

ל

לאיזה נטיות יש לו נטיות?

מנהלת בית-הספר זעופת־הפנים ושנואת נפשו של מוריץ נכנסת לכתה. המורה, ברצותו להתפאר בפניה בחיל הרב שעשה תלמיד שעשועיו מוריץ בלמודיו, פונה אליו: התוכל לנטות למשל, בנין פִעל, גוף שלישי, עבר, נקבה?

מוריץ: כן.

המורה: אז הראה אפוא את ידיעותיך בפני המנהלת שלנו.

מוריץ נועץ זוג עינים במנהלת בוחר בפועל „קרב" ונוטה אותו בפִעל גוף שלישי, עבר, נקבה.

* *
*

מ

משבר

כשמספרים לקצב שהמשבר הולך וגדל מה הוא אומר?

— מבשרי אני יודע.

והוא הדין בזונה.

* *
*

"מטאטא"

בשעתו התחילו עולי גרמניה נוהרים בהמוניהם ערב ערב להצגות תכנית ל"ח של התיאטרון הסאטירי „מטאטא". גוריאצ׳יקוב שהוא מעין קַת ה„מטאטא", השתומם לבולמוס זה שתקף את הקולוניה הגרמנית של ת"א. לאחר חקירה ודרישה בעזרת מיודענו מוריץ נתברר. שסבת הבקור ההמוני הבלתי רגיל, שזכו לו הצגות תכנית זו דוקא, היתה בורותם של היקים. הם תרגמו לגרמנית את המלים „תכנית ל"ח:" Lachprogramm

* *
*

מלחמת סין ויפן באגודת הסופרים

סערוני, הרוח החיה של ארגון הסופרים הצעירים והמבקר הספרותי חד העט, אשר מבקורת התיאטרלית החריפה שלו ינועו אמות הספים של בית הבימה ההולך ונבנה, חותם כידוע במאמריו ב„הבוקר" י. סין.

יעקב פיכמן, עמיד התוך של אגודת הסופרים הקשישים (נפש המאזנים), משתמש בפסידונים י. פ—ן.

בין הני תרי צנתרי דדהבא הגיע אמש לידי מלחמת דברים חריפה לרגל סכסוך שהתגלע בין שתי אגודות הסופרים אשר, כידוע, אינן חיות בשלום. הריב הלך וגדל ולולא התערבות „אוהל־שם" (הסניף התל-אביבי של הבר-הלאומים) מי יודע במה היתה נגמרת מלחמת סין — יפן זו שנטשה בחזית הספרות העברית.

* *
*

מסעדה

– בבקשה מנה בשר־מרק, קורא האורח למלצר הנמצא במרחק כמה צעדים ממנו.

– שָמֵן? — שואל המלצר.

– „שָם אֵין" הוא שואל! מובן שאין.

* *
*

מוריץ יושב במסעדה. לפניו על השולחן מונח עתון. נגש אליו אחד האוכלים ושואל:

– סליחה, אדוני, יכול אני לקרוא את העתון?

– מנין לי לדעת אם אתה יכול לקרוא! בקרת בית־ספר אתה יכול, ואם לא — לא.

* *
*

במסעדה צפיפות. המלצרית מפלסת לה דרך בין האורחים כששתי ידיה מלאות. באחת מנת לב ובשניה מנת רגל קרושה.

אורח א׳: אולי תשימי לב לשלחני?

המלצרית: מי אתה הדורש תשומת־לב בחוצפה כזאת.

אורח א׳: איזו „חוצפה" עליך פתאום? הלא הזמנתי לב...

המלצרית: אח, ככה, סליחה אדוני, לגמרי שכחתי — שמה את מנת הלב על השולחן ותוך כדי מבוכה היא ממשיכה ללכת ודורכת על רגלו של אורח ב׳. הלה קופץ מכאב וצועק כלפיה:

— אינך יכולה לשים לב?

המלצרית: איזה לב? הלא הזמנת רגל!

אורח ב׳: כן! רגל קרושה אבל לא רגל שטוחה שלך...

* *
*

מס חבר

בהתאגדות העתונאים בת"א התקבלה, כידוע, החלטה, שלפיה ינעלו דלתות אספותיה בפני חברים המסרבים למלא את חובתם, ועתונאי שאינו משלם את מס־החבר, אם מפני שאין ידו משגת ואם מתוך סיבה אחרת, אחת דתו להיות מוצא מתוך ההתאגדות.

ויהי היום וראש גבית המסים, קבל פקודה נמרצת לא לשלוח הזמנות למפגרים בתשלומים.

מה יעשה ראש־גביה ולא יחטא למשמעת העֵרֶת? כלו אומר מַס, מַס, מַס. ובאזניו מזמזמות בלי הרף המלים: מס חבר, מס חבר.

שלמת מס — תוזמן לאספה.

השתמטת מתשלום — תנעל הדלת בפניך.

ומעשה בעתונאי חברה־מאן, שרצה להכנס לאספת ההתאגדות, בדלת התיצב השמש הגובה כשטן על דרכו:

— מסים שלמת?

— כן, ענה העתונאי.

— והיכן הקבלה.

העתונאי מוציא קבלה מתקופת הפרוספריטי על מסי העריה לקנליזציה ומראה לגובה. הלה מעיף מבט אליה, רואה את המלה מס כתובה באותיות מאירות עינים ואיזה חתימה מטושטשת והחברה־מאן קבל דריסת רגל, נכנס לאולם וספר לחבריא את הקונדסיה שהצליח לבצע. האולם פרץ בצחוק ולספור צמחו כנפים.

אולם גולת הכותרת של האפיזודות שהתרחשו בקשר עם ראש הגביה היא שלאספה נכנס יהודי שכלל ועיקר אינו עתונאי.

ומעשה שהיה כך היה: באחד הערבים הופיע בחברת ברוך קרופניק באספת התאגדות העתונאים, המו״ל הירושלמי המפורסם ראובן מס. בהכנס המו״ל לפרוזדור ברכהו קלינוב:

— שלום, חבר מס!

בשמוע השמש את צרוף המלים „חבר־מס״ התכלבל כלו ואזניו התחילו מזמזמות ככורת מס, מס, מס, ואמר לנפשו: חבר־מס מס־חבר היינו הך — ולא חשד אף רגע שמא לא יצא יהודי זה את חובתו המסית.

והדלת נפתחה לפניו.

* *
*

מעשה בקריקטורה

עורכו של עתון סטירי היה רגיל להעתיק קריקטורות מה„לי״ הצרפתי, שבוע שבוע.

אבל תחילה היה נוהג להעתיק רק קריקטורות כאלו אשר גם ה„לי״ העתיק אותן מעתונים אחרים ורשם מתחתן את מקורן.

ועורך העתון הסטירי גם הוא היה מוסר את המקור הראשון שממנו לקח ה„לי״ את הקריקטורה.

פעם העתיק עורכנו קריקטורה מקורית של ה„לי״ ולא מסר את המקור כלומר את ה„לי״.

כאשר שאלתי אותו למה לא הדפסת את מקור הקריקטורה הזאת הלא גם היא לקוחה מה„לי״? השיב העורך.

— מפני שהפעם חסר היה המקור תחת הקריקטורה גם ב„לי״.

* *
*

מפוזר ולא פרופסור

אדון ח. בעל דפוס „פרץ״ ידוע כאדם המפוזר כשני פרופסורים.

פעם בישבי במשרד בית הדפוס שלו צלצל הטלפון. לקחתי איפוא את האפרכסת ביד ימין וביד השמאל שאלתי:

— הללו, מי שם?

— כאן דפוס פרץ — שומע אני, מעבר השני של חוט הטלפון, את קול בעל הדפוס דנן אשר שכח בפזורו הכרוני את מקום המצאו.

— הלא כאן דפוס „פרץ״ — טוען אני בתמהון.

— שם דפוס „פרץ״ — שואל הוא — אז למה לא אמרת תיכף — וחזר ותלה את האפרכסת.

* *
*

במאי לא קא מפליגי

תל־אביב, 1 במאי. מנהיג פוע״צ שמאל, יצחקי, הצהיר אמש באספה שבא׳ במאי לא תלך מפלגתו נגד ה...ערם.

* *
*

מיכל־זעליג

מיכל־זליג ויוסף מעליג מבקרים בבוזיאום. המדריך מראה להם ראי גרמני מתקופת הרוקוקו, הנושא על גבו את התאריך 1770.

— הרואה אתה — פונה יוסל מליג למיכל זליג — בראי זה סלסלו את בלוריתם גתה והיינה.

— נו, — אומר מיכל־זליג — גתה, מילא. אבל היינה — לאו דוקא.

— למה?

— שוטה שבעולם! הרי בשנת 1770 עוד לא היה היינה בעולם...

מצוה

– מנין שמצוה על היהודים לדבר בידים?

– שנאמר הקול קול יעקב והידים...

* *
*

נ

נקיון

עולה מרוסיה הסוביטית מספרת בהתלהבות על הנקיון השורר ברוסיה. הרחובות נקיים תמיד והזורק פסת ניר על המדרכה נקנס.

כאשר עברתי אתה ברח׳ אלנבי התרגזתי מאוד כשמעדו רגלי בשל קליפת בננה.

– אצלכם ברוסיה לא יתכן דבר כזה, מה?

– כמובן שלא.

– שם נקיון, מה?

– שם אין בננות.

* *
*

ניצוץ ממֹשֶה

– בבחור זה יש ניצוץ ממשה רבנו.

– מה? האם באמת הוא מוכשר כל כך?

– לא. אלא שהוא כבד פה.

* *
*

נחמה

בישיבתו האחרונה החליט ועד הלשון לבטל את צורת השבועה של „אראה בנחמה" הידועה. כי — מנמקת ההחלטה — מיום שישנן בעולם בחורות יפות הנושאות את השם „נחמה", אין דבר זה נחשב לקללה. אדרבא...

* *
*

נאכט

שאלו לו למשורר הצעיר נאכט:

— אתה, שמשורר עברי אתה, למה אינך מתרגם את שמך הלועזי לעברית?

— דברים בגו — ענה הנשאל — שמועה שמעתי, כי הממשלה האנגלית עומדת להעניק תארי לורד וסיר למשוררים עברים, ותאר אפוא, לעצמך, אם אתרגם את שמי לעברית ובאותו זמן אקבל גם תואר סיר...

* *
*

ס

ספריה

בשדרות רוטשילד נפתחה לפני כמה חדשים ספריה עברית הונגרית שבעלה הוא מר מרקוביטש ושמה — „ספרית דעת".

ימים מספר לפני הפתח הספריה ישב לו מר מרקוביטש, שקע עצמו בהרהורים וחפש שם הולם לבת זקונים זו של התרבות התל־אביבית, אך העלה חרס.

ויתמרמר מר מרקוביטש מאד ויקם וילך אל בעל השם התל־אביבי מר משה סמבטיון.

— שם עברי לספריה? — ענה סמבטיון מניה וביה — השם ההולם ביותר את המוסד התרבותי הזה הוא „דעת".

— למה?

— כי אם תשא ספריתך שם זה יהא לבך סמוך ובטוח שאף אחד לא יצא ממנה ולא יעזב אותה.

— בער אני ולא מבין מדוע, — מתקשה מר מרקוביטש בהבנת הדבר.

— פשוט — זוקף מר סמבטיון את אגודלו כלפי תקרת חדרו הספוגה מי־גשמים—כי איש לא ירצה שיגידו עליו כי יצא „מדעתו"...

* * *

סמבטיון

מה ההבדל בין ד"ר רַפַלְקֶס (מו"ל העתון הפועלי-ציוני באידיש בת"א) ובין משה סמבטיון?

דר' רפלקס עושה שַׁכּוֹת בעברית וסמבטיון עושה **שֵׁמוֹת בעברית**.

* *
*

לפני כמה חדשים יצא בת"א פרוספקט (עלון לדוגמה בלע"ז) של השמון העברי למר משה סמבטיון.

הפרוספקט שיצא ע"י „ועד השמון העברי" מכיל הערכות (גם הארכות) ובקורת מאת טובי הסופרים והפובליציסטים העברים, המדברים בשבחו של השמון העברי וקושרים כתרים לראש מחברו שהפך את הקערה הלועזית על פיה, ומטעימים מי את ערכו המעשי ומי את ערכו השימושי (ההבדל ברור, הא?) של הספר.

מענין לציין שהבאים על החתום באותו פרוספקט הם רובם ככולם אישים, הנושאים שמות שעבריותם נעלה מכל ספק, כגון: קרופניק, פיכמן, אדלשטין, אלטשולר וכו'.

מלבד זה קיים בתל־אביב מכון ליצירת שמות עבריים שהנהלתו נמצאת כמו כן בידי סמבטיון בעל־השם.

מעשה ונכנסה אשה בעלת פימה כפולה ומכופלת למכון הנזכר ונתקבלה ע"י מנהל המכון בכבודו ובעצמו.

— מה בקשתך, גברתי?

— יש לי בת כבת 21 -- עונה האשה -- היא עולה חדשה, ואדיר חפצה שמר סמבטיון יְעַבֵר אותה, כלומר, את שמה הגלותי.

— סליחה, גברת, — מסמיק מר סמבטיון — אני לא אֲעַבֵר אלא אֲעַברֵר אותה.

— יְעוֹרֵר? את בתי? כלום סבור אדוני שבתי היא שמלה ישנה הסגורה בארון כל הזמן? לא אדוני, בתי אינה כלל סגורה, אין היא זקוקה...

אבל, גברתי מנסה מר סמבטיון להעמידה על טעותה — אני מתכוון לעברור בעין.

— מה? בעיניים שלך אתה מאורר? וכיצד אתה עושה זאת?

— בעין גבירתי פירושה באות עין ולא באות אלף, כלומר, אני יוצר שמות עברים. הגידי לי רק, בבקשה, אימתי יכולה היא לגשת אלי, בכדי להקל על פעולת העברור. עלי לראות את האוביקט המתעבר. או תמסרי לי עליה אי־אלה סימנים חיצוניים בולטים ומזדקרים לעין.

— מוטב אמסור לך סימנים, כי למה שהיא תטריח את עצמה, נכון? הנה סימן בולט: היא שמנה מאוד.

— שמנה, כלומר מעוברת? — חוקר מר סמבטיון.

— לא, אדוני, היא לא מעוברת ולא מעוברת, היא סתם שמנה מאוד.

— טוב, אזי יהיה שמה שמנת, ואם היא שמנה מאוד מאוד, אז יקרא שמה בישראל חביתה משורש חבית.

* *

*

ספורט באגודת ישראל

לפי ההחלטה האחרונה של הנהלת אגודת־ישראל הותרו לו לנוער החרדי תלמידי „בית־יעקב" כל מיני התעמלות בלבד שלא ישתמשו במונחי הגימנסטיקה של „הפועל" ו„המכבי" האפיקורסיים. לשם כך נוצרה ועדה מיוחדת שתחבר מונחי התעמלות מיוחדים לתלמידי ביה"ס האגודאי. לכל אחת מתנועות ההתעמלות חפשו חברי הועדה וגם מצאו פסוק מתאים בתוך „סדור־התפלה". למיודענו מוריץ היתה הזדמנות חד-פעמית להתנכח בשעור ההתעמלות של „בית־יעקב", והנה הפרטים שהוא מסר לנו.

מורה ההתעמלות העומד כשגבו מופנה אל התלמידות המתעמלות צועק בעינים עצומות ובקול רם אל הבנות שהסתדרו בשורה:

א) שלוש פעמים „כור־עים, כור־עים, כור-עים״! והתלמידות נופלות אפיים ארצה.

ב) שלוש פעמים „מו־דים, מו-דים, מו־דים״! — והמתעמלות עושות תנועות מתאימות בגופיהן

ג) בשתי ידים „על־חטא, על־חטא, על־חטא״! — והתלמידות מכות בידיהן על חזיהן.

ד) „עושה שלום במרומיו״? — התלמידות צועדות אחורנית.

ה) „ק־דוש, ק־דוש, ק־דוש״! — והן קופצות על בהונותיהן,

ו) תהלוכת אוזים באולם ההתעמלות: בימת בית־תפילה ענקית נצבת באמצע האולם. המורה עומד על הבימה ומתחיל שר בניגון הידוע את הפסוק של ההקפות: „עו־זר ד־לים הו־שי־עה נא״

* *
*

סיום ש״ס

— איך נקרא הנשף שמסדרים לכבוד סיום הש״ס?

— נשף מסכות.

* *
*

ספורט

— מה שלומך מוריץ?

— מצוין.

— נה, נו, משבר ומצוין?

— לסחורותי יש תמיד קופצים.

— הא כיצד? במה אתה עוסק?

— במכירת חבלי־קפיצה לספורטאים.

* *
*

— היכן מרומז במגלת־אסתר משחק כדורגל?

— שנאמר „הרצים יצאו דחופים״.

* *
*

סרטיפיקטים

בבית־דפוס תל־אביבי הורגש מחסור באותיות דלהלן: יקצז ומכיון שהמנהל היה חסיד ההעברה האשכנזית, קם והריץ לבית־חרושת גרמני את מכתב ההזמנה דלהלן:

אל בית החרושת ליציקת אותיות, ברלין. מנהל נכבד נא לשלוח לי 10.000 יודי״ם, 8000 זיני״ם, 10.000 קופי״ם, ו5000 צדיקים. בכבוד המנהל.

כעבור שבוע ציוה החרשתן למנהלו לארוז 20 תבות טעונות אותיות עבריות, לשלוח אותן תלה־אביב ולצרף להן את המכתב דלהלן:

א. נ. אתכבד להודיעהו ש„צדיקים״ אין אצלנו. פשוט אזלו.. אך במקומם מוכן אני לשלוח לו 10.000 יודים נוספים. ואשר לקופים וזינים הנני מוציא את הזמנתו לפועל במלואה. אגב, מדינתנו מלאה „קופים״ כרמון.

בהגיע המטען לנמל ת״א והוציאו את אחת התבות הקריא פקיד הנמל לבכ׳ הממשלה האנגלי:

— עשרת אלפים קופים.

— להוריד, — צוה האנגלי.

— עשרים אלף יודים.

— עם סרטיפיקאטים? — שאל האנגלי.

*　　*
*

ע

עזרה ובצרון

מחוסר־עבודה א׳: מה פירושן של המלים „עזרה ובצרון״?

״　　״　ב׳: כשאתה נכנס ללשכה לבקש עזרה ושולחים אותך לבציר.

*　　*
*

עתיד

— מה בין אשה מעוברת לבין אשה מעשנת סיגריות „עתיד״?

— זו כרסה בין שניה וזו „עתידה״ בין שניה.

* *
*

ערבי

ערבי אחד, מן המשכילים שביניהם, נשאל ע״י יהודי: למה אתם מתנגדים ליריד־המזרח? הלא היריד יוצר שוקים חדשים ומביא ממילא תועלת גם למשק הערבי?

— נכון — השיב הערבי האינטלגנט — אך יש דברים בגו: הייתי פעם בהצגת „הדיבוק״ ושם שמעתי את השחקנים היהודים שרים: „יריד צורך עליה״... ואין עליה אלא יהודית.

* *
*

עתונאים

באחת האספית של אגודת העתונאים ישבו על מדוכת הפסידוגים: כיצד יוצרים פסידונים? קם אחד החברים והציע ליצור פסידונים מהאות הראשונה של השם הפרטי כשהיא מצורפת לאותיות הראשונה והאחרונה של שם המשפחה.

קם אלכסנדר זויבר והתנגד להצעה בכל תוקף.

— אינני רוצה — טען הוא — שיחליפוני עם אז״ר.

לעומת זאת לא התנגד לשמוש אחר של פסידונים. למשל: צירוף האותיות הראשונה והאחרונה של השם הפרטי והאותיות הראשונה והאחרונה של שם המשפחה.

לפי זה יהיה הפסידונים של אברהם שלונסקי „אמשי״...

אחרי שזויבר סיים את דבריו קם היו״ר ונגש להצבעה.

— ובכן, רבותי! מי בעד הצעתו של זויבר ירים את ידו.

התברר שכל חברי האגודה הרימו את ידיהם והצביעו בעד הצעת זויבר פרס לשני העתונאים ח י י ם ו י נ ר ו ש ל ו ם ו ל ד ק...

עתונות

– מה חדש, מיכאל?

– ב"ה, יש הרבה חדשות: אני מוציא עתון חדש. אבל יד לפה! הדבר צריך להיות הפתעה.

– נו, ורשיון יש לך?

– מובן שיש (מוציא מכיסו צרור נירות) הנה!

– כן. אבל אני מתכון לרשיון אחר.

– איזה רשיון עוד?

– רשיון לנשיאת נשק.

– מה??? למה לי הנשק?

– אלא במה תכריח את הקהל לקנות את עתונך?

* *
*

עתון טרגי־קומי

– מהו עתון טרגי־קומי?

– עתון טרגי־קומי נקרא עתון הומוריסתי, שנמסר לדפוס, כל החומר נדפס והגליון הולך לאבוד משום שאין לעורך די כסף לשלם למדפיס ולהוציא את העתון מבית הדפוס למכירה.

* *
*

"עתון מיוחד"

במערכת עתון מיוחד מבוכה. כבר יום רביעי אחרי הצהרים ועדין פצצה אין.

– געוואלד, הבו לנו פצצה! מוצאי שבת ממשמש ובא! הרפורטר קורע דלת, נכנס ונושם עמוקות.

– פצצה בציקלון!

– מהי הפצצה?

– השערוריה סביב צוואת דיזנגוף!

– ידועה לי – אומר העורך – אבל השערוריה הזאת קטנה מדי בשביל פצצה...

העורך כלו סר וזעף, מעשן „א" מטייל לארכו ולרחבו של החדר, הלך ושוב הלך ושוב. פתאום מקמט את מצחו הגבוה ונעמד.

— סטופ! — צוהל הוא ומדליק לכבוד המאורע סיגריה — מצאתי! — הרפורטר מוציא עפרון וניר, כמוכן לסטנגרף.

— חושב אתה — דוחהו העורך בחיוך — שחדשות יש? לא מניה ולא מקצתיה!

— אלא מה?

— הפצצה. כלומר השערוריה בדבר הצוואה.

— הלא היא קטנה מדי, אמרת?

— אין דבר. בדלית ברירה נדפיס את המלה שערוריה באותיות הגדולות ביותר שישנן בדפוס, וכך תהיה לנו שערוריה גדולה...

* *
*

עליה

כידוע מורגשת בין המוני האומה הפולנית נטיה חזקה לפשיזם. היא מחקה בכל את גרמניה. גוזרת גזירות אנטישמיות וחבה יתרה נודעת לה אל היטלר וחוקיו האריים. כך למשל הונהגו בבתי הספר הגבוהים ספסלי גיטו. נומרוס קלוזוס, ולא עוד אלא שיש לה לאומה זו גם „גבלס" משלה ושמו גנרל קוץ. שבחוריו הראו בזמן האחרון בכמה הזדמנויות את נחת זרועם לאחינו יושבי פולין, ומנבאים שבעטיו של גנרל זה ופרעותיו שהוא פורע בישראל יוכרחו יהודי פולין לעזוב את מקום מגורם הנוכחי ולעלות ארצה.

נשאלת השאלה מה יהיה שמה של עליה זו.

— עליה וקוץ בה.

* *
*

פ

— איך קוראים בעברית צחה לפלגש?

— תוספת ערב.

מכס הוא עולה גרמני וידידו של אדגר ויסברג. פעם נדברו שני התלמידים להפגש בכדי לעשות טיול משותף. מכס בא, דופק על דלת נכנס לחדר שני ופוגש שם את גברת ויסברג שוכבת על הספה וקוראה ספר.

— שלום — פונה מכס אל האשה השקוע בקריאה — אדגר פה ?

— לא — השיבה האם — אדגר וליס...

* *
*

פסח בקפה "שלשה כושים"

שמענו שבית־הקפה „שלושה כושים" סגר למשך שבעת ימי החג את מזנונו ופתח בית קפה כשר לפסח בשם אחר.

הקפה הפסחי נקרא לא „שלשה כושים" אלא „ארבע כושיות".

* *
*

פניקס

יהודי מהמעמד בין־עוני רץ מבוהל בעצם ימי המאורעות והשרפות בכיוון ליפו דרך שוק הכרמל התל־אביבי.

(באותם הימים חלה פשיטת הרגל הסנזציונית של „פניקס")

— מה זה עלה על דעתך לרוץ כעת ליפו ? הרי אתה מסכן את נפשך ?

— אל תשאל. פורעים שלהו אש בביתי. הבית שלי ביפו בוער.

— בוער ? שיבער ! הרי ביתך מבוטח באחריות.

— כן. אבל אצל „פניקס"...

והוא רץ הלאה.

* *
*

פרדוֹכסים

— פרדוכס מהו?

— כשסבתא בת שמונים שרה „דודה, הגידי לנו כן"...

— כשבעל עשרה בנינים ברחוב אלנבי ופרדסים בשרון שר את שירו של אלטרמן: „לי במולדת בית אין"...

— כשפורץ ריב ידים ברחוב „שלום־עליכם" וברחוב „פרץ" אין פרץ ואין צוחה...

— כשאסירים כלואי־צינוק בעכו שרים: „איזה פלא, איזה פלא, אם ישנם לילות כאלה"...

— כש„הבימה" מציגה את „מרד המתים" ב„קרית חיים"...

— כשמופיע בספרית „המאה העשרים" ספור שנגנב והועתק מלה במלה מסופר, שחי במאה השבע־עשרה.

— כ„שאוהל" מציג את „בשפל" ב„רמת־השרון".

— כשנערכת אספה ובה וכוח סוער ב„נוה־שאנן".

— כשמי-שהוא בא אליך בהצעה רצינית להוציא לאור עתון הומוריסטי.

— כשסטאלין אומר: „יש לי הרגש ש...

— כשסטאלין אומר: מלחמתנו בכנסיה הוכתרה תודה לאל בנצחון...

— כשיורדים מספון האניה בנמל ת"א ואומרים: עליתי ארצה בת"א.

— כשקיים ברחוב הירקון „צריף האוהל".

— כשנכה־רגלים פושט רגל.

— כשזרובבל דורש מההסתדרות שתעמיד לימין פועלי־ציון שמאל.

— כשיהודי אחד משיא שתי בנות בבת אחת.

* *
*

פקירים

— מנין שיוצאי מצרים היו פקירים?

— שנאמר „כי בסיכות הושבתי את בני ישראל בצאתם ממצרים".

* *
*

פנקס

— השמעת? תפסו את פנקס מנהיג המזרחי בשעה שהיה מחלל שבת בפרהסיה.

— לא יאמן. מה אתה סח? איך? מתי? מה עשה?

— בשבת שעברה ראוהו מוביל בריש גלי את שני ילדיו לטייל בכיוון התערוכה.

— נו. מה זאת אומרת?

— זאת אומרת, שהוא היה מנהל פנקסים בשבת.

* *
*

פישמן עדה

למערכת „עתון מזופת" נתקבל מכתב עפ"י כתובת דלקמן: „מיסעדה פישמן".

בקושי רב הצלחנו לפענח את הכתב, אולם עדיין לא עלה בידנו לברר אם המכתב מכוון למסעדה פישמן או למיס עדה פישמן.

* *
*

פרנסות

— הגד, משה: רקדנית זו הרוקדת בקפה רקובסקי כמה היא משתכרת מדי ערב בערב?

— רבע לירה.

— נו, וזה מספיק לה די מחיתה?

— אמנם לא. אבל שמעתי שהיא גם מרויחה מן הצד.

— ואני שמעתי מן האמצע...

ד״ר פר. שזכה בת״א לפרסום עולמי, נמצא בארץ זה חמש־עשרה שנה. בעברית איננו שולט עדיין, אבל בהרצאות הוא מרבה בכל עת מצוא.

באחד הימים קרה לו למר פר. מקרה בלתי נעים: התבלבל באמצע הרצאתו ובמקום להגיד מ„כף רגל ועד קדקוד״ המליט: „מכף רגל ועד דקדוק״ ובמקום להגיד „רציתי לתהות על קנקנו של הקפיטן בייבסקי התבלבל ואמר: „רציתי לתהות על בקבוקו של הקפטן וכו׳״.

* *
*

צ

צלב

— איך נקרא הצלב שאליו משתחוה יהודי משומד שהתנצר אך ורק בגלל פרנסה?

— צלב הפֶּרס.

* *
*

צב

שאלו לו למוריץ:

— מה פירוש המשפט „הולך לאט כמו צב״

— צב — ענה מוריץ — אין מלה כזאת בעברית, אין זה אלא ראשי תבות: צבא [redacted] ברליני

* *
*

ק

— איך נקרה בעברית צחה קיוסק לגזוז?

— ממתיק סודה.

* *
*

קנטונים

— מה זה קנטון? שאלתי את הזמר ישקה.

— איזה טון? אני מכיר כל מיני טון: סופרן־טון אלט־טון. קנטון אינני מכיר.

— גברת, מה זה קנטון?

— פוי, איזו מלה גסה...

— מה זה קנטון?

— ב־ד׳ או ב־ט׳?

— מה ההבדל?

— לזה נחוץ סקס־אפיל ולזה רק פיל. (לירד פיל:יוזם החלוקה)

— שמע, משה, מה זה קנטון?

— זה לא פסידונים של איתמר בן אב״י?

— שלום! — התפרצתי בצחוק ושאלתי את העתונאי האולטרה־סנסציוני של ת״א והסביבה – מה זה קנטון?

— כה אמר אדם גדול בת״א: אל תקרא קנטוניזציה אלא קטנטוניזציה.

* *
*

קטעים מהרצאות

...אנחנו נראה להם, שמול כחם הדונמי של הפרדסנים עומד איתן וחסון כוחו הדינמי של מעמד הפועלים...

...אמנם, מבחינה יורידית מן הדין שהנמל יהיה ביפו, אבל מבחינה יְרִידִית מן ההכרח שיהיה בתל־אביב...

* *
*

ד

רופא שנים

בחור סובל משן חולה נכנס לרופא שניים. הרופא מגלה רקבון בשורש ויועץ לו לעקור את השן. הלה מסכים והרופא מביא

מלקחים ונגש להוציא את השן.

— אתה מרגיש ? — שואל הרופא בשעת העקירה.

— לא.

— הנה אתה רואה, עוד מעט יגמר כל הענין. הדבר יעלה לך חצי לירה, לגמרי בלי כאבים.

— אוי — מתפרץ החולה פתאום.

— מה יש ? — נבהל הרופא.

— אוי, אוי... כעת אני מרגיש...

* *
*

רַדֶק

— למה נלחם סטאלין בקצוניים של המפלגה הקומוניסטית ?

— כי מיום שרדק בגד בו מתנגד הוא לרדקליזציה של רוסיה.

* *
*

רבינא ורב אשי במערכת "דבר"

הקורא בין שיטי „דבר" יכול היה לדוכח יוהר מפעם אחת שבעמדתו של עתון הפועלים כלפי המסורת בכלל והמזרחי המחזיק בה בפרט חל בזמן האחרון שנוי מפתיע.

את המתקת דין זו מצד עתון פרוגרסיבי לגבי אנשים הנוהים אחרי השקפות קלרקליות שבלו מזוקן מתרגמים יודעי־„דבר" לפוזה „בפרוס־הקונגרס"ית. העמדת פנים החוזרת על עצמה אחת לשנתים בערך כך: עשרים ושנים חדש רצופים מלחמה בדת והדשים התפייסות אתה לשם טקטיקה ושוב 22 חודש — עד חרמה, ושוב כווני חן במשך חדשיים וחוזר חלילה.

אחת התוצאות של מפנה „כביכולי" זה, אומרים, היתה גם העובדה, שהמבקר המוסיקאלי של עתון הפועלים, מנשה רבינוביץ קצץ לפני זמן מה את זנבו הסלאבי של שמו ושנה אותו לשם תלמודי — „רבינא".

אולם, מוסרים כמו כן ממקורות מוסמכים, שעדיין לא נתקררה דעת ה„מזרחי" ממס זה הקטן כזנב הלטאה ועומד בתוקף על דרישתו שמערכת „דבר" יניע את חברה רובשוב, שגם הוא יזנב אחרי שמו הרוסי, ישמיט ממנו את ה„וב" הבלתי עברי וישנה אותו לשם התלמודי: רב אשי. כפי שמוסרים נכנע „דבר". ובקרוב נזכה לראות נסים ונפלאות.

* *
*

רוזן הקופליסט ושֶלי שרונה המרלינה דיטריך של הבמה הארץ ישראלית.

מעשה בשחקן רוזין, פאר התיאטרון „כל־הרוחות", שהתרחץ בימה של תל־אביב והעלה בחכתו דג בצורת... בחורה שעלתה לא מזמן מעבר הקונסטנצי של הים התכון.

איש „כל־הרוחות" הציג את עצמו בנימוס: שמי הוא רוזן נולדתי בפוזן – והזמין אותה לטיול בין־הערבים לארך שפת הים

הגברת מלכה, כך נכנה את בת החוה המדוברת, נתפתתה להצטרף אל השחקן הסמפטי. הטיול עבר בשלום שוחהו על דא ועל הא היא היתה מאושרת ובלבה טפחה את התקוה על „הליכה־רצינית" וככה זה נמשך יום יומים שלשה ארבעה חמשה ימים עד אשר קרה מה שקרה ובשמחתה של מלכה נזרקה מרה והידידות נפסקה

ומעשה שהיה כך היה:

באחד מטיולי בין ערבים הופיע על שפת הים באופן בלתי מקויה שלי שרונה הפרטנרית החביבה של רוזן דנן.

– שלום חביבי – מתקרבת היא אל רוזן אגב טפיחה על שכמו.

– שלום – עונה היא לעומתה בחיוך ופונה אל הגברת מלכה – בבקשה להכיר, הגברת שֶלי –

– מה?! – קופצת מלכה כנשיכת נחש – הגברת שלך יש לך גברת ולי לא ספרת על כך ולא כלום?! ואותי אתה סוחב סתם

ככה. — והרימה רגל ככהן שבורח מבית הקברות.

– אבל גב׳–ניסה רוזן להעמידה על טעותה. אך היא בשלה.

– אינך מענין אותי עוד. אין אתה קים בשבילי יותר. עקרתיך כליל מתוך לבי. לך לכל הרוחות! — ועזבה לנפשם את השחקנים שהלכו אחר כך באמת „לכל הרוחות”...

* *
*

ש

שוטים

– למה אינך רוצה להתחתן עם מלכה?

— כי הוריה הם שוטים גדולים.

— הוריה? מה זה נוגע לך?

— חכמינו אמרו אין מביאים ר ע י ה מן השוטים.

* *
*

שירה בלתי מובנת

אברהם שלונסקי, שבזמן האחרון העלילו עליו ליצנים שפרסם שיר במאזנים, מהווה כידוע אסכולה בפני עצמו בשירה העברית החדשה. בעיקר מתגלה מקוריותו של המשורר בממלכת בת־השיר, בתפיסתו המוזרה קצת, שהוא נוקט בה, ביחס לשאלה: „מובן או בלתי־מובן בשירה”.

נקיטת עמדה שלו בעד הבלתי־מובן מגיעה לידי קיצוניות כזו, שהוא טוען לא רק הקורא אינו מבין, אלא לפעמים גם המשורר בעצמו אינו מבין את שירתו הוא: „לכן אזעק מלין מבלי הבן הפשר” (אבני בהו 175). כאשר שאלו את שלונסקי, מה פירוש המילים הללו, מה זאת אומרת, – אתה לא יודע את פשר דבריך? אולי תסביר לי את החרוז הזה. השיב הלה: – גם חרוז זה שייך לאותן המילים, שאיני יודע פשרן.

* *
*

שלונסקי

פעם טילו ברוך אגדתי ומנשה לוין ארוכות וקצרות. לקראתם בא שלונסקי בחברת שני צעירים שכשרונם הפיוטי הוא למטה מבינוני.

— הנה — צץ פתאום מוריץ — הנה באים מאה משוררים.

— מה פירוש מאה?

— נו, שלונסקי ושני אפסים...

* *
*

פרופסור קלויזנר מרצה על הספרות ובין השאר:

... אצל כל משורר מפותח חוש אחר. כך למשל מפותח אצל טשרניחובסקי מאד מאד חוש הראיה.

— ואצל שלונסקי? — שואל אחד הסטודנטים.

— חוש ההרחה.

— כלומר?

— הוא מתבשם אפילו מ„ריח שעיר".

— ואצל המשורר קבצנסקי?

— חוש המשוש.

— כלומר?

— ער טאפט א וואנט.

* *
*

מודיעים שאגודת הסופרים הכללית הציעה לחבורת הסופרים יחדיו להסב לשלחן עגול לשם חסול מחלת ה„ריב־מדון" הכרוני אשר ממתחת את היחסים בין שתי האגודות. אולם אברהם שלונסקי, דחה קטגורית את ההצעה.

מוסרים שסבת הסרוב היא כי את שלונסקי תקף הפחד הרבוע מפני השלחן העגול.

* *
*

שאלות ותשובות

– מה זה מומנט דרמתי?

– כש„מוטקה גנב" חודר אל „מירלה אפרת" והיא לוקחת בידה את „המטאטא" ומגרשת אותו ל„כל הרוחות".

*

– איך קוראים בעברית צחה לקולנוע?

– סֶרט הדברות.

*

– מה הבדל בין הנאצים הדורשים בעד שחרורו של ברון רוטשילד מיליון לא"י לבין בני דודנו שעלינו לשלם להם, לפי תכנית פיל, מיליונים לירות כל שנה?

–הינו הך. אלה דורשים מס ארי ואלה מַסָרִי.

*

שאלו את הקומפוזיטור גבריאל גרד:

– הנכון הוא כי הקונצרט שלך לא היה מוצלח?

– עלילה! היה דוקא מוצלח מאד.

– אבל הן שמעתי שהקהל נרדם באמצע.

– שטות! זה היה ודאי כשאלי קורץ שרה את שיר הערס...

*

שאלה בלי תשובה

– למה את „אני רועה באלף" (בצאן) כותבים בעַיִן ואת „אני רואה בעין" כותבים באלף? הרי איפכא מסתברא!

* *

*

שורש העליה

בקיץ העבר התקיימה באולם „גלינה" שעל יד נמל תל־אביב, מסיבה נאה לכבוד יובל העשרים של עלית הקבוצה המפורסמת בת „מאה וחמשה" חלוצים שהעפלתם ארצה ישראל חלה חדשים מספר לאחר הצהרת בלפור.

בין חתני היובל שהסבו לשלחן־העגול הענקי נמצאו אישים שבינתים יצאו להם מוניטין ובצרו להם עמדות חשובות בישוב, מי בחיי הכלכלה (ש. ברקאי מנהל מחלקת הגביה בחברת החשמל) מי בעתונות (מיכאל אסף, ח. שורר — „דבר") מי בספרות (ליברמן נהלל) וכו'.

אחרי נאום הפתיחה של מר ברקאי איש החשמל אשר הפיץ **אור** על אותה התקופה הרומנטית של העליה הקולקטיבית קבל את רשות הדבור העתונאי מיכאל אסף שאמר בין השאר:

— אנחנו, שעלינו ארצה בתור קבוצת החלוצים הראשונה אחרי הצהרת בלפור, אנחנו נתנו את הדחיפה הראשונה לאותן רבבות החלוצים שהעפילו ארצה במשך עשרים שנה האחרונות. אנחנו היינו, השרש של העליה...

מוריץ שישב אותו רגע בחברת שתי גברות ואלכסנדר שדמי הקמיט את מצחו ואמר כאלו אל עצמו:

— יפה דרשת מיכאל אסף! — קם ממקומו נגש אל ליברמן וברקאי שישבו זה על יד זה והחליפו זכרונות על אותם הימים:

— אסף — אמר מוריץ פתאום אל שני הותיקים — אסף שנזרקה מפיו המשפט „אנחנו היינו שרש העליה" ניבא ולא ידע מה ניבא.

— כלומר? — משתומם איש נהלל.

— תא שמע — ממשיך מוריץ — מה היא השרש של המלה „עליה".

— „עלה" — עונה ברקאי,

— וכמה היא הגמטריא של „עלה"?

— מאה וחמשה — ענו שני הותיקים ועל פניהם הופיע בת צחוק בערך כזו שמופיעה ברגע זה על פני הקורא.

* *
*

ת

תאטרון

שאלו פעם את מסקין: מדוע ריקים הם רוב המקומות בהצגות הבימה? אינך חושב שהסבה היא מפני שמחירי הכרטיסים הם יותר מדי גבוהים?

— לא, — השיב מסקין — להיפך, מחירי הכרטיסים הם גבוהים מפני שהמקומות ריקים.

* *
*

— עולה מגרמניה נגשת לקפת התאטרון.

— סליחה — פונה היא אל הקופאי — יש עוד שתי מקומות על היציע?

— יש, הגברת. אבל על פי חקי הדקדוק צריך לומר שני מקומות, כי מקום הוא לשון זכר.

— אני יודעת.

— אם כן — השתומם הקופאי — למה את אומרת שתי מקומות?

— מפני שאני רוצה Stehplätzer

תרגום

— התסכים לתרגם לי מאידיש לעברית שלשת אלפים בדיחות?

— למה לא?

— כמה זה יעלה?

— כל מטר רבע לירה.

* *
*

Humoristische Ecke für den Jecke

עולה גרמני הנמצא בארץ למעלה מחצי שנה נשאל מאת מעפיל ברלינאי:

— הגידה נא בבקשה. ישנן בעברית גם מלים זרות הזרות גם לפי מהותן לשפה העברית כמו למשל בגרמנית „הומניזמוס" „קולטור" וכו׳?

— מובן — עונה הנשאל — גם מלים זרות כאלה ישנן בעברית כגון „בבקשה" „סליחה" „תודה רבה".

— ככה? ואני חשבתי ש„סליחה" היא מלה עברית.

— לא, לא, — ענה הנשאל — בעברית אומרים „הצדה".

מתוך מכתב של עולה גרמני...

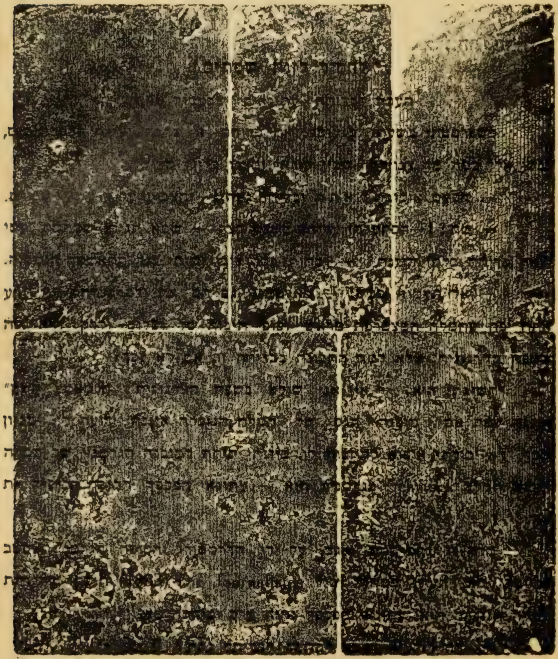
„... כל מה שעיני רואות, כאן, אמא, מזכיר לי את מולדתי הראשונה גרמניה. גם כתובתי כאילו לא נשתנתה. שם היתה הכתובת שלי:

Fulda Bülowstrasse erster Stock bei Fritz

וכאן:

Chulda Bilustrasse ezel Stock Bezrif.

* *
*

נוסעת ירושלים לדין

הגברת פש־קרב עולה מפולין כבת עשרים וחמש נסעה אתמול בצהרים באוטובוס מתל־אביב לירושלים. תיכף אחר שעברה את הקילומטר הששה־עשר (הר הקסטל) בשלום נאסרה ע״י משטרת ירושלים מוסרים שהנאסרת תועמד לדין בגלל נסיון ל...התאבדות.

*

* *

בין הבאים

חסידות מאפריקה הדרומית. ש. סמט „הרפורטר המעופף״ טס לקראתם באוירון „לוט״ לקבל את פניהן ולראיין אותן.

* *

*

אתמול הגיע מפולניה באניה פולוניה לשם בקור בקולוניה העסקן הידוע יוסף בֶּקֶר. מודיעים שאתמול בַּבּוקר בִּקֵר בֶּקֶר במערכת הבוֹקֶר.

* *

*

פנת השידושין

של משרד השדוכין: „בורא נפשות״

„אינוליד אלמן אב לתריסר ילדים מחפש אשה הגונה. הצעות לשלוח למערכת ל־„בעל מום־חה״.

למשפחת אכרים הגונה מיוצאי חלציהם של הבילויים דרוש פר הולנדי להרבעה...

* *

*

עורך לילה

שמענו שמשבוע הבא ואלך יכהן בעתון החרדי „הצופה" ד"ר יעקב נאכט בתור עורך לילה.

* *
*

הערב

בהיכל האמנות נשף אזכרה לביאליק עם ויכוח. בתכנית: דקלו־מים ומחיאות כפים.

קריעות משירי שלונסקי ע"י י. ל. ברוך (ניצוץ) וא. ראובני.

התחלה בדיוק בין תשע לעשר.

באולם מוגרבי של הדר הכרמל ע"י בית ספר למל מתקימות הערב ההרצאות דלהלן:

מתשע עד שמונה ספסרות. משמונה עד שבע „תנ"ך ואופיום".

משבע עד שש א. ז. אשכולי על הנושא: „תוצאות הקדוח בגבעת השלשה והשפעתו על חלב תנובה".

* *
*

במכון לספרות ימי הבינים

ירצה הערב פרופ. דודלזוהן על:

„מלחמתי" של היטלר.

„יסודות המאה העשרים" של אלפרד רוזנברג.

„מיכאל" של י. גבלס.

* *
*

תיקון טעויות

— במקום הקואופרטיב ג י ה י נ ו ם צ"ל קואופרטיב נ ה ג י ם.

— במקום הרצאותיו של בן־אבי מצטינות ב ו ר י ק נ ו ת צ"ל ב ד י ק נ ו ת.

— במקום הטנורים שבאופרה העברית הם בני חמשים ולמעלה ואינם עוד ז כ ר י ם צ"ל ז מ ר י ם.

— במקום הנוער העברי עומד תחת אשפתו של זבוטינסקי צ״ל השפעתו.

— במקום בארץ ישראל הולכים יהודי גרמניה ומשתינים מיום ליום צ״ל ומשתנים.

— במקום מחרחר ריבה צ״ל מחרחר ריב.

* *
*

תיבת דואר

לא. נחמני בעל מספרה בירושלים.

— אתה מפרסם מאמרים ב„הירדן״ וב„עתון מיוחד״ ברצונך לפרסם גם בעתוננו? לא! אנו מעמידים אותך על טעותך: המלה „מספרה״ אינה משרש „ספרות״.

למשה נרדי.

— הבלדות ששלחת לנו לא יבואו לידי דפוס. אנו מוכנים להאמין שאתה „משים בלטות״ מסוג א׳. אבל לכתוב בלדות? מאן דכר!

* *
*

ספרים שנתקבלו למערכת

ספרות מקורית

„גזית העם״ — קובץ לאמנות ריביזיוניסטית.

„בהזדקקות״ — מאת י. עוגב.

„אל תסתכל בכן כן״ — מאת מ. אוסישקין (מאמרים נגד החלוקה).

„איזהו עשיר השמח בחלוקה״ — מאת ח. וויצמן.

„שנים אוחזים בדלות יחלוקו״? — (פה אימה דרמטית) מאת אורי צבי גרינברג.

בתור פירוש על ספרו של נתן אלתרמן „ככבים בחוץ״ יצא לאור ספרו של י. זמורה „כוכבים בחוץ ומה בפנים?״.

„ספר המכולת והפיוס ה־12״ — מאת א. שלונסקי.

ספרות מתורגמת

„משולחן המערכת ועד הקהלה״ — מאת א. תורגמן.

„תשע בערב״ שבועון תל־אביבי.

קוּרְיוֹזִים וְטָעֻיּוֹת בְּסִפְרוּתֵינוּ

מילא, גם הספרות העולמית איננה נקיה מטעויות ואין בדעתי להוכיח חלילה שאך ורק אצלנו מסיחים הסופרים את דעתם בשורה ג' ממה שכתבו בשורה א'.

כלל ועיקר לא לזה אני מתכוון.

הנה למשל, גוסטב פלאובר, אבי הנטורליזם בספרות העולמית, סופר אשר כוונו הספרותי גרידא היה מחייבהו לשים את מעיניו על התאור הנטורליסטי המדויק — גם אצלו התגנבו לתוך ספרו הנצחי „מדם בוברי" טעויות קטנות מעין זו:

בפרקים הראשונים של ספרו זה מתאר הנטורליסט דנן את בלוריתו הגולשת, של ליאו, ידידה הראשון של „מדם בוברי" לשחור כפחם. „תלתלים שחורים כסו את ראשו הענוג והיפה של הסטודנט..."

ובאחד הפרקים האחרונים כשליאו גמר את חוק למודיו בסור־בונה וחזר מפריז, מדבר הוא על בלורית בלונדינית שלו ושוב: „תלתלים בלונדינים, כסו את ראשו הענוג והיפה של הסטודנט..." ז"א פתח בכד וסיים בחבית!

אילו היה פלאובר מחליף את צבע שערות בלוריתו של הסטודנט משחור לשערות שיבה היה לפחות מובן.

אפשר להזדקן כשחוזרים אחרי שנים רבות מעיר הנשים היפות... אבל בלונדיני?!

בכל זאת סולחים אנו לו טעות כזו.

(וזו הוכחה נוספת עד היכן מגיע חוסר תשיבותה של החיצוניות, אפילו אצל הנטורליסטים.

העיקר הוא הנפש והפסיכולוגיה...)

או כשמיקסט קלמן הרומניסט ההונגרי המהולל מספר פעם (בספרו „מטריתו של סנט פיטר"), על סוס שמשך בעול המזחלת וכותב, שהסוס כשכש בזנבו כל הזמן בכדי לגרש את הזבובים הטורדים והעוקצים את גבו החשוף....

וכאן הבן שואל: בחורף, בשלג — זבובים?! אטו בתקופת תמוז עסקינן?

אולם גם זאת אפשר לסלוח. בחום היצירה הסיח הסופר הגדול את דעתו מתקופת השנה ודימה בנפשו שחמסין לוהט מהביל על כל ההויה.

בחום היצירה גם השלג רותח.

הקוריוזים דלהלן אינם, איפא, כתב אשמה המכוון אך ורק כלפי „משלנו" אלא —

אולם קנצי למלין דהקדמה — וקדימה לעצם הענין!

בורלא

באחד מספריו האחרונים „נעמה" כותב הוא בעמוד 80 בזו הלשון „במות עליו אביו היה הוא (יוחנן בן שוחט — ה. ש.) בן עשר" — הוה אומר שהשוחט התימני שבק חיים לכל חי עוד טרם מלאת י"ג שנה לבנו יוחנן ולא זכה לראות במו עיניו את בנו האהוב כשהוא מניח תפילין על קרקפתו הרך.

והנה ארבעה עשר עמודים הלאה בעמוד 94 אנו קוראים כדברים האלה: ואותם אמרי־הנועם והתוכחה מספר „שבט יהודה" אשר שנה עם אביו בלילות אחר היותו בר־מצוה".

— מה זאת? — שואל הקורא בעיון — תחית המתים?

או חלילה נתגלגלה באשת השוחט הצדקנית נשמתה החוטאת של „המרננת" וזיכתה את יוחנן בנה בשני „אבא"ים?

אולם כנראה אשם גם כאן פורה שר של שכחה שבורלא נלכד ברשתו ולכן הסיח את דעתו, מהאכזריות הנוראה שהרג את השוחט התימני בדמי ימיו...

ד. קמחי

ממין אחר לגמרי היא הטעות שנפלה באחד הרומנים של האסטיט הירושלמי דוד קמחי. כאן נאמר משפט שאין הדעת סובלתו ואין השכל הולמו כלל וכלל.

דבר והפוכו נכתבים כאן בשני משפטים זה אחר זה.

„אמש" הוא שמו של אחד מספריו ובעמוד 52 מסופר שם על העולה הנוצרית־יהודית מצ'כוסלובקיה מתילדה זייף.

„שמלה ארוכה היתה לה ורחבה". ותיכף אחרי זה „שמלה

זו היתה כשפוכה והדוקה על גופה".

הראיתם מימיכם שמלה רחבה שהיא בעת ובעונה אחת גם שפוכה והדוקה על הגוף?

וכל זה מספר לא על בחורה שעוברה צורת גופה, חלילה, אלא על צעירה אירופאית ש„קומתה גבוהה" „ולגופה קו מאונך וישר".

זאת אומרת בעלת גזרה דקה...

הרבה יותר זהיר היה קמחי בספרו נמושות עמוד 166. כאן מדובר על „אשה הרוצה בעלום שם" ששמלתה וצורת גופה דומות כשתי טפות מים למתילדה זייף הנזכרת. עליה כתוב „והיא גבוהת קומה וצרת גזרה ושמלה ארוכה לה. ושמלה זו מזכירה באותן השמלות המהודקות לגוף האשה העולה מן הרחצה".

כפי הנראה שימשה אותה אשה עצמה בתור מודל גם למתילדה זייף וגם ל„אשה הרוצה בעילום שם" שב„נמושות". ואולי בא זה ולימד על זה ודברי קמחי כדברי תורה הם שעניים במקום אחד ועשי־רים במקום שני.

אשר יונגשטיין

ברומן שלו שהופיע בהמשכים ב„דבר" כ"ב ניסן תרצ"ו בשם „במרומי־הפגומים" כותב מר יונגשטיין: לאורך המסלה התפרקדו סלעים מגובבים וגבם החשוף מופקר לקרני שמש לוהטות".

השמעתם? „מתפרקד — וגבו מופקר". הוה אומר שני הפכים בנושא אחד. זאת אומרת תרתי דסתרי.

אולם היות והאבסורד הוא שבשתא — או יותר נכון בורות־לשונית, או שהכותב לא השמיע לאזנו מה שהוציא מפיו עלי להסתייע במקורות בלשניים והנה הם:

בבנין התפעל נמצא השורש „פרקד" בתרגום יונתן בן עוזיאל. בראשית מ"ט, י"ז.המתרגם את הפסוק „ויפול רכבו אחור" ל„מתפרקד" ופירושו: נפל על גבו או שכב על גבו. ואם המקורות צודקים, הרי שורת ההגיון נותנת שבמקרה ש„ישראליק" החלוץ מתפרקד בשדה בצהרי יום, מופקר לשמש הלוהטת לא גבו המופנה כלפי האדמה אלא חזהו — והוא הדין בסלעים במדה שאנו מיחסים לה גב וחזה, כפי שהואיל לעשות זאת המטפוריסטן שלנו יונגשטיין. לכן נראה שמוטב

היה לו לסופר שלנו לקיים מה שלא נאמר „שתיקה בסלע" ולהיות עובר בשתיקה על ציורו בנוגע לסלעים...

דוד ראובני

שאלו פעם יהודי מורשה:

— Sprechen sie deutsch?

— Awade — השיב הנשאל -- welcher Jid ken dos kein deitsch nit.

בפנינה פולקלוריסטית זו נזכרתי בקראי באחד הימים את הספר „דוד ראובני" מאת מכס ברוד בתרגום עברי.

ומעשה שהיה כך היה:

בעמוד 1 של הספר הנזכר מסופר על נער יהודי, השונה את פרקו בנעימה לפניו על השלחן מונחת גמרא פתוחה והוא לומד בקול רך. „ובהמוג הקול נבעת פתאום, ליזר רשל מרחף בחלל ההדר הריק".

הדברים היו קצת תמוהים בעיני.

מילא ששם הנער הוא ליזר רשל, אמרתי בחפזי, ודאי מנכדי רש"ל היה. אבל שהוא מרחף בחלל החדר הריק! אטו במלאכים עסקינן?

בכל זאת הסתפקתי במשיכת כתפים וקראתי הלאה.

לפנים כשהייתי נתקל, אגב קריאה, בקטע שלא „הולך" חד וחליק, רגיל הייתי לשבת שבעה נקיים על כל תג עד אשר גליתי בו פנים כהלכה. אולם מיום ששמעתי בארץ־ישראל על זרם של „שירה בלתי מובנת" זוקף אנכי את הזרות המסמרת שערת ראש ביותר, על חשבון הזרם הספרותי הזה... וכך נהגתי גם ביחס למשפט הנזכר.

בכל זאת יגעתי במרוצת הקריאה בספר זה וחפשתי, בחפש מחופש, אחר השם ליזר רשל — אולם ללא תוצאות. את השם הזה לא מצאתי בספר יותר מהפעם הזאת.

נכנסתי, איפוא, לספריה בכדי לעיין במקור הגרמני ובפתחתי את העמוד הראשון, רואה אני שכל העינים של אולם הקריאה מכוונות על ראשי בתמהון, תיכף הבינותי שסמרו שערותי מהבורות הלשונית...

ועתה הביטו וראו והשתוממו גם אתם. כי זו לשון המקור הגרמני: Leiser Nachhall schwebt duch das leere Zimmer

משפט שפירושו בעברית הוא: הד חרישי מרחף בחלל התדר הריק. איך זה נתגלגלה המלה הארית לחלוסין leiser לשם של מלמד דרדקי „ליזר", ובעיקר המלה Nachhall לרשל – למתרגם פתרונים.

(אגב, טעות זו תוקנה בכרך השני של הרומן)

* *
*

אשרי יושבי ביתך

סעיף קטן בשלחן ערוך של האזרח הארצישראלי:

בפרוס חדשי קיץ נוהגין אמידי הארץ הקדושה לעשות „הכנה דרבה" ולהפליג למדינות הים, בכדי להתיחד עוד הפעם עם אמא־אירופה ולרענן קצת את זכרונות הילדות הנעימים

סעיף קטן בשלחן ערוך של המערכת:

כל עתון הגון שעוד מצפון בסגור לבו מחויב בחדשי חום אלה לעורר את הישוב על מצות ישוב ארץ־ישראל, על יופי הארץ על שבעת המינין שנתברכה בהם ארצנו הקדושה ועל העול שנעשה לה בעזוב אותה הישוב ומוציא כספה לחוץ לארץ.

„הגה: וכיצד עושים זאת? נותנים הוצאות הדרך למושך בשבט רפורטרים של המערכת, שולחים אותו לסיר את קיטנות הארץ, מצוים עליו לשיר הלל הגדול על הרפריין של אשרי יושבי ביתך ויוצאים ידי חובתם.

—הלו! הלו! כאן מערכת „הארץ"!

— בית הכרם? כן, תיכף!

— הלו, פ. עזאי מתבקש להכנס!

— עזאי, העורך קורא לך!

— לי? תיכף (נכנס) כן אדוני!

— שמע נא חביבי, עוד לא נכתב השתא המאמר המסורתי על קיטנות ארצנו. עליך לנסוע לבית הכרם, עליך להתרשם, להתבשם מריח הירקות, כבטויו של עורכנו הספרותי ולמסור דין וחשבון פסבדו־פיוטי אולטרה־פוטוריסטי בשביל העתון כידים הרפורטריות הכבדות עליך. בנת? דרך צלחה! שלום! מי בתור?

ועוד באותו יום התגלגלה מכונית „אגד" על הכביש הפתלתל

של קורידור המחר ועזאי בתוכה.

— בית הכרם? — עונה הנהג — ימינה אדוני! הירוק שבין הסלעים, בגבעה—

והמשורר פתח זוג עינים. גמע ממראות הטבע והתרשם. ראה ירק והתבשם. שמע ריבה שרה „דודה הגידי לנו כן" — והוקסם נגון חדש מפטיפון צרוד והתמוגג. ובשובו מסר את הדין וחשבון המוזמן ובין השאר: „ולפני עזבי את המקום אחרי תורי לארכו ולרחבו כמועמד לקיטנות בימי הפגרא שלי... ראיתי בתי קפה, גנים שדוג־מתן רק בערי הקיטנות הידועות שבשויץ או בצ׳כיה או בזלצבורג". (הארץ פ. עזאי 10.9.6).

אולם כל זה לא נותן זכות לרשימתי זו.

מענין מתחיל הדבר להיות רק ברגע שנדפדף קצת ב„הארץ" ונווכח שבאותו עתון עצמו הופיע, אמנם בפנה אחרת, ידיעה כרוניק־לית על בחור אחד וטוב, בלונדיני, משכמו ולמעלה גבוה מכל הרפור־טרים, העובד באותה המערכת, ושמו לנדר. הכרוניקה מספרת שע־תונאי זה טס אתמול לפולניה לבלות את החופש שלו.

מצחיק, מה?

נאה דורש... הא?

אולם גם זה עוד לא הכל. טעם חמצמץ אתה מתחיל להרגיש בפה כשיוודע לך שחבר המערכת לנדר איננו אחר מאשר פ. עזאי בכבודו ובעצמו שליח המערכת שבגד ברשימתו...

הממליץ מליצים ולו המליצה

בזמן האחרון צפה מחדש ועלתה על במותינו הספרותיות בעית המליצה.

מעשה לפני כמה שבועות, במר רוזנפלד סופר „דבר" באמריקה שהעליב את מי שהעליב. קם אליעזר שטיינמן תבע את עלבון הנעלבים וכתב בין השאר:

„אינני יודע אם הבינותי כהוגן את דבריו, נמוקיו אלה של מר רוזנפלד מכיון שהוא כותב בעברית שלובה פסוקים הסוחבים זה את זה, על כל פנים עברית לא ארץ־ישראלית השומרת במדת־מה על דיוק מושגים ומונחים ויתכן שהרבה ממה שנאמר אצלו במוגזם בא מתוך שהוא נגרר אחרי צרופי מלים שגורים... פתגמים הגולשים

מעליהם מעל קצה קולמוסו („דבר" ה' תשרי תרצ"ח שטיינמן „סלופים".

כל זה טוב ויפה. ומישר הסלופים ודאי צודק בטענותיו כלפי סגנונו של הקוליגה רוזנפלד. נשאלת רק שאלה אחרת: ואצל מר שטיינמן הכל בסדר בשטח הסגנון? מאמריו מנוקים משובל המליצה?

— מסתבר שכן, — יניח כל אדם פשוט.

אולם מה אעשה ויש אומרים אחרת.

כי צבי קרול אשר הוציא לכבוד השנה החדשה (תרצ"ח) עתון חד־פעמי בשם „עלים" שבו מקיף הוא ומתקיף ומונה כנוכל את המלי־צים שבספרותנו, מדבר על שטינמן כמו על אחד „שדבק בו נגע המליצה ושגעון הרדיפה אחר הסגנון". לא פחות.

ולספרו „סודות" מקדיש קרול באופן מיוחד את השורות דלהלן: „הקורא בספרו „סודות" אינו מוציא מתוך יער עבות זה אפילו את עקבותיהם של „הוא והיא" וראשו מסתחרר עליו מזרמת מליצות אדירות ואזניו נחרשות ממשק גלי הלשון הסוערת" („עלים").

ככה חבט קרול עם עלי „הושענות" באליעזר שטינמן.

אבל אם תחשבו שבד' אמותיו של קרול הכל חד וחליק, גם כן אינכם אלא טועים. כי באותו מאמר תוקפני (קצור דיסרטציה) המסתער על המליצים נמצאים, לא יאמן, משפטים כאלה:

„הבו לנו לשון בני אדם חיה — הלילו מר ראשוני תקופת התחיה, חדלו אביונים להפוך בחררה של מליצות התנ"ך ולמדו פיכם לדבר".

הלילו מר — חדלו אביונים — לשון בני אדם, הא?

מרן די בשמיא, הוציאני מתוך לבירינט זה ולמדני בינה! מיהו המתקיף ומיהו המותקף? ומיהו סוף סוף המליץ? קרול? רוזנפלד? שטינמאן? אני? הבחור הזעצער?

אוף! ראשי סחרחר!

ואני נזכר בקריאת ה„געוואלד" של שטינמאן ב„מאזנים" נגד נגע השטחיות שפשה בארץ הזאת...

אויה, השטחיות אוכלת אותנו בכל פה!

ד״ר זילברג

אם ארשה לי להשתמש לגבי ד״ר זילברג שלנו בבטויים התל־מודיים „אגב חריפתא שבשתא״. „פורתא לא דק״ הרי יש בזה יותר משום מחמאה מאשר משום התרסה.

ד״ר זילברג התלמיד חכם דמן חבריא העמיד לפני שנים תאו־ריה בדבר הפלפול, יעודו והתהוותו. חזר עליה בכמה וכמה הזדמנויות בעל פה ובכתב וכיון שאמר אדם דבר ושנה נדמה הוא לו כאמת. ולא היא.

אולם קודם כל נשמע מה בפיו:

„וזאת היא זכותו ההיסטורית של הפלפול שבעת מצוקה ושפל בחיי האומה מצא את האמצעים—ויצר מכשיר דגיוני מיוחד שנולד לכתחלה לשרת את התאמת המשפט לצרכי החיים״ (הארץ י״ד כסלו תרצ״ח: על השלטת המשפט העברי).

פרוש: הפלפול הומצא לכתחלה לשמש אמצעי בידי הרבנים להקל—

אלא שכאמור: פורתא לא דק. כי דוקא מיסדי הפלפול, דוקא אלה אשר יצרו את המכשיר הזה, רבי יעקב פולק ורבי שלום שכנא תלמידו, השתמשו במכשיר הגיוני זה אך ורק להחמיר. כלומר להתאים את החיים לצרכי הדין וההלכה (עין על זה בספר „תולדות רבי שכנא והתהוות הפלפול״ — ח. שלמוני, תל־אביב תרצ״ה)..

והרמ״א בשאלות ותשובות סימן ל׳ כותב „שרב שכנא החמיר מאד והראה בפלפולו הגדול...״

„ומדת אין רחום בדין שירש רבי שכנא מרבו ר״י פולק״ (עין בספר הנ״ל).

רבי שכנא זה, סמל המחמירים ברבנות, הטיל פעם על יהודי עונש כה אכזרי, שאין לו דוגמא בהיסטוריה הרבנית. הוא צוה לעקור את שניו לנקר את שתי עיניו ולחתוך את לשונו.

שאנשים מסוג זה הולידו בכונה תחלה מכשיר בכדי לשרת את התאמת המשפט לצרכי החיים, קצת מופרז...

* *

*

השגעון הגדול

הכל יודעים כי משורר של ה„תכי־יוסי" סובל מבדידות. ידידים לו אין. ובהזדמנות חגיגית, לרגלי הצגת בכורה של מחזותיו למשל, נזקק הוא לתמיכת מקורביו האינטימיים ביותר.

מאמרי הערכה מופיעים בעתונות מהם, והמאירי מסכים באין ברירה. אפילו אם צפוי לו להשרת על ידם שרות של דב.

מילא שמענו כבר על מקרים שמאמרי הערכה נכתבים לא על ידי סופרים אלא על ידי ידידים, ידוע אפילו מקרה שהסופר כותב בעצמו את האינטרביו עם עצמו (הוא מותיב והוא מפרק).

אבל ששני מאמריסטים יכתבו בשני עתונים שני מאמרים שהם היינו הך, הן מבחינת הרעיון המשותף שביניהם, הן מבחינת משפטים שלמים בנין המאמר וכו', על נושא ספרותי אחד בעת ובעונה אחת באפן כה בטלני כדרך שנעשה הדבר לפני הצגת הבכורה של „השגעון הגדול" — לא יאומן כי יסופר! ועד כמה שהדבר לא נעים, עלי להוקיעהו כאן.

שני המאמרים הופיעו: ב„הארץ" מאת מ. ט. ר. („טל ומטר") וב„דבר מאת ב־ר.

„דבר", 1.12.36	„הארץ"
1.	1.
„דמויות של רומן שהתרגלו להן בקריאה בספר".	„דמויות אשר התרגלנו לראותן כנפשות ברומאן". — —
2.	2.
„המחבר הוא גם הדרמטורג.	„המחבר הוא גם הדרמטורג".
3.	3.
„**הוא עצמו עבד את ספרו** למחזה. ידו של המאירי בעבוד המחזה ערובה להצלחה".	„א. המאירי הוא שיצר את דמויות ספרו הפך אותן לדמויות דרמטיות והוא יסוד להצלחה".
4.	4.
„טוב עשתה להקת סדן שהיא טורחת להציג מחזה מקורי".	„התיאטרון סדן" עושה מעשה ראוי לשבח בהציגו את „השגעון הגדול".

.5

„בשעה שססכנת מלחמת עולם חדשה מרחפת על ראשינו".

.6

„בהשגעון הגדול עומד בחור הישיבה במרכזה של זועה בתוך הקסרקטין של הגויים".

.7

„אך אין זה שווייק.

.5

„שסכנת המלחמה שוב מאיימת על האנושיות".

.6

„הנער בן הישיבה העומד בהשתוממות מעוררת זועה בין גלי השנאה והרצח".

.7

„אך יש הבדל בין שווייק ובין השגעון הגדול".

„היינו הכ"ות בטלנית כזו? מלה במלה, אות באות לא מצחיק נורא? אין מקומו במדור לקוריוזים? אכן טרגי הוא אביגדור המאירי—

*

מה שלא יעשה השכל יעשה הזמן

קוריוזים בקו-העקלתון של לוח הפוליטיקה

ז׳בוטינסקי

1929

יוצא חוצץ נגד הסוכנות המורחבת מעשה ידי יריבו וויצמן. משליך „שיקוצים" על מחולליה ויוזמיה, מדבר בגנות הורבורגים האגנציוניסטים ואומר: „אם הם רוצים לעזור לנו יכנסו להסתדרות הציונית".

1931

בזל, קונגרס 17.

ז. מכניס הצעת מטרה הסופית בעלת נקודה אחת: „מטרת הציונות היא ליצור מדינת היהודים בא"י. ההצעה נדחתה.

ויצמן.

1929

ו. יוזם ומגשים, אחרי משא ומתן ארוך עם מנהיגי היהדות האמריקאית את תכנית הסוכנות המורחבת והכנסת לא ציונים לתוך סוכנות זו.

1931

ו. מתנגד מטעמים אידיאולוגיים להצעת ז. בדבר המטרה הסופית ומקבל רוב בקונגרס בבזל.

1933

ז. יצא את ההסתדרות הציונית ובונה במה לעצמו בשם הסתדרות ציונית חדשה.

1933

בישיבת הועד הפועל בברלין מצהיר ו. בהדגשה ובגלוי לב שאינו מאמין במדינת היהודים ואי אפשי א א במדינה דו־לאומית.

1937

ז. נלחם בכל תוקף נגד תכנית פיל בדבר יסוד מדינת היהודים בא״י.

1937

ו. מקבל כפרינציפ את הצעת הועדה המלכותית המציעה ליסד בארץ ישראל מדינה יהודית... משכנע את הקונגרס ה־20 מנכונותה ומקבל רוב.

II

ז. מטכס עצה, וממתיק סוד עם תמימי דעה ומתכן תכניות בדבר כניסתו לסוכנות המורחבת בתור לא ציוני בכדי להלחם שכם אחד עם וארבורג נגד המזימה של מדינת היהודים נוסח פיל־וויצמן.

II

מתגלע ריב דברים בין ו. ווארבורג המתנגד לחלוטין למדינה יהודית.

III

אם ז. יעשה את הצעד הזה יוצא, שהודות לקיום הסוכנות המורחבת, שנואת נפשו מתחלת ברייתה יצליח להעביר את רוע הגזירה של פיל וכל זה יושג בעזרת ...וארבורג.

III

אם ז. יכנס לסוכנות המורחבת יצא שסוכנות זו ילד שעשועיו ופרי עמלו של ו. תתקומם נגד יוזמה ויוצרה ותהפך לו לרועץ.

* *
*

פורנוגרפיה וחוסר טעם בספרותנו

הפורנוגרפיה בספרות מצויה על־פי רוב אצל סופרים היפר־מתקדמים ומהפכנים גלויי־לב הדוגלים בשם החופש והקדמה ונדירים יותר אצל סופרים קונסרבטיביים.

אולם כל החושב שהפורנוגרפיה היא פריבילגית הסופרים והמשוררים המודרניסטיים אינו אלא טועה. כי כבר ספרותנו הקדומה־עתיקה מלאה פסוקים כאלה אשר מביישים באי־צניעותם וגסותם את הפורנוגרף הגס ביותר. „הכלב המשתין בקיר" — הבלתי אהוב אצלנו איננו המצאת אביגדור המאירי — הוא כבר מצוי בתנ"ך—

גם שתי השדיים הקלסיות שבשירת שלמה, שעוררו בהמלך הפיטן את האסוציאציה של שני עפרים מפורסמות ועתיקות למדי ואין לנו כל רצון להתעכב עליהם כאן. וכמה פנינים פורנוגרפיים כאלה זרועים בים התלמוד שלנו, הבבלי כמו הירושלמי ? !

ובכל זאת כשאנו נתקלים לרגלי קריאה בספרותנו העברית החדשה בפנינה מעין זו רגילים אנו לעקם את חטמנו והיא מעוררת בנו תמהון כזרות מפתיעה והעזה מהפכנית.

והנה פנינים מספר מספרותנו החדשה.

"כזו שמנמונת"

הביטו — אמר אל עצמו המשורר מ. דוליצקי ז"ל שהיה רגיל שנים כה רבות לעבור כל ערב שבת על שיר השירים אשר לשלמה — הביטו איזה רזונת היתה זו האשה של שלמה ששני שדיה עוררו בו אסוציאציות שני עפרים ? איזה „קטלא קניא" היא זאת כלפי ה„יענטע" שלי ? — והלך והרביץ בשיר שלו „שולמית" חרוז כזה:

כמרום הר ציון על אדמת הצבי
על חזך אהובה שדיך.

משער אני בנפשי שגם בימי שלמה לא היתה מתהלכת אפנת הגזרת הדקה אבל תארו לכם איזה בעלת בשר היתה זו של מיודענו המשורר דוליצקי — זו האשה ששדיה עוררו בו אסוציאציות הרריות כאלה.

איך אומר ה„צבר" ? — כזו שמנמונת.

והלא מי רגלים יפים לו...

כאמור דברו מחברי התנ"ך בגלוי לב גמור ובלי הסוסים על „כלבים המשתינים בקיר". בכל זאת מעורר בנו תאור מומנט כזה של הטלת מים אצל מ. סטבסקי יותר מגועל כי זה לשונו בספרו „הבקר אור" עמוד ו'.

„סוס קם על רגליו הטיל גלליו בגניחה והנאה... אי שם

התעוררה בהמה והטילה מים בקול רם ומיד הקיפה הטלת מים את כל הכפר מרפת אל רפת בקול ובת קול וזה אחר זה הפסיקו ותהי דממה סביב"...

הביטו וראו באיזה תאבון נובר היהודי דנן במי רגלים אלה. איך הוא נהנה מגניחת הסוס בשעת הטלת מים? ובאיזה דיוק הוא מבחין בין צלילי האקט הזה? „קול" „בת קול" „דור" „מול" ממש כמבקר מוסיקלי...

המבקר המוסיקלי — אשר ברש

אבל לפסגת חוסר הטעם מגיע מר אשר ברש באחת מהשוואותיו שבספרו „בית מבשל השכר". שם הוא מדבר על חזן ששר בבית הכנסת „לכה דודי". בא ברש ומעיד על קולו: „קול זה היה חלש ורפה כקול נ... של תינוק בן יומו". עד כאן לשון הפנינה.

מוכרח להודות אסוציאציה נפלאה. את האותיות אלף ודלות שאחר הנון מצא גם מר ברש לנחוץ להשמיט. כנראה סלדה נפשו בהתאור והיסס: להעלות על הניר את המילה הריחנית הלזו או לותר על ההשואה? וגמר אומר לעשות פשרה: לא לותר על ההשואה אלא להשמיט את שתי האותיות האחרונות של המלה הבלתי סימ־פטית וכנראה בעצמו לא רצה להשמיע לאזניו את הנאד של התינוק בן־יומו...

* *
*

חגיגות היובל של הרמב"ם בטבריה.

במעמד באי כח כל המפלגות וההסתדרויות היהודיות ובנו־כחות קהל גדול מגוון ומזיע נפתחה אתמול החגיגה האימפוזנטית שנערכה מטעם עירית טבריה לזכר הרמב"ם ז"ל. פותח החגיגה היה יהודי ספרדי מתורבש. פקיד בעירית טבריה שהודות לתרבושו עשה הוא רושם של פקיד גבוה. באי־כח מפלגות השמאל בעלי החולצות הכחולות הראו פנים שוחקות יוצאות מהכלל לבא־כח הספרדי של העיריה. כנראה התרבוש האדום הסבה להם קורת רוח.

בדיקנות „מופתית" נפתחה החגיגה. מועד החגיגה נקבע אמנם לשעה אחת, אולם לרגלי עכובים טכניים שמסבת מחסור במשקפי שמש לא יכלו לה[illegible]ות מראש נדחתה הפתיחה לשעה 3. אחרי פתיחת החגיגה עלה על הבמה קלמן לופטמן נציגה של הסתדרות הספסרים בארץ ישראל שאמר בין יתר דבריו:

— לא אגזים אם אומר שכמעט היחידים אשר מנסים בכל האמצעים העומדים לרשותם להגשים ולקיים כדבעי את תורת הרמב"ם ז"ל היא הסתדרות הספסרים וכשאני מדבר על תורת הרמב"ם ז"ל מתכוין אני לתורתו ב„שמנה פרקים" שלו לשיטת „שביל הזהב" הידוע. אין עוד הסתדרות אחת או מפלגה בישוב שתחתור בכוח כל כך רענן ובאמצעים כל כך בלתי אנושיים (צחוק בשורות השמאל) סליחה, אמצעים על־אנושיים (צעקות בשורות השמאל: כן, כן בלתי אנושיים). אין איפה, רבותי, עוד מפלגה שתחתור באמצעים כל כך על־אנושיים אל השביל המוביל אל הזהב כמו הסתדרות הספ־סרים אשר אותה יש לי הכבוד ליצג בחגיגה מפוארה זו. זהב, רבותי! זהב!... (מחיאות כפים סוערות בספסלי הספסרים וצעקות היסטריות לאין־קץ: זהב! זהב! הורינו את השביל המוביל אל הזהב!!).

אחרי בא כח הספסרים קבל את רשות הדבור נציגה של התאחדות האכרים.

— בא כח הספסרים — התחיל את נאומו — ממש הוציא את המלים מפי בדברו על שביל הזהב. אולם הוא שכח שהתאחדות האכרים משתדלת לא פחות מהם ללכת בשביל המוביל אל הזהב.

אך לא רק בתור מקיימי תורתו גרידא, וגם לא משום ששמו של מנהיגנו ושם הרמב״ם ז״ל: „משה״. וגם לא בגלל החבה הגדולה המשותפת להרמב״ם ז״ל ולמנהיגנו, לערבית ולערבים, אלא בראש וראשונה בגלל זה שהרמב״ם ז״ל, היה הנביא של האכרות העברית. אין צורך להאריך כי מפורסם למדי הספור הפופולרי שלו על „שלשה עשר האכרים״.

הרמב״ם ז״ל היה הראשון שאמר את האני מאמין החם והאופ־טימיסטי שלו באכרות העברית. ובתור נינים ונכדים רוחניים ומג־שימי תורתו אנחנו מניחים זר פרחים זה על קברו ...

בא כח הריביזיוניסטים שלקח את רשות הדבור ביד חזקה הגיד: אם נחפש את הרוח הרמב״מי האמתי, אותו הרוח העוברת כחוט השני או כדי להשתמש בבטוי יותר חזק, כבריח התיכון בכל ספריו אז נבוא לידי מסקנה שהרוח הזאת היא רוח „היד החזקה״.

ומי יכחיש זאת, גבירותי ורבותי, שמפלגת הרביזיוניסטים שיש לי הכבוד להשתייך אליה ולדבר בשמה, היא היחידה שמגשימה את רעיון „היד החזקה״—

בא כח הסתדרות העובדים הכללית שקבל רשות הדבור תיכף אחרי נציג הרביזיוניסטים התחיל את דבריו:

— ושוב מופיע בא־כח הרביזיוניסטים בפלפוליו העקומים ושוב הוא מסלף את הפסוקים כאלו היה הרמב״ם ז״ל מתכוון להם ב„יד החזקה״ שלו. בורות ועם הארצות שאן דוגמתה היא לעייל פילא בקופא דמחטא ולתת פרוש מסולף כזה ל„היד החזקה״ של הרמב״ם. אילו היה לו לרביזיוניסט זה קורטוב של בקיאות בספרות התלמודית או לכל הפחות בהגדה של פסח היה יודע איזה פרוש נתנו רז״ל ל„יד החזקה״, וכל בר־בי־רב יודע מה שכתוב שם ב״יד חזקה זו ה„דבר״.

בתור אחרון הנואמים דבר הרב משה בלוי, מנהיגה של אגודת ישראל:

— זה עשרות שנים מתנהל וכוח חריף בין הישוב הישן שעליו נמנים חברי מפלגתנו ובין הישוב החדש, כלומר, הציונים לכל מפלגותיהם וזרמיהם וזרמות־זרמיהם. בעוד שמטרתנו היתה מאז ומעולם לבא ארצה על מנת למות בה כדי להפטר מגלגולי מחילות, כמו שכתוב בספרים הקדושים וכידוע ליודעי חן באו הציונים והע־בירו סיסמה במחנה היהודי: „אנו באנו ארצה לחיות ולא למות בה" ועכשיו רבותי צפה ועולה השאלה: הרמב"ם מה הוא אומר? מה היתה דעתו של הרמב"ם בענין זה וכי לא עמד הוא על צדנו?

כל ימיו היה הרמב"ם ז"ל חי בחוץ־לארץ, היה מתגלגל ממדינה למדינה ומארץ לארץ, מספרד למצרים וממצרים לספרד וחוזר חלילה, ורק למות והקבר הוא בחר בארץ ישראל.

רבותי! וכי יש מופת יותר חזקה מעובדה זו שגם בשאלה זאת כמו בכל שאר השאלות מזדהה דעתנו עם זו של הרמב"ם?

על כן רבותי לכו בדרך הרמב"ם ז"ל סיים מנהיג אגודת ישראל את נאומו (צעקות בשורות האגודה: כן, כן בנעורינו ובזקנינו נלך!! בשורות השמאל: הלואי, לומער שוין זעהן...)

* *
*

מלון מודרני — מאת ברוך חדישאי

כל הספר הזה אומר לכאורה דרשוני: אחרי ילין, גרזובסקי, קרופניק וטורצינר עוד מלון?

אולם אחרי עיון ביסודות הרעיונים ששמשו נר לבהונות המחבר דנן מתבארת החידה. המלונים שעד עתה מלאים כרמון מושגים מלים, תוארים וצרופים שאבדו את זכות קיומם, ואינם אלא הלכתא למשיחא, או שהם בחינת „דברים שלא היו ולא נבראו אלא משל היו" או שקרים מוסכמים שאדם הוגה אותם מן השפה ולחוץ.

מלון, איפוא, בעל ערך שמושי טהור שהמושגים דלעיל נשמטו ממנו לא חובר עדיין.

וכאן מצא לו המחבר מקום להתגדר בו. בהתאם לפרינציפ הנ"ל חסרות במלון המודרני, המלים: אמת, חבש, יושר, בתולה, פרנסה וכו'.

* *
*

מיסתרי סל הכביסה במערכת "עתון מיוחד"

פרודיה על „עתון מיוחד"

החידה המרובעת

ביום רביעי בבקר בשעה תשע ורבע כאשר דרכה כף־רגליו של בא־כחנו על רצפת חדר המדרגות של בנין המערכת הופתעו שתי עיניו למודות הסנסציה על־ידי מחזה מסמר שערות־ראש, שעודר במוחו כל מיני הרהורים פנטסטיים, דמיוניים, דטקטיביים, סקוט־לנדירדיים, בלשיים וכו' וכו' — ועמד פתאום מלכת. וכל זה למה? בכדי לפתור את החידה המרובעת שחידתיותה הלכה וגדלה מרגע לרגע.

לאן נעלמה תיבת־הדאר?

לא אספר לכם מעשיות ארוכות אלא אשתדל ככל האפשר שלא להרבות בדברים ואגלה תיכף ומיד בלי שהיות גדולות, באיזה חידה הכתוב מדבר.

על קירו הימין של חדר־המדרגות בערך מטר וחצי מעל הרצפה מקום ששם תלויה כרגיל שורת תיבות־דאר של דיירי הבית, נעדרה הבקר ונעלמה כליל ללא שארית, התיבה הקטנה מכורסמת החלודה של מערכת עתוננו ולא נשאר שם בלתי־אם כתם בהיר בגודל תיבה.

— איפה התיבה? — שאל תיכף העתונאי הזריז למראה הלובן המרובע.

איה התיבה? — קפצו מהוריהן עיניו הבלתי משוחדות של בא־כחנו וחפשו אחרי פתרון.

— לאן נעלמת? — שאלה גם אזנו הארוכה והמחודדת.

— מי גנב אותה? — שאלו כל עצמותיו של בא־כחנו. ולפתע כנורה מתותח קפץ על הקומה הראשונה, רעמות קרחתו נישאו באויר, צעדיו בלעו ממש את המדרגות ובן־רגע ראה את עצמו נעמד לפני דלת המערכת כהלום רעם. כי כאן ראו עיניו מחזה מלא מסתורין. חידה ופלא שרק באלף לילה ולילה קוראים כיוצא בו. ברחבו של פתח המערכת עמד סל כביסה גדול מלא וגדוש במשהו. על הסל שטוח סדין לבן ועל הסדין מונחת תיבת הדאר הקטנה בגודל רבע מהתיק הפלילי שנוצר ונולד בענין ליטבק.

גופת־מת בסל הכביסה?

אותו רגע נצנץ במוחו של בא־כחו עתוננו החשד: כאן יש לו דין ודברים עם פשע מהמין המסובך ביותר, כעת הוא עומד פנים אל פנים עם אחד ממעשיה הנועזים של קבוצת גנבים שרשתה פרושה על כל העיר כולה.

— הדבר מתחיל להיות רציני ואיום — סנן בא כחנו בין שניו, הפשיל את שרווליו והפך בלש. הוציא מכיס מעילו חבל־המדה הרכיב משקפים ובדייקנות למופת הוא מדד את הסל המסתורי על כל צדדיו. והנה מה שהתברר בהמשך הבדיקה של סופרנו הזריז. ארכו של הסל מטר וחצי ממש כארכו של הלול מרעננה, שבו היתה כלואה מיסס חיה רובין, המתרגמת האנגלית האומללה שעתוננו כל כך הרבה, אבל באמת כל כך הרבה לדבר עליה. רחבו של הסל חצי מטר. גבהו כמו־כן חצי מטר, ז. א. 50 (חמשים) סנטימטר.

עד מהרה נגש בא־כחנו גם אל בדיקה מעולה וזהירה של הסדין הלבן כשלג לבנון, והנה תוצאותיה, הסדין עשוי בד לבן מפשתן הודו ונארג במארגתו של גאנדי בכבודו ובעצמו.

מפנה חשוב בענין הסל

תוך כדי בדיקה מעולה בשתי־וערב של הסדין ואופן האריגה גילו עיניו הסקוטלנדירדיות של בא־כחנו כתם עגול כחלחל בגודל ביצת־יונה. באופן אינסטיקטיבי כמעט התקרב בא־כחנו אל הכתם. הדליק גפרור, הסתכל ועיין, הביט וסקר סביב סביב, מכל ארבע קצותיה של הכתם העגול, בדק סחור סחור, הוציא עיניו הציץ ולא האמין למראה אזניו, כי תוצאותיה של הבדיקה הגדילו בו עוד יותר את מבוכתו. נסתתמו טענותיו, נעלם דומיה והיה ממש מפחד להוציא הגה מפיו ולהעלות על דל שפתותיו את החשד שהתגנב בלבו, למקרא האותיות שעל החותמת הסגלגלה.

הדאר התל־אביבי מעורב בענין הסל?

ואלו הן המלים ואלה הן האותיות שבא־כחנו הצליח לפענחן, אחרי הזדינו במונוקול ומשקפים כחולות־ירוקות — שנשאר בכיסו עוד מסרט התבליט ב„אופיר”; בחציו הימין של עגול החותמת מתחיל משפט בן ארבע מלים דלקמן: „דאר תל־אביב פשטידא”. א״י. המשפט מסתיים בחציו השמאלי של שולי החותמת. יש לציין

שהמלה א"י כתובה לגמרי בלי מרכאות בין שתי אותיותיה. (אבל על זה עיין במאמר הרשעי) בא־כחנו נשם עמוקות וכולו תסבוכת חידה והתפלאות. עומד הוא לפני מסתורין כפול ומכופל ממש כשוטר חרש מספרית „הבלש". האמנם נתן הדאר התל־אביבי יד למעשים מגונים כאלה? האמנם מעורבת הנהלת מוסד ממשלתי בפשעים המוריב? ושנית למה לא פלשתינה למה פשטידא? חידה סתומה ומסתיריתבהחלט (הפזור של המערכת)

הפתקא המרובעת

עד מהרה הרים בא כחנו מעל סדין הלבן את תיבת הדאר בזהירות מרובה, מי יודע — הרהר [redacted] אך עד מהרה התברר, שמתחת לתיבת הדאר היתה מונחת פתקא, הפתקא היא מרובעת ועליה כתוב לאמר:

עורך נכבד! חתום מטה פקיד נושא מכתבים בדאר התל־אביבי הבאתי לו היום לא פחות משתי רבבות מכתבים, גלויות, טלגרמות, גלויות סגורות, שהגיעו על כתבת מערכת „עתון מיוחד". והיות ותבת הדאר היתה קטנה מהכיל את המטען הענקי והמיוחד הוכרחתי לטעון את המשלוח הבין־לאומי המיוחד והמגוון על סל־כביסה מיוחד ולה־סיעו אל מערכת עתונו המיוחד., אני מזהיר אותו באופן מיוחד שאם לא ידאג בפעם הבאה לתיבת דאר גדולה ומיוחדת יוחזרו המכתבים כלעומת שבאו. אגב, אולי [redacted]. בכבוד מיוחד, נושא המכתבים.

בא־כחנו נשאר בלי כח

בא כוחנו קרא את המכתב המיוחד בחפזון. ממש בלע כל מלה ומלה במהירות הסופה, עיניו הסתובבו בחוריהן ובקשו לצאת, לקפץ, לרקד, כי הנה נפתרה החידה, לא דובים ולא יער, לא גופת מת ולא פשעים חמורים, ובהיותו עיף ממאמצים רוחניים נפל בא־כחנו אין־אונים אל תוך הסל.

גרפולוג או גרפומן?

תיכף אחרי קומו מתוך הסל הגדול, נשא בא־כחנו את רגליו על כתפיו ומהר אל הגרפולוג המפורסם ד"ר בבא שמאלקעס הידוע,

ייקה ארוך עם אף עוד יותר ארוך.

הגרפולוג שמלקס, שזכה בתל־אביב לפרסום עולמי, הגיע ברגע בקור בא־כחנו אצלו ממסע חשוב שערך בפקודת המשטרה בדרום הארץ. בבאר־שבע היה על הגרפולוג לקבוע עפ״י חתימת בוהן של פלח אחד, את אופיו של החותם. העבודה היתה מעיפת ולכן הוכרח הוא לנוח פורתא ולבקש את הקלינטים להמתין קצת. נכנס, איפוא, בא־כחנו אל הדר־ההמתנה וצנח על כורסת עור גמיש. מקנח את זיעתו החמסינית ומסתכל סביבו והנה הוא רואה, החדר מלא אנשים ונשים וכולם מחכים לרבי ר׳ שמלקיס.

אשה זקנה עם ספר התהלים ביד נשאלה ע״י בא־כחנו: למי את מחכה?

— איך ווארט—השיבה באידיש — אויפן רבי ר׳ שמלקס. מען זאגט ער קען איין „עין הרע״ אפ׳שפרעכן... — כאן התפרץ כל חדר ההמתנה בצחוק מדרדר ובקול רם, עד שקם טרוצקי, זהו טרוצקי מ„תוצרת הארץ״ ובידו עתון — „הבקר״. — סליחה, גברת, יש טעות מצדך, האדון ר׳ שמלקס איננו לא מכשף ולא צדיק, אלא גר־פומן, הוא מכיר מהכתיבה, אם כותבם הוא איש ישר או כפוף. כאן מתפרץ בא־כחנו בצחוק: גרפומן? לא גרפומן אלא גרפולוג.

טרוצקי: אם כן מה זה גרפומן?? — גרפומן — גרפומן — נוחר מישהו שנרדם בזוית — גרפורמן זהו משורר שאיננו משורר.

טרוצקי: מה זאת אומרת? ממת נפשך או משורר או איננו משורר—בינתים נתקלקל החשמל ובחדר ההמתנה שרר חשכת־מצרים. לפתע נכנס ה„חתן״ בכבודו ובעצמו ופונה אל טרוצקי: ראשית אני גרפולוג ולא גרפומן, ושנית, עליך להביא את כתב היד של מאמרך ולא את המאמר המודפס „נודניק שכמותך״?—וקרא לבא־כחנו שיכנס אל חדרו. הגרפולוג בדק את הפתקא וקבע.

— לפי כל ההשערות — גמגם הגרפולוג ספק אל עצמו ספק אל הניר, — יש להניח שהפתקא נכתבה בעפרון, ולכותבו יש אופן כתיבה „מיוחד״ כי המלה מיוחד כתובה לא פחות מתשע פעמים — נושא המכתבים, הייתי אומר בהחלט נורמלי. בכדי לקבוע את האנ־ליזה שלו הייתי אומר עליו להביא הייתי אומר את „השתן״ שלו הייתי אומר אורינה בלע״ז הייתי אומר כמובן של נושא המכתבים הייתי אומר.

כעבור חצי שעה היה חדר־המערכת מלא אורחים, ידידים, חברים

ואוהדים, שבאו לעזור לפתוח את המכתבים והפתיחה התחילה.

תוכן המכתבים

כל המכתבים מא׳ עד ת׳ היו מלאים הצעות, — שידוכים להיפה פיה זיסל יוסף פרידמן, הצעירה טובת הלב שהואילה בטובה לטפל בהמתרגמת הידועה היה רובין, שתמונתה התפרסמה באחד מגליונות „עתון מיוחד״. שמה ושמעה של הג׳ הנדיבה יצאו בכל העולם, שרותיה ההומניים למיסס היה רובין מצאו את הדם בכל העולם התרבותי. באחד המכתבים שנשלח מכפר קטן שע״י אנגליה צורף וקופל גליון 8833 של „הטיימס״ הלונדוני, אשר כידוע העתיק מעתוננו את הידיעה הסנסציונית, ומאז אינו חדל יום־יום לכתוב מאמרים ראשיים בענין הלול והאישים הפועלים סביבו. הגיעה לידי כך ש„הטיימס״ העתון הגדול ביותר בעולם הזמין את הרב פנחס, שגם שמו נודע לו מעתוננו, שיכתוב מאמר ז. א. מחקר פילולוגי על מוצאה האטמולוגי של המלה „לול״.

לורד אנגלי בועד הקהלה?

גולת־הכותרת של הגל הענקי היה מכתבו של מליונר אנגלי, לורד עשיר מלונדון, אשר התאהב על־פי התמונה שפורסמה בעתוננו בגברת פרידמן והוא מוכן תיכף ומיד ללכת אתה אל ועד הקהלה, הוא רוצה רק לדעת עוד את שמה הנכון של האהובה. שמה יוסל או זיסל פרידברג או שניהם יחד ואם אין כאן חשש אנדרוגנוס. בא־כחנו יטוס עוד השבוע לונדונה, ויש לקוות שהשדוך הבין־גזעי והבין לאומי יצא לפועל עוד בחודש הזה.

סוף דבר. כל זה מעיד שידיעותינו המזעזעות מאחורי הקלעים של החיים התל־אביביים הכו גלגלים בכל העולם התרבותי ועד מהרה הביאו לידי בכי קורע לביבות, גם את בן אירופה הרחוק והקר.

*   *
*

קטעי פרודיות על יצחק יצחק

אדם מישראל כי יזדמן בימינו אלה לאחד הקבוצים או לאחת הקבוצות הן לזו או לזה שבעמק והן לזו או לזה שבגליל — יראה שם הרבה דברים. כאן נתנה האמת להאמר, כלומר אין כאן דבר אשר

לא נתנה להאמר.

הרבה דברים יראה הרואה, הרבה דברים ישמע השומע והרבה רשמים יתרשם המתרשם, ישמע הוא קודם כל וראשית כל, כלומר לפני שהוא ישמע ויראה שם שאר דברים, יראה הוא וישמע קודם כל קול ילד בוכה (כן ירבו) בצריפים בבתים, בקומה ראשונה בקומה שניה (כן ירבו) בחצר, במטבח, בחדר אמבטי, בבית הכסא, בבית הכבוד בצרכניה, באורוה, ברפת, על יד הלול, הקצור קודם כל וראשיתכל יראה הוא שם כאלה וכיוצא באלה.

גם אני עבדכם, כלומר, כותב הטורים האלה זכיתי פעם לבקר בקבוץ, כלומר לבקר פשוטו כמשמעו באחד הקבוצים ושמעתי שם קול ילד בוכה.

— מה כדומה למשל, בוכה אתה ילד? — שואל אני את הפעוטון.

—— — אני צריך...

— מה אתה צריך, כדומה למשל?

— אני צריך פי פי...

— פי פי אתה צריך, פשוטו כמשמעו? אז בוא ואעשה אתך פי פי. נעשה יחד פי פי...

הקבוצה הולכת מחיל אל חיל. המשק מתפתח והולך, הקטנים הולכים וגדלים (כן ירבו) הבתים הולכים ונבנים (כן ירבו) הפיליטו־נים הולכים ונכתבים וגם הפרוטות פשיטי דספרא הולכות ומתרבות (כן יתרבו) ועדיין דרך ברורה בהלכות כתיבה אין איש כל הישר בעיניו יעשה האמת נתנה — — —

לבסוף אזכיר מה ששמעתי אי פעם אי שם אי אלה מלים מפי אי איזה ידיד באי איזה מסבה שנערכה לכבוד אי איזה סופר או מרע או עמית, או רע או חבר הקצור שמעתי:

איפה מרומז בתנ״ך שהקבוצות הולכות ומדלדלות? שנאמר „קווצותיו תלתלים" אל תקרי „קווצותיו תלתלים" אלא „קבוצותיו דלדלים".

מלבד זה, כלומר חוץ מאלה הדברים פעוטי ערך וקטני משקל, עמלים, מתמסרים, מזיעים, טורחים ויגעים בחריצות; במסי־רות; בנאמנות, ביושר ובכבדות, הקצור עובדים פשוטו כמשמעו. האמת נת — — — —

אוף!

* *
*

מומנטים בתל־אביב

פרודיה על „תשע בערב"

— לאן הערב דינה? — שאלתי בערב כחלחל אחד את החתלתולה המתקתקת שלי.

— למסעדה הקואופרטיבית של עולי פולין.

— למה?

— למה? פיג'מה!

— פיג'ה מה?

— פיג'מה של ממה!

— למה דוקא שמה?

— כי שם הלחם חנם.

— כלומר לא עולה כסף?

— לא עולה מה?

בתשע בערב במסעדה הקואופרטיבית של עולי פולין. אנו יושבים על יד שלחן מלא פרורים וטפות מרק.

— הלו! למה לא מגישים? — שואלת דינה.

— הלו! הלו! — קוראים אנו בדואט — הלו המגשת מתבקשת לגשת.

היא באה. מנקה את השלחן מהפרורים וטפות הרוטב:

— נו, דואטט, מה לתת?

אני לא האזנתי לשאלתה. הייתי כולי מרותק אל גבה של המלצרית. גב ישר וכשמתקרב לקצו מקבל הוא צורת אף רוסי (חוטם סולד בלע"ז).

דינה גוערת בי בנזיפה:

— שמע נא דן! אולי תסתכל בי? לשם מה יושבת כאן אני?
— באתם הנה להתקוטט? או להגיד לי מה לתת?
— לתת פעמים לחם? — מזמינה דינה.
— כן. פעמים לחם — עונה אני אחריה
— מה?? רק? — שואל קול דק
— לא מרק. מרק לא צריך. רק לחם, הלא „לחם חנם" כתוב.
— ולי חצי שחור — מזמין אני.
— מה? חנם? — המלצרית שמה על הרקה צפרן משוח בלכה — חוצפנים! בלי כסף? החוצה! מרש! אז לחנם נקיתי את השולחן?!
— אלא מה, בכסף?
— בכסף? אז מוטב „נוגה"! — אומרת דינה וקמה.
— כן. מוטב „נוגה" — עונה גם אני וקם גם כן.

*

„נגה". אספת שולחנות. שולחן מימין ושולחן משמאל. שולחן מלפנים ושולחן מאחור. על יד שולחן שיש אחד יושבת הבוהימיה התיאטרלית. הוי, נוגה! נוגה האלהית! עומדת את למעלה מהזמן בין כתליך נעלמים גבולות היסטוריים וגיאוגרפיים. הנה יושב „יושה קלב" ומכבד בסיגרה את פרופיסור מנהיים. דיזראלי ממתיק סוד עם הרבי נחומצ'ה, לבן הארמי לוחץ ידים לשימלה סורוקר ומהר"ל מפראג טופח על כתפי רובספיר המהפכן — הוי, נוגה, נוגה חובקת זרועות עולם!

— גברת אממה, — קורא אני למלצרית.
היא באה ופונה אלי בשאלה:
— מה אתה מזמין?
— שאלי מדינה — עונה אנכי הכפוף לבת זוגי.
— מדינה? איזה מדינה עליך פתאום! אתה בעד החלוקה?
— בלי פוליטיקה! — שוסעת דינה — אנו רוצים לשתות ויסקי.
— כן, לשתות ויסקי עם קצף — עונה אני אחריה.
— מצטערת מאד. אזלו המשקאות. ויסקי פה אין. הוא יצא מן המודה. יש לנו רק יין או בקבוק סודה.
— את מעמידה אותנו בפני דילממה, גברת אממה.

— שיהיה סודה! — מזמינה דינה.

אני מרותק שוב. גליתי ידידת נעורים. אני קם ומברכה בקול רם ובשלש השפות הרשמיות של תל־אביב ואומר:

— Schalom, my dear,
Was machst du hier?

בינתים הגישה המלצרית, אני מסב ראשי לשלחן, והנה עומד לפני בקבוק וכוס אחת. לגמרי לא שמנו לב שהביאה רק כוס אחת. אני קם וקורא בקול רם:

— הלו! — ב־ב־ק־שה עוד כוס אממה!

לשמע קריאתי זו מסב אלי כל הקפה ראש. שלחן השיש של הבוהימיה פורץ בצחוק. פני דינה הופכים לבן. אני מגמגם במבוכה:

— מה פשר הצחוק.
— אתה חזיר.
— ואת חזרת.
— פרא אדם.
— פרה אדומה.
— לך לעזאזל.
— לכי לעזאזלה.
— קום דן!
— נלך? לאן?
— לתוך הפיג'מה.

והסתלקנו מעל האופק.

* *
*

יום הששי הקצר בבית המשפט

אתמול העסיק מקרה מענין את בית משפט השלום. התובע והנתבע הם שני גבורי הפרוספריטי: קבלן ופועל. הטיח מנחם מנדלוביץ חבר פעיל ב„אנטיפא" הגיש תביעה משפטית נגד הקבלן שלו בסכום 5 גרושים מנוקבים.

השופט אל הקבלן: איזה פנקס חבר יש לך?
הקבלן: של פ. ק. או.
השופט אל הפועל: ולך?

הפועל: של פ. ק. פ.

על בקשת השופט מספר אח״כ התובע: זה היה ביום ששי העבר. כידוע עובדים ביום ששי בכל תל־אביב רק עד שלש ומכיון שרציתי לנסוע אל הבחורה שלי שגרה ברחובות הפסקתי...

— מה א־כפת לי הבחורה שלך — צורח הקבלן השמן.

— בבקשה שלא להפסיק אותו — התערב השופט.

— גם הוא הפסיק — התעצבן הקבלן.

— הפסקתי — המשיך התובע — את העבודה בשעה שתים...

— זאת אומרת שעבדת שש שעות — אומר הקבלן.

— ז״א שבע שעות — מתנגד הפועל.

— לא באל״ף, אלא ז״א שש שעות.

— בוקרא מישמיש, אלא ז״א שבע שעות — מתעקש הפועל.

— אולי תסביר לי בבקשה כיצד זה שבע שעות — פונה עכשיו השופט אל הפועל.

— סליחה, חבר השופט, אני פועל בעל הכרה, וזה ידוע שכל פועל בעל הכרה עובד ביום ששי רק שבע שעות, ז״א עד שעה 3 ומקבל משכורת בעד 8 שעות, ואם ביום ששי שבע שעות הן שמונה שעות, אז שש שעות הן שבע שעות ולכן אני דורש משכרת בעד שבע שעות.

השופט — רשות הדבור לנתבע.

הקבלן: ראשית למה אתה דורש ביום ששי זמן עבודה של שבע שעות, אתה צריך להתכונן לשבת? הא? הולך למקוה? ממהר לבית הכנסת? לכה דודי? מה לך בכלל, חבר ה„אנטיפא״ בולשויק, אפיקורס ואיזה עסקים יש לך עם השבת, מילא את כל זה אני מוחל לך. אבל איפה ההגיון שלך (עכשיו הוא מסובב במהירות הבזק את אצבעו הימנית סביב אצבעו השמאלית) שבע שעות הן שמונה שעות, שש שעות הן שבע שעות, אם כן חמש שעות הן

שש שעות וארבע

שעות הן חמש שעות, ושלש שעות הן ארבע שעות ושתי

שעות הן

שלש שעות ושעה אחת היא שתי שעות וכלום שעות היא שעה אחת הא? כלום שעות היא שעה אחת?! איפה השכל אדוני השופט? אם הברנש הזה בכלל לא ירצה לעבוד ביום ששי אז אצטרך לשלם בעד

שעה אחת ? הלא כך יוצא לדעתך — הוא פונה עכשיו אל הפועל.

— אתה יצאת מדעתך ולא אני — מתקצף הפועל.

— אתה רואה אדוני השופט, אתה רואה ווי ער טשעפעט הממ. — זורק הוא מבט אלכסוני על הפועל — בולשביק!

— רביזיוניסט מנוול !

אחר תשובתו הגרעינית־לקונית של הפועל, הודיע השופט שפסק־הדין ינתן אחרי גבית עדותם של שני שענים מומחים. תפקיד השענים יהיה לברר בעצם כמה שעות הן שש שעות.

* *
*

פרודיה על יצחק נורמן

הסופר יצחק נורמן נכנס בבוקר לא עבות אחד בחברת כלב שחרחר לחנות גלנטריה:

— צפרא טבא!

— שלום! — משתומם בעל החנות הגרמני לשפה המוזרה

— בבקשה אדוני?

— רוצני בצמד ערקתא־דמסאני.

— מה? — עשה הייקה אזנים כאפרכסת.

— צמד ערקתא־דמסאני — חוזר נורמן.

— איזה שפה מדבר אדוני?

— שפת כנען צחה ומצוחצחת.

— אבל מה זה, כיצד אמר? קתא־סאנא...

— לעקרתא דמסאני קוראים בז'ארגון שרוכי נעלים, ולצמד קוראים זוג.

— אה, שרוכי נעלים — הצהילו פני הייקה, הנה, וקשה, וקשה ואיזה צבע?

— לנעלים צחורות לאמר בז'ארגון לבנות.

— אה לבנות, בקשה, בקשה, ביטטע שין קתא סנא, תורות לבנות, חצי גרוש.

— אין לי מטבע פעוטה, הנה גרוש ותן לי סרח העודף.

— מה השעה, אדוני — שאל הגרמני.

— אורלוגין הצלחת שלי מקולקל.

— לוגין־צלחת? — חזר הייקה בפחד כמעט.

— אורלוגין הצלחת פרושה בז׳ארגון שעון כיס, צפרא טבא.

פתאום רואה נורמן שכלבו נעלם:

— „היכן המטיל מים בכותל״ שלי? — פונה הוא אל הייקה

— המה שלך?

— „מטיל מים בכתל״ נקרא בז׳ארגון משתין בקיר.

— מה הוא עושה בקיר?

נורמן יצא ושפתי הייקה דובבות:

קתא־סנא, צמד, לוגין, צלחת, סרח עודף... מטיל מים...

קאם ליעזכען בלייב דו אים חנות — קורא הוא אל בתו

— איך האב קאפשמערצען.

* *
*

מסע סביב־עולמי

פרודיה על איתמר בן-אבי

(איגרת קופית.)

מיום עזבי את ארץ תחיתנו, הפלא הגדול ביותר בדברי הימים לא היה לנו מזג אויר כל כך משונה ורבת תמורות כמו היום. לפני שעה עוד כיסו עננים שחורים את שמינו הימיים. והנה בן רגע הזדהבה השמש ונהפכה לכבשן קודח, לתנור רותח, לדור קולח, אבל הקיץ לא ארך זמן רב כי לפתע התפרצה סערה בפתאומיות פתאומית ובשעת כתבי את השורות האלה עוד אניתנו רועדת, טורדת, יורדת, עומדת, מורדת, וצועדת, חורשת ורועשת, בועטת וטופפת, נודדת ומועדת, חורקת וכועסת עד בלי די ואנוכי אתה.

לא, אין אני מקנא בעצמי.

הנה אני יושב על ספון האניה בירושלמיותי הארצישראלית וממולי יושב לו בכורסא לורד בריטני באנגליותו הלונדונית ושותק את שתיקתו הספציפית.

אני פונה אליו בשאלה. הלורד ממשיך לשתוק ולא עונה דבר אמרתי בלבי זו היא ימאות שתקנית שאנו העם הבלתי ימי לא נבינה לעולם... ותפילה בפי: מי יתן ותתחדש התקופה הימית של זקננו נח רב החובל הראשון עם תיבתו המבולית.

פניתי גם אל נוטר האניה בסיגנון חצי תנכ״י וחצי בן־אביי: „נוטר מה מליל״? אולם גם הוא שתק. פניתי איפה בשאלתי אל הצרפתי האדיב, סוחר פריזאי שהוא ממקח וממכר באוסטרליה. הוא ענני באדיבות וגם שאלני בשלומי.

— ככי ככה — עניתיו בעברית מצורפתת.

צלצלו לארוחה. מנה ראשונה איזה סלט עם בשר חזיר בצדו וכוס תה, ובכלל לא הסר על יד כל מנה בשר חזיר ותה. זה הוא סמל המטבח האנגלי מחוסר מלח ופלפל. [redacted] לפני הארוחה הספורטטו חצי שעה ואני היחידי שלא התכפורטטתי לא היה לי ערך בחברתם. לעומת זאת התידדו בין רגע עם כושי שחור אחד שהיה הוכחה חיה לשיטתו הקופית של דרבין. אתו התידדו כי גם הוא התספורטט כמו הם. הלכתי איפוא לבדי על ספון האניה אנה ואנה, הפתיעני פעם אחר פעם קפיצה דגית מתוך הים האפור ברגעים אלה או יותר נכון עפור הוא בעפרתו הבדילית.

* * *

קצור שטיינמן

ציטטות המדברות בעדן

(נסוי לצורה חדשה של פרודיה)

I

„יודעי דבר מנבאים — בכל מקום שיש שם איזה דבר מצויים בו ה„יודעים״ המיוחדים שלו — ובכן היודעים מנבאים — — — —״

„ואדם פקח אחד — סוף־סוף אדם פקח אחד נמצא תמיד כשיש ענין הדורש את הופעתו — ובכן האדם הפקח הזה — — — —״

„לפני זמן מה סיפר לנו עתונאי אחד — אינני פורש בשמות מכיון שלעומת מלך אין חשיבות מרובה לשמות מפורשים — ובכן אותו עתונאי סיפר לנו — — — —״

II

„כאן ענין שאין להשיגו בשכל ישר״.

„הרי זה — — — הריקניות״.

„אי היכלת לסבול ריקניות״.

„סופרים גדולים וחשובים כותבים מאמרים וחבורים — — — לא חשובים. פסיכוזה היא זאת״.

„בינוניות למופת — — —"

„די בבבא־מעשיות אלה כדי לספק את — — — הפועל בהמוניהם".

הציטטות הן ממאמרו של שטיינמן „דבר" 28 פברואר 1936.

* *
*

פרודיה על „טס" („דבר")

קראתי את מאמרי וינר־קרני־אץ־קוצץ ב„דבר" „הארץ" על המנהג של התחפשות בפסבדונימים, הנפוץ בין סופרי ארץ ישראל.

אין רצוני הפעם לכתוב מאמר נוסף על נושא מפהיק זה, לדעתי הוא כבר ממוצה.

ולא באתי ברשימה זו אלא להרחיב את הנושא ולטפל בו מבחינת הרוח (ר' סגולה) שצומח לו לבעל הפסבדונים מהמנהג המדובר. וגם את זאת אני עושה רק במדה שיש לכל הענין שייכות בלתי אמצעית למשורר ש. טשרניחובסקי שאת יובלו חוגג הישוב כעת.

אגב יגלה קו הדש, בלתי ידוע עד עכשיו בביוגרפית טשרניחובסקי, והוא שגם התן היובל דנן מתחפש לפעמים במסוה פסבדונימי. רק למעטים ידוע שהאישיות המסתתרת מאחורי הפסבדונים „יעקב תם" הוא — טשרניחובסקי. ומכיון שכבר קרענו את המסוה וגילינו את הסוד נוכל להציג את שאלתנו העליונה בצורה קונקרטית יותר: מהו הרוח (ר' סגולה) שצומח לו לטשרניחובסקי משמוש בפסבדונים?

ועוד שאלה:

איזה סוג מיצירותיו בא לידי פרסום תחת פסבדונים זה? הוי אומר: בקורת, וסבת ההסתתרות: פחדנות. (לכאורה בלתי יוני...)

באחד ממאמריו מותח „יעקב תם" בקורת חריפה, יותר נכון הוא „מרביץ", במשורר אחד שזה לא מזמן עלה ארצה. שם המשורר א. מייטוס.

בין יתר „המחמאות" שיעקב תם מעניק לו למשורר הנזכר, בולטת בעיקר פנינה זו: משורר טפש. („דאר היום" כ"ט אדר תרצ"ד). (בעצם לא חדש תם כלום. כבר אמר אדגר פו בספרו „האגרת הגנובה" **שכל משורר טפש...). אולם המשורר מייטוס לא חלם כמובן על זאת ש„יעקב תם" זה הוא ש. טשרניחובסקי ומכיון שלא חלם על עובדה**

זו הלך ופרסם שיר (גם מאמר ארוך מלא תשבחות) לכבוד חתן היובל באחד מגליונות „הארץ" והגיש ש׳ בצורת סוניטה לכהן בל (בי״ת צרויה) ש. טשרניחובסקי.

הסוניטה הזאת היא איפוא הרוח שצמח לטשרניחובסקי מההת־חפשות תחת המסוה „יעקב תם".

ואם תשאלוני: נו, ואתה? הלא גם אתה מפרסם שבוע שבוע מאמרי הרבצה תחת מסוה הפסבדונים? למה לך איפוא לכתת את הרגלים ולהרחיק לכת אל ש. טשרניחובסקי? קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים...

אען ואומר: הפסבדונים שלי הוא כבר ידוע בכל החוגים הספ־רותיים. שמי זה איננו פסבדונים, כי אם שם נרדף שלי, כי בשל המא־מרים המתפרסמים תחת שמי זה אני נרדף על ידי כל מיני הוזים וקטני מוחין.

אצלי איפה אין מה לנקות. בקרבתי הכל כשר... ולכן למר־הקים אני

טס.

*　*
*

שאלות ותשובות בעניני גזעים.

לכבוד הרב הגאון וה־Major ari הגדול שבחבורה ר׳ זיגפריד קובה ימ״ש.

אחדשו״ה הנני להודיעו שקבלתי את מכתבו מיום ג׳ בענין חבר היידע מנהיג ס. א. (סטרא־אחרא) שכשרותו הגזעית מוטלת בספק משום מעשה שהיה. ומעשה שהיה כך היה:

היידע מפולדא נסע ביום ראשון שעבר עם חניכיו, חברי ס. א., ליער כדי לעשות שם בצנעה תרגילים צבאיים. —

ובעמדו בשעת התרגילים על צריף גבוה נמעדו רגליו ונפל מגג הצריף ישר אל תוך בור הגנה עמוק שני מטר וכתוצאה מנפילה זו נשברה מפרקתו, נתרסקו אבריו (נתרסקו פרש״ע צעטראסקעט בלע״ז), נשפכה מרתו וסבל משפך דם הרבה. —

הקצור, היידע הועבר לבית החולים התנפל תחת בדיקת רופאים ארוכה ואחרי שקלא־וטריא ממושך של רופאים שונים ומשונים באו לידי מסקנה באין תרופה אחרת, לערות אל תוך היידע שני ליטרות

דם, ומכיון שחפשו ולא מצאו דם אחר הדומה לדמו של היידע מאער דם יהודי אחד ששמו מינץ לא התחשבו עם עמדתו החברתית הגבוה של החולה וערו לתוכו דם יהודי והיידע האנטישמי הבריא בעזרת השמי מינץ ע״כ המעשה.

ועכשיו מבקשני כבודו לברר שמעתא אליבא דהלכתא אם עדיין שם גרמני נקרא עליו או מכיון שדם יהודי נוזל בקרב עורקיו חדל היידע מהיות גרמני ודינו כישראל לכל דבריו. —

וכבודו מתפלפל במכתבו באריכות ומתאמץ להוכיח, כיד התאמ־צותו הטובה עליו, שהחבר היידע המסור לתנועתנו בלב ונפש, גרמני כשר הוא מפני ב׳ טעמים:

א. כבוד תורתו מצטט את הרמא״י שכותב בהלכות תערובת גזעים דם בדם נקרא מין בשאינו מינו ודם יהודי על אחת כמה וכמה ולכן דמו של היהודי בטל בששים.

ב. מכיון שעיניו נשארו כחולות גם אחרי ערוי הדם סימן שהדם היהודי לא התגבר על הדם הארי. ומה שאי אפשר להכיר עם שערותיו צהובות עדיין מפני שהיידע קרח מכאן ומכאן, חושב כבודו שבמקרה דנן סגי בסימן אחד ושתו״ק עכ״ל.

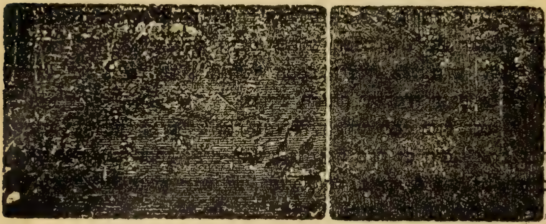
ולי נראה דאי משום הא לא Ari ולפני שאגש לעצם הענין עלי לעורר את תשומת לבו על דברי האשלו הקדוש (אל החליף עם האלשך היהודי) וזה לשונו: כל מי ששערותיו צהובות ועיניו כחולות נקרא ari ופרש״ע שערותיו צהובות ועיניו כחולות דוקא שני סימנים ובסימן אחד לא סגי. אם כן הדרא הקושיא לדוכתיה הלא במקרה דנן ליכא שני סימנים.

(לולא דמסתפינא הייתי אומר שערוי הדם היה מיותר ולו שאלו אותי תיכף הייתי יועץ להוציא את המרה של היידע כי הוצאת המרה סגולה היא לאריכות ימים כדאיתא בריש אלו טרפות — „אפיק מרה ועייל חיותא״ ופירש״ע הוצא את המרה ותכנס בו רוח חיים).

ונראה לדעתי להקל עם כל זה על החבר היידע ולהוכיח שהוא „ארי״ לכל דבריו. דלכאורה קשה היאומן כי יסופר שבין כל חברי ס. א. לא מצאו דם הדומה לדמו של היידע רק דמו של היהודי מינץ? הלא סברה הוא שדמו של היהודי הוא שונה בתכלית מדמו של ה„ארי״?

ואם תאמר לדעת השכט (וכן פסק המהרש״ל והפלדמרשל) שדם יהודי ודם „ארי״ נקרא מין במינו? הני מילי לענין ביטול

דבתר שמא אזלינן וזַידי ואידי דם נקרא. אבל לגבי הרכבם הפנימי של הדמים גם הפלדמרשל מודה דנקראים מין בשאינו מינו ובדיקת הרופאים היתה הלא בדיקה מקרוסקופית, היינו לגבי הרכבם הפנימי ואם כן הדרא הקושי לדוכתיה, מנין הדמיון שבין שני הדמים של היידע ושל היהודי מינץ?

ומה ששאל כבוד תורתו מה לעשות עם היהודי מינץ? לדעתי ביריה בעלמא סגי, כי בימינו הוא מצות ס. א. (עסא) שהזמן גרמא. הארכתי קצת וידעתי שקובה חדי בפולפולא דאריותא.

ומכיון שאין ב"ה בלא חדוש אביא פנינה מספר הטעמים הנמצא אתי בכתובים: למה מרימים הנצי"ם את היד בשעה שהם מברכים איש את רעהו משום שאמרו חז"ל כל המרים יד נקרא רשע ואל תגידו בגס ושתו"ק.

הרב ד"ר גינטר

מחבר הספר „סימנים דאריותא".

* *
*

משפט העיקול במערכת "הירקון".

בבית דין השלום שבתל־אביב התקיים אתמול משפט סנזציוני סביב העקול שהסוכן ומפיץ העתונים התל־אביבי מר שמחה הולצהנ־דלר, עשה במערכת הירקון.

לפני כמה שנים כאשר הירקון, כלי מבטאו של הסוה"ר, היה עדיין עתון יומי היה מר הולצהנדלר סוכנו הראשי של העתון הסוה"רי משני עברי הירקון. וכמו שהדבר נהוג בחיי העתונות הבלתי מבוססת משמש סוכן ראשי לא רק בתור מפיץ אלא גם בתור מלוה או יותר נכון בתור משלם למפרע...

וככה קרה שעורכי העתון פנו אל מר הולצהנדלר, אשר בדרך כלל קשה להוציא ממנו כסף, ובקשו ממנו הלואה.

מר הולצהנדלר אשר ראה ב„הירקון" עסק מזהיר ובטוח נאות לבקשת העורכים ונתן להם הלוואה בסכום 100 לא"י.

אולם בינתים קרה משהו אשר מר הולצהנדלר לא יכלו לראות מראש: העתון נסגר. בפעם הראשונה: להודש. אחר כך לחדשים. ושוב לחודש— הקיצור האורגן פשט את הרגל. והכסף אזל מהקופה.

אולם מר הולצהנדלר, אדם לא וותרן מטבעו, לא נח ולא שקט.

הלך מעורך דין לעורך דין מבית משפט לבית משפט עד אשר השיג רשיון חוקי לעקל את נכסי דניידא של המפלגה הנציו־נליסטית ז"א את רהיטי המערכת שהכילו שלחנות, ארונות, כסאות, מכתבות ועוד...

העקול נעשה כאמור לפני כמה שבועות. אולם רק אתמול גוללו בבית המשפט את פרשת העקול הזה, שאנו מוסרים אותה כפי שהיא משתקפת מהדין וחשבון הסטנוגרפי:

התובע: ד"ר שטיינר.

הנתבע: הולצהנדלר.

השופט פונה אל המעקל: מה שמך?

המעקל הנתבע: שמחה הולצהנדלר.

השופט: מה עקלת במערכת „הירקון"?

הנתבע: שלשה שלחנות, שני עטי נובע, עשרות כסאות, שני מכתבות, ארון ספרים ומפתח בית כסא.

השופט: מאיזה חומר עשויים הרהיטים הללו.

הנתבע: מעץ.

השופט: ואתה הולצהנדלר כלומר סוחר עצים.

הנתבע: לא. אני מוכר עתונים.

השופט: הלא קודם אמרת שהנך סוחר עצים.

הנתבע: אני אמרתי ששמי הולצהנדלר אבל אני אינני הולצהנדלר".

השופט פונה אל ד"ר שטיינר: בשם מי אתה מופיע?

התובע: בשם הס"ח.

השופט: הולצהנדלר אל מי היו לך תביעות?

הנתבע: אל הסוה"ר.

השופט: ואצל מי עקלת?

הנתבע: אצל הירקון שהוא עתונה של הסוה"ר.

השופט: מי חתום תחת החוזה שעליו אתה מבסס את תביעתך.

הנתבע: ד"ר שטיינר.

השופט: ד"ר שטיינר, זה נכון?

ד"ר שטיינר: כן.

השופט: ובכן אתה חבר בשתי מפלגות.

ד"ר שטיינר: לא.

השופט: אבל בחוזה המונח לפני אתה חותם בשם הסוה"ר ולפני רגע אמרת שאתה מופיע כאן בשם הס"ח (השופט קם על רגליו מתרגז):

— אפשר להשתגע! ממש להשתגע! כאן הוא מופיע בשם הס"ח וכאן הוא חתום בשם הסוה"ר ויחד עם זה הוא מעיד שאינו חבר בשתי מפלגות והנתבע? צאצקע מספר ב': הולצהנדלר שאיננו הולצ־הנדלר אלא צייטונגסהנדלר. צמד חמד רבותי!

התובע: אבל אדוני השופט...

השופט: (מפסיקו). בשם מי אתה מופיע?

התובע: בשם הס"ח.

השופט: צייטונגסהנדלר אצל מי עיקלת?

הנתבע: אני הולצהנדלר ולא צייטונגסהנדלר.

השופט: הולצהנדלר!... שטיינער!... ס"ח סוה"ר! שטיינער!... הולצהנדלר!... דבר אל עצים ואל אבנים... איני יכול יותר רבותי!... אני עושה הפסקה לחמשה רגעים. (קם ועוזב את האולם).

(אחרי ההפסקה)

השופט אל הנתבע: מי אתה?

הנתבע: הולצהנדלר.

השופט: מה אתה?

הנתבע: צייטונגסהנדלר.

השופט: אצל מי עיקלת?

— אצל הירקון.

— ממי היו לך תביעות?

— מהסוה"ר.

השופט אל התובע: בשם מי אתה מופיע?

ד"ר שטיינער: בשבו הס"ח אשר את רהיטיו עיקל מר שמחה...
השופט: איזה שמחה עליך פתאום.
ד"ר שטיינער: שמחה הולצהנדלר.
השופט: מנין הרהיטים הללו להס"ח?
התובע: ירש אותם מהסוה"ר.
השופט: מה זה ירש? כלום הסוה"ר מת?
התובע: כן.
השופט: ברוך דיין אמת. סוף סוף ברור הדבר.
כעבור כמה רגעים הוציא השופט את פסק הדין ונימק:

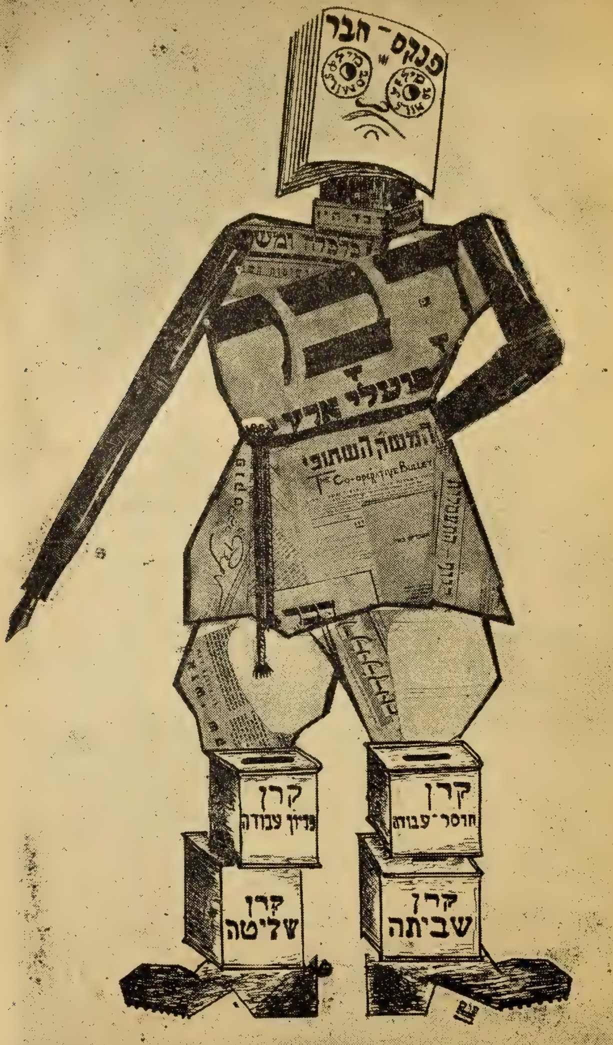
לפי פסק הדין נשארים הרהיטים קנינו הפרטי של מר שמחה הולצהנדלר. הואיל ומבחינה משפטית אסור היה לה להסוה"ר להוריש כל הון להס"ח היות ולא סילקה את חובותיה כלפי מר הולצהנדלר. וככה היו לו להנתבע כל הזכויות לעקל את הרהיטים של מערכת הירקון. מבהינה יורידית אינם יכולים נכסיו של ש. לעבור לרשותו של ה. כל זמן שש. לא סדר את כל תשלומיו. ולכן בטלין ומבוטלין כל תביעותיה של הס"ח לגבי שמחה הולצהנדלר.

אחרי פסק הדין היו מבקרי בית המשפט עדים למחזה מסמר שערות ראש ומזעזע באמת, שמעטים כמותו בבית המשפט. כל פקידי הס"ח ועורכי ה„ירקון" עתון יומי לשעבר, שמלאו את האולם וחכו בכליון עינים לגמר המשפט, קמו כהלומי רעם לשמע פסק הדין ובראשות ד"ר שטיינר פתחו במקהלה כשעיניהם זלגו דמעות ופנו אל השופט: אדוני השופט אנו מותרים כבר על השולחנות, מכתבות ארונות, אבל אנו מתחננים אליך: החזירו לנו לפחות את הכסאות!... גוואלד את הבענקלעך!... את מיטב שנות נעורינו הקרבנו על מזבח המפלגה אך ורק למען הכסאות וכעת בא פסק דין אכזרי ובמחי יד אחת מקפח את זכויותינו על הכסא—

השופט עזב את אולם בית המשפט. גם הקהל עזב את העורכים לנפשם. ובחלל הצר בית המשפט נישא עוד זמן רב קול יללה... החזירו לנו את הכסאות...

מוסרים שרחמי הולצהנדלר נכמרו על המתחננים והחזיר להם את מפתח בית הכסא...

* *
*

פנקס־חבר
המשק השתופי
קרן
קרן
חוסר־עבודה
קרן
שליטה
קרן
שביתה

אצל המזכיר

אל מזכיר אחד מהסתדרות העובדים של אחד הערים העבריות שבארץ ישראל נכנסה עולה חדשה, צעירה ויפה ורוצה להרשם. המזכיר שיצא לו מוניטין כבעל סכס־אפיל מפותח מודד את הבחורה מכף רגל ועד קדקוד ולבסוף שואל הוא אותה:

— מה שמך?

— בת שבע — עונה הבחורה.

— בת כמה את??!! — צורח עליה המזכיר.

— בת עשרים ושתים.

— כמה זה סך הכל?

— עשרים ותשע.

— צבע שערותיך, טבעי?

— לא.

— אלא?

— בלונדיני.

— עיניך?

— כחולות.

— בבקשה להתקרב.

הבחורה מתקרבת.

המזכיר מסתכל בה בעין בוחנת ולבסוף הוא אומר לה.

— כחולות אמנם גברת, אבל רק מתחת לעינים.

— ההיית פעם מועמדה למלכת יופי?

— אני חושבת שכן כי אבא היה רגיל להגיד עלי תמיד „אופי אין לה אבל יופי יש ויש".

— עברית זאת מדברת?

— כן. עוד בבית יצא לי שם כעבריינית מפורסמת.

— וכאן בארץ עבדת כבר?

— כן עבדתיבמשרד.

— במשרדו של מי?

— במשרדו של של.

— של מי?

— של של.

— מה זאת אומרת של של?!

— מה זאת אומרת „מה זאת אומרת?" „של של", של של!

— יש לך שלשול או את מגמגמת?

— אין לי שלשול ואינני מגמגמת. — עבדתי במשרדה של הפירמה „של".

— טוב באיזה אופן עלית ארצה? בסרטיפיקט?

— כן סרטיפיקט סוג בעט.

— כלומר?

— נשואים פיקטיביים.

— בן כמה היה הגבר שהתחתנת אתו?

— בדיוק אינני יודעת אבל הוא היה עוד בשנות העמידה.

— וזאת?

— בשנות השכיבה.

— כמה שפות את מדברת?

— שפתיים.

— איזו?

— אידיש ועברית.

— וגרמנית?

— איזה פרגה? הלא גרמנית היא המאטער שפראך שלי.

— כלומר?

— איך מאטער זיך ביים רעדען.

— באיזו שפה את מדברת ביום?

— ביום על פי רוב אידיש.

— ובלילה?

— בלילה? — מתאנחת היא עמוקות — בלילה שפת הים.

— באיזו לשון את שולטת היטב?

— אצלי זה להיפך. אצלי הלשון שולט בי ולא אני בלשון.

— את זה אני רואה אבל שאלתי היא באיזו שפה את פרפקט?

— בשפת הים.

כי הבחורים אומרים עלי Am Sfat hajam ist sie immer perfect.

* *

*

עד היכן מגעת חולשתו של המשורר י. תם לבלונדיניות.

הקונגרס הבלונדיני

את הקונגרס השבעה עשר שהתקיים בבזל בשנת 1931 הפתיע בנוכחותו המשורר יעקב תם שבא במיוחד מברלין כדי להשתתף בכנוס הציוני.

אולם בבואו לבזל קרה לו למר תם מקרה אנושי, מאד אנושי, שבגללו הוכרח הוא לשנות את תכניתו מהקצה אל הקצה. הוא הת־ודע אל יפהפיה בלונדינית ששמה דושיני, התאהב בה כפי שמוסרים הסתובב בחברתה יומם ולילה בבתי קאפה ושעשועים של באזל העיר, ולא היה לו פנאי אפילו לראות את בנין הקונגרס מבפנים.

בבאזל אמנם היה, אבל בקונגרס לא השתתף.

כשחזר ברלינה צלצל אליו טלפונית ד״ר ש. ר,

— שלום לך ר׳ יעקב תם! ספר לי משהו מבאזל. מה דעתך על הקונגרס?

— אילו יכולתי — השיב יעקב תם — להביע את דעתי על הקונגרס בצבעים הייתי אומר שהקונגרס היה בלונדיני.

האלילה הבלונדינית

הקונגרס כאמור ננעל בלא נוכחותו האישית של המשורר הגדול. הקהל הבינלאומי המגוון התפזר, אחרי ה„יריד“ הציוני, לארבע רוחות העולם והצעירה הבלונדינית הגברת דושיני יעלת החן בתוכו. גבורי „המוסטערמעססה“ פשטו את בגדי החג ולבשו את בגדי החול. איש איש עבר לעסקיו הפרטיים ולאט־לאט שכחו את טארדם הקונגרס ואת תופעות הלוואי המענינות־מתוקות שלו רק לב אחד, גדול, רגיש ומלא געגועי אהבה, פעם בחזקה ובקצב מהיר במטרופולין של אשכנז. לב שה„חול“ הפרוזאי לא עצר כוח להטביעו בים היומיומיות ולהתגבר על המצב־רוח החגיגי שהישרו

עליו ימי באזל הרומאנטיים.

הלב היה לבו של יעקב תם. כל היום הסתובב הפייטן גלוי־ראש וללא מנוח בחוצותיה ההומיות של עיר המיליונים. תשומת לבם של העוברים ושבים הופנתה להדמות הסלעית וגבהת הקומה. ועי־ניהם ליוו במבטים סקרניים את ה„אי־מנוחה המתהלכת על שתים״.

שיבת בלוריתו הפרועה התבדרה ברוח ערב סתווי הקריר כעלי יער לפני סופה. ארשת פניו ניבאה התפרצות ועיניו מלאות ההבעה רמזו על סערה שנתחולל בקרבו, בנפשו, בממלכת בת השיר שלו.

היה ברור: האלילה הבלונדינית גזלה את שלוותו. דז׳ני יעלת החן כבשה את לבו ודמותה השמימית רחפה בלי הרף לנגד עיני רוחו והביאה לידי תנועות עצומות את גלי בת שירתו שדרשה את סיפוקה — לפרוק את מטען הצער, הגעגועים והסבל

וכרגיל אצל אנשי־המוזה קבל גם אצל הפייטן הגדול „סבל־געגועים״ זה סיפוק, בצורה ההולמת את שר הפיוט.

כי הרגשות הללו הוצקו וגובשו בחרוזים ריתמיים כיד אמן השירה, הצורה והתבנית הטובה עליו.

נוצר שיר בו כורע הפייטן ברך לפני אלילת הבלונדיניות והשיר הוכתר בשם „דזשיני״.

הדגל הבלונדיני

ימים עברו, שנים חלפו. בתבל ובאדם חלו שנויים כבירים. מאורע רדף מאורע. החדש ירש את הישן. המחר החליף את התמול והשלשום צלל בתהום הנשיה.

ולב המשורר הגדול הפתוח וער לכל המתרחש סביבו, ניגרף גם הוא עם זרם החיים. חוויות חדשות דחו לירכתי הנפש את הר־גשות האתמול ודז׳ני, האלילה הבלונדינית של שלשום, ירדה גם היא לתהום הנשיה, ונשכחה כליל.

עד שקרה מה שקרה...

ויהי היום ובלב המשורר חלה תמורה חדשה. ברלין הקרה חדלה לפעול עליו בכוח משיכתה. קסם מכורת זיגפריד אבד בעיניו את הכוח הכשפני שלו. תכופות תקפהו שיעמום ויתגעגע המשורר על השמש הלוהטת של שמי המולדת. ובבוקר לא עבות אחד גמר

יעקב תם אומר ועלה ארצה ישראל. עיניו ספגו מראות ורשמים חדשים ואזניו קלטו צלילים לא שמע עד כה. ואי־שם עמוק בלב כבר תססה הויה חדשה, חווית המולדת. חויה זו הקיצה בלבבו רגשות נרדמים... והעין — צנור זו שבין הנפש והמראות — לא שבעה מגמוע את הצבעים ממעל.— כחול שמים. וכחול זה מתנשק באופק עם כחול הים. כחול גם צבע הכביש. כחול, כחול, הכל כחול! אבל לא רק כחול, כי בעיקר היה זה צבע אחד שהקיץ בלבו רגשות נרדמים ויעוררהו ליצירה.

הצבע הצהוב. הערוגות המרובעות בפרדסי השרון שבין שורות עציהן נוצצים גרגרים סגלגלים בצורת תפוזים צהובים. אתרוג צהוב, אדמה צהובה. צהוב, צהוב! איפה? מתי? באיזה מקום ובאיזה זמן כבש את לבו צהוב זה המעורר בו שוב כוחות יצירה? והנה בשלה יצירה פרוזאית בצורת מאמר בשם „דגלנו" („מאזנים", שנה ג' גליון כ"ו). במאמר זה טוען המשורר בתוקף. וזלאה כחול־לבן! כחול? מילא! אבל לבן? מה לבן? איך לבן? למה לבן! ומדוע לבן! והיכן הצהוב?—„הכחול ולבן אינם מתאהבים יפה. הדגל הציוני שלנו חסר את צבע הרי יהודה, חסר את צבעי הארץ, את צבע ה„דשני" („מאזנים", שם). המאמר מוהה כלפי הלבן הכבד. תוקף את חוסר טעם הישוב המוכה עיוורון לגבי צבעי ארצו.

— הרצל?

הרצל ישב בווינה עיניו לא ראו את צבעי הארץ כשהציע את תכלת־לבן בתור צבעי הלאום.

המשורר תובע את עלבון הצבע הצהוב הזהוב, את צבע פירותיו את צבע האתרוג המיצים התפוז. את עלבון הצבע הבלונדיני את צבעה של...

ומעל למאמר מתנוססות שתי מלים האומרות יותר מהבל המסבירות ומבארות קורעות לוט ומסברות אוזן ושתי המלים הללו הן „מוקדש לדז'ני" — —

* *

*

למה התאבד הבחור המסודר?

„עם כל השתתפותנו בצערו הכרטי של האיש שלא מצא לעצמו מוצא מיסוריו אלא התאבדות הרי אין להתעלם מאותו ברק תוך אופל שמות מעין זה מגיהה עלינו, מאותו צד של קדוש אהבה שיש בו המעורר בנו הרגשה של קורת-רוח מכיון שהוא מאשר לנו את הטעון אצלנו אישור תמיד והוא, כי האהבה כיסוד החיים, החזק פעמים מן החיים הקיים באנו..."

א. שטיינמן „דבר" תשרי תרצ"ו.

ברחוב א. מספר ב. איבד את עצמו לדעת אמש הצעיר ג. ד. בן 28 המתאבד היה בריא וחזק ומסודר במובן הכלכלי. סיבת ההתאבדות לא ידועה.

(מתוך העתונות)

למחרת תר העיתונאי שבי חיטט בכיסו של הבר מינן הקפוא והעלה שלשה דפי יומן גדולים ועליהם כתוב לאמר:

—ומרגע שהופיעה באופק חיי דמותה הקוסמת והאצילה של תמרה— חל כאילו שנוי כביר בכל הטבע כולו. מאותו רגע אני רואה את כל העולם באור אחר. שנואי־נפשי הפכו בן לילה אהובים וכל ההויה מופיעה בעיני כקדונת זוהר. על הכל מתוח חוט של חן ויופי.— לכל אני סולח לכל אני מוחל ולכל אני מסביר פנים יפות..

אנכי הרע והאכזר הנצחי, שלא סלחתי מעודי לילוד אשה, אנכי האגוצנטרי העריץ הקרוב אצל עצמי קרבה אגואיסטית כל־כך, אנכי נעשיתי פתאום סלחן רך וותרן המבטל רצונו מפני רצון העולם והסביבה. ואיזה זרם כחות נפשיים החלו פתאום מפכים בי! איך היה הדבר שפרצו לפתע כחות צפונים, שעד עתה נמנמו ורדמו אי שם בתהום הנפש? מי זה הזרים אותם פתאום כמעין נובע־יה? מי קסם את הפלא? מי הציף והעלה מירכתי הנפש שפע כה גדול של כחות נרדמים? ומי זה שינה מן הקצה אל הקצה פרא אביר לב לבן תרבות? מי זה הפך לב אבן ללב אדם?

היא! היא! היא!

תמרה בת הארץ שספגה לקרבה מזהר השמש הנצחית, **שבעצמותיה רועדת קלות תל־אביב הנעימה, וגמישות החולות הזהו־**

בים, תמרה, צהובת השער שבצבע עיניה יש מן המעורפל, הכושף והמצודד מהבלתי מובן המסתורי, מהאי־בהיר הקוסם שקשה לעמוד על מהותה, היא שעשתה את הפלא! ועל ידה נתגלגלו כל אלה!

ואנכי — הה אומלל — שכל עצמותי חדורות כסופין אליה זה שנה, אנכי לא זכיתי עוד להארה עמה לחברה, עוד לא הורשה לי רגע קט לעמוד בד׳ אמותיה להאלם דומיה ולהנות מיפיה החינני וגזרתה האלהי...

וטוב לי...

ואנכי סמל הקנאה הגברית לא איכפת לי אם היא תועה באישון לילה בחברת גבר בלתי מוכר לי.

וטוב לי...

די לי לדעת שהיא קיימת בעולם יחד אתי, די לי לדעת שהיא נושמת מאותו האויר, שאני נושם, מתענגת על אותם הכוכבים ועננֵי לבן המרצדים, שאני מזין בהם את עיני הצמאות ליופי...

וטוב לי...

די לי להרגיש אותה בסגור־לבי, לזכור את שרטוטי פניה החיננים ולשעשע את נפשי בכל מיני השלית דמיון נעימים. וטוב לי...

בקר בקר בלכתי לעבודה מכוון אני את שעת צאת חברי הרחובה ובצחוק־קל מעושה על שפתי, נגש אני אליו ושואלהו:

— נו מה שלום שכנתך תמרה?

ומסתפק לשמוע מפיו ידיעה קצרה:

— אמש ראיתיה, היא נעשית יום יום יפה יותר, עולה כפור־רחת ממש!

ואני מאושר ומסתיר את סבלי.

ועם צלצול בשורה זו אני יוצא לעבודה! בכל פנה שאני פונה רואה אני אותה.

כל הטבע קורן־אור והיא הודו היא זיוו.

ולפעמים ברגע של היסח הדעת כשעיני נתקלות במאמר מודעה או ספר, באחד מאותיות שמה ת. מ. ר. ה. כשאזני קולטות צליל או בת קול של ארבע אותיות אלה מיד מתגבר עלי כח כשפים ואני הופך אדם אחר, מיד תוקפת אותי מרה שחורה, מיד עולה לנגד עיני רוחי דמותה הקוסמת. מפסיק אנכי את קריאת המאמר, ומסיח את דעתי מהחברה שאני נתון בה. כולי נתון בעולם אחר.

פורש אני מחברתי כאילו כפאני שד ומתבודד והוגה נכאים בה, בה... בתמרה—

ולבי, מנגנון עטוף סודיות זה, ההולם בלי הרף זה עדן ועד־נים לבי גם הוא העמיד עצמו בשרות אהבתי. ויש ונדמה לי שלבי הפך מצפן יותר נכון מ„תמרה" מה מצפן זה הפכהו וזרקהו הסיטהו וגלגלהו חוד מחוגו מכוון תמיד לצפון, כך גם לבי הפך מ„תמרה".

ומאותו יום ואילך מרגע שנלכדתי כולי בקסם דמותה, הולם לבי אך ורק בכוון אחד—

בכוון אותו הרחוב, המבודד וקרון־זהר המאכסן בצל קורתו את תמרה היקרה.

ועל משכבי בלילות בתקוף עלי „אמוק" אהבתי מרגיש אנכי פתאום, שחל שנוי בדפיקת לבי. הש אני לפתע שכוון הדפיקה הוא לא כתמול שלשום. הפוך הוא! פעמון פרא משתולל בקרבי! הה, נטרף עלי לבי!

אז קם אנכי ממטתי אחוז בהלה ומתהפך על צד השני, והנה גם לבי ודפיקותיו החליפו את כוונם.

קם אני והופך את הכר מן הקצה על הקצה. ראש במקום רגל ורגל במקום ראש. והנה שוב שינה לבי את כוון דפיקתו.

וככה מתהפך אני ביסורי אהבה תוך בהלה ופחד על מטתי ספוגת הדמעות והלילות עוברים עלי נדודי שינה...

אז קם אנכי מוציא ראשי דרך החלון, נועץ זוג עינים עמוקות אל התוהו האפל, מבקש רחמים מצללי האין סוף ומחפש תקון לנש־מתי, ארוכה לנפשי הדוויה, ופורקן לסבלי הרב.

כל הדרכים והשיטות, הבדוקות ומנוסות כביכול, שניסו בהם בני אדם בבדי להקל על סבל אהבתם — ניסיתי גם אני והעליתי חרס...

יצרתי לי איפוא שיטה חדשה. רבות דברו על ההקלה שמביא העט המתנה, ומעלה על הכתב, את סבל הלב...

אך משורר אינני, החלותי לכן לתרגם לעברית צחה את „וורטר" של גיטה...

ישבתי איפוא ערב ערב ותרגמתי לשפת תפארת את שיר השירים של אהבת גיטה שנפשו יצאה כמוני אחרי ריבה יעלת חן.

אך גם שיטתי המקורית הלזו לא הועילה גם נסיון זה לא עלה יפה ומאז אני מתבודד אכול יאוש ומדוכדך נפש...

והנה אם תעבור לילה ברחובי הצר, כשכל היקום שקוע בתרדמת עו־למים. בחצות הלילה, כשכל הבריאה נושמת נשימות שינה עמוקות ותראה שם חצר שקטה עטופת צללים ובתוך החצר ארז רם קומה זקוף כמצבה ומעבר לארז חלון שדרכו מפיץ חדרי אור יקרות על אפלו־לית האין סוף.

והיה אם תראה על אדן החלון יושב צל של בחור חור שלבו השתגע ודופק דפיקות משונות וכל אות מארבע האותיות ת. מ. ר. ה. מוציאה אותו מכליו ומעוררת בו זעזועי נפש נעימים — דע לך שזה אנכי.

אנכי האומלל־מאושר היושב ומחפש תקון לנפשו התועה.

אנכי האומלל־מאושר היושב ומבקש פורקן לנשמתו הערטי־לאית, יושב ורוקם חלומות, יושב ומתיאש יושב ומתגעגע...

* *
*

שיחה עם חנא הקונגרסמן

פיליטון זה מוסב על ראיון מדומה עם חנא ששב כאילו מאמריקה.
הראיון פורסם תחת הכותרת „ברוך הבא חנא שב מאמריקה" בעתון הסטירי „קנטונידה"

לפני שבועים בערך ביום ל"ג בעומר כאשר אחינו בני ישראל הגגו את חג הקשת ההיסטורי חג שביתת הנשק של מלאך הקרבות, הוזרקה פצצה פרימיטיבית במקצת לתוך האידיליה החגיגית של תל־אביב הרגישה. שם הפצצה אשר עצרה כח להטיל סערה בעיר העברית הראשונה, היה פיליטון בעתון הסטירי „קנטונידה" על „חנא הקונגרס־מן ששב כביכול מאמריקה".

הפיליטון, כאמור, הופיע בל"ג בעומר ומיד, תיכף עם יציאת העתון על האספלט התל־אביבי אחז את כל העיר בולמוס של חניאדה.

תל־אביב קלת הדעת שכחה תיכף את דאגותיה החשובות ביותר. הימין שכח את סכנת הקנטונים המרחפת על הישוב והשמאל הסיח את דעתו שהראשון במאי ממשמש ובא והנושא, „האחד ואין

שני" היה: חנא... חנא... חנא...

— השמעת? — העמיד חובש בית קפה ותיק את רעהו ועתון צבעוני בידו — השמעת? חנא שב!

— מה?! חנא שב? ואיפה הוא? למה לא רואים אותו? לא יתכן...

— מי שב? — שאל ה„צברא" הצעיר את חברו בהעיפו מבט על כותרת הקנטוניאדה — חנא שב! ומתי הוא נסע לשם? ומי זה בכלל חנא?

— חנא? — טענה בת תל־אביב קוראת ותיקה של ה„בלש" — זה בלוף! בכלל לא קיים אדם כזה בעולם.

— אין זה אלא יצור דמיוני של עתונאי בלופר — אמרה השניה שמתוך ילקוטה הציץ „עתון מיוחד" מהתאריך האחרון.

— ושנית — טענה גימנזיסטית מהרצליה — ושנית הלא חנא שם בחורה...

ככה התוכחו בניה ובנותיה של תל־אביב בערב ובבקר, בקפה ובשפת הים וכל העיר הוקמה על רגליה והיתה כמרקחה.

ובעוד שברחובות תל־אביב נמשך הוכוח בין הדור הצעיר הטוען חנא לא היה ולא נברא ובין הדור של שנות העמידה המטיל כפק בשיבתו של הקונגרסמן הלכתי אני הקטן אשר כל מלה מודפסת קדוש הוא בשבילי ומאמין בה אמונה ללא־תנאי, הצמדתי אלי בת חוה שזופת פנים והלכנו לחפש את חנא—

הלכנו מקפה אל קפה, ממסעדה אל מסעדה ומקיוסק אלי קיוסק — הלכנו לחפש את חנא—

מקפה גדנסקי עד קפה גלינה, מקפה דרום ועד קפה קסינו הלכנו לחפש את חנא...

בת לויתי שאת פני חנא לא הכירה קבלה עליה את התפקיד ל„גלות את עקבותיו" של חנא כלומר להכירהו על פי נעליו הענקיות וכל הזמן היו עיניה נעוצות על המדרכה ובדקה את נעלי העוברים והשבים— אולם ללא תוצאה. את חנא לא מצאנו.

— אתה סוחב אותי סתם ככה — התרעמה בת לויתי ועיניה תרו אחרי בית קפה זול שנוכל לשבת ולנוח פורתא מהדרך הארוכה ומעייפת.

ופתאום נתלו מבטיה על בית קפה הקטן שבסמטת התפוזים הרחוקה ומחוסרת הכביש שתחת כפת הרקיע עמדו על ידו שני

שלחנות שיש עב ארבע כסאות.

— הגד חיים — הסיחה בת לויתי את דעתה מעייפותה — הגד הראית מימיך פסל יושב על כסא ?...

— פסל על כסא ? — שמחתי על הנושא החדש — למה לא? אצל נתן אלתרמן קראתי על בתים שהולכים לטיל ובתור רגלים משמשות להם דוקא המעשנות האדומות... בחדרו של חבר „אגודת הסופרים יחדיו" תופעה כמעט יום־יומית היא שהתמונה התלויה על הקיר יוצאת מתוך המסגרת ומגיפה את התריס ערב ערב. ב„שגעון הגדול" של אביגדור המאירי בוכים הרהיטים...

אצל מנשה לוין ירדה פעם כסיה שחורה מעל ידה של בחורה צעירה לקחה אקדח בין אצבעותיה רצחה את הבחורה ועפה החוצה דרך החלון הפתוח יחד עם האקדח והכניסה בלבול מח בראשיהם של קוראי „תשע בערב" למה זה לא יתכן גם פסל יושב על כסא !...

— יכלת את כל זאת להגיד בקצור יותר — ענתה בת החמ־כינים ועיניה רותקו כמהופנטת על שלחן השיש שעל סמטת התפוזים ולגמרי שכחה לשאול אם דרי הבתים של נתן אלתרמן לא נפלו על התקרה — והגד — המשיכה — פסל ממושקף ראית מימיך ?

— ודאי מתוך עייפות את מדמיינת — עניתי לה.

— הגד — שאלה שוב — ופסל מרכיב משקפים ראית מימיך?

ועיניה צמודות על שלחנות השיש של סמטת התפוזים שהת־קרבנו אליה תוך שריכת רגלינו העייפות.

ובאמת, אי שם, על אחד הכסאות ישבה לה דמות גלמית בודדה ואפופת מסתורין. פסל שלא זע ולא נע.

גוף כבד. רחב כתפים מרכיב משקפים. והפסל לא זע ולא נע.

אנו מתקרבים : הפרופיל מתבהר. הפנים שהופכים צבע קרקע חרושים תלמי סבל... והפסל לא זע ולא נע. פה סגור מבטיו התלויים על הבלימה הסתמית חוצים בקור ובאבזריות פסלית את משקפיו והפסל לא זע ולא נע.

— מי זה ? קופצת בת לויתי אל המלצר — מי זה ?

—מהבוקר עד הערב—עונה המלצר--יושב הוא כאן זה חדש

ימים יושב ושותק—שאלתי אותו פעם : מי אתה ? איפה משפחתך ? אשה? נין? נכד? ובכלל מי אתה המוזר באנשים וממה אתה חי **והוא ענה לי הברות הברות! אינני לא בנו של... לא אביו של...**

ולא בעלה של... אני סתם חנא... רוק בן רוק שמשפחתו הם זוג

נעלים גדולות מקלו ומשקפיו. בעוד שבעים שנה (כעת הוא בן המשים) מצווה אני את מקל נדודים זה, זוג נעלים אלה שעברו כבר עולם וחצי, משקפים אלה שראו את כל הגולה — מצווה אני למוזיאום הלאומי ובעבור זה מקבל אני כל ימי חיי פנסיה מעם ישראל...

עודנו מספר ואנכי קופץ אל שלחן השיש:

— חנא! אתה כאן? באמת חזרת? — וכמעט שרציתי לחבקהו. אולם חנא נשאר שלו ואדיש וענה: — חזרתי, לאן חזרתי? בבואי לאמריקה שאלוני ג"כ: חנא חזרת? — ופניו, פני מומיה הזכורה עלינו במסתוריותה, הפכו שוב צבע קרקע.

— אי־אי־אי, דולה הוא אנחה כבדה מתוך חזהו הרחב כאותה סבתה מחוסרת אונים המעלה דלי מים מתוך באר עמוק ואפל — אי — אי — אי! הזמנים השתנו...

ואני מסתכל בדמות היושבת ממולי: הזה חנא? אותו חנא שהיה מקשט בתי קפה אריסטוקרטיים בניו־יורק, פרג ובזל. אותו חנא שהיה בתל־אביב פאר „הלל" „שלג לבנון" „נגה" ו„קסינו" ושמש כעין קמיע חי של קפה אמנים — אותו חנא יושב כאן בסמטת התפוזים המעופשה שריח רקבון נודף הימנו?

הזאת היא הדמות הנושאת בחובה זכרונות שוויצריים ואסוציאציות של קולוארי קונגרסים? לאן נעלם אותו החיוך הגס מעל פניו:

— סטיפן — נגש הוא בקונגרס השבע עשרה אחרי הרצאתו החריפה של סטיפן ויז שעוד לא הספיק למחות את אגלי זעה שהיו תלוים על מצחו אחרי נאום התקפה חריף נגד ויצמן — סטיפן יש לך סיגריה?

סטיפן ויז הוציא סיגרה וכיבד בה את חנא, מיד נגש חנא עם הסיגרה בפיו אל חיים ויצמן:

— חיים, תן אש להנא, חיים! — ויצמן חייך טפח לו על שכמו ונתן לו אש. אחר כך שרך חנא את רגליו אל אחד השלחנות שבקפה מוסטרמססה שסביבו מסובין עתונאים סופרים וצירים מכל הארצות ובחיוכו הגס הוא מבשר:

— חברה השמעתם? חיים ויצמן הדליק את הסיגרה של סטיפן, השמעתם? — ושלחן השיש פרץ בצחוק.

לאן נעלם אותו החיוך מעל פניו.

— למה פניך כה עצובים חנא? החולה אתה? זקנה קפצה

עליך פתאום? או חלילה—

— לא חליתי — פסק הוא. ושוב מצלצלת באזני אסוציאציה של משולח ברטנוב.

ובעוד רגע ממשיך: מיותר הנני עבר זמני. נזרק אני מהכא לדתם ומדתם להכא ככלי אין חפץ בו. כששבתי תל־אביב לפני חדש ימים ונכנסתי ל„הלל" חשכו עיני: עולם הפוך במקום „הלל" מתנוסס „אריסטו".

— איפה „הלל" עם הפייפקה דאנגלי שלו? לאן נעלמו הציור־ריב מעל השמשות? ואיפה הם? החבורה? — ומה אתה חושב ענני המלצר, אותו מלצר עצמו שהשקני והאכילני חנם אין כסף בתקופת בית „הלל"? הם הלכו — ענה הוא — כלם הלכו לקפה השחור. שלום! — ופנה לי עורף ומסתלק.

ו„בשלום" זה הרגשתי טעב־לוי של שנאה כבושה אלי. שלום בלומר: אין צורך בך יותר. שלום כלומר: מיותר אתה.

אותו רגע נוכחתי לדעת שהמלה הפציפיסטית ביותר יכולה לשמש במקום התקפה, עלבון, סטירת לחי.

— „קפה שחור"? — אמרתי לעצמי — ודאי מתכוון ל„שלשה בושים". הלכתי וכתתי את רגלי לרחוב ביאליק והנה מתברר שיש „קפה אורה" שהלונותיה שחורים ובעליה חדשים נו לך לך אל אורה! אי־אי־אי איך כתוב שם? ויקם דור חדש אשר לא ידע את חנא! דור חדש הולך וכובש את תל־אביב. חנא נשתתק פתאום וכעבור רגע המשיך: זהו מה שאמרתי. צרות צרורות. מיותר הנני בתל־אביב ועבר זמני בניו־יורק. עולם חדש, שפה חדשה ושעשועים חדשים! — ופתאום הוא נועץ בי מבט ומתאנח — אני רואה שגם אתה הדלת להקשיב לשיחותי... נו, זמן ללכת נטמון את עצמנו ליום מחר.

חנא קם מעל הכסא, הזדקף כפסל ורגליו התחילו להתנועע לאט ובקצב כאותו הגולם הפרגי על הבד שבמוגרבי, חנא נעלם אי שם בירכתי הרחוב וצעדיו עוד הלמו באזני זמן רב כהד רחוק של דור הולך ששמשו הולכת ושוקעת שזכרו הולך ונשכח, הך... הך...

* *
*

קטלוג סיפרותי

מי שעשה פעם הסתכלויות מיקרוסקופיות ונתוחים זונדקיים **בספרותנו העברית הארוכה, החל מבראשית ברא ועד זינגה** *) ילדת זקונים של הספרות העברית החדשה, יודע שאצל כל סופר עברי שיין קדוש נוזל בעורקיו מורגשת נטיה מיוחדת לתאורים ע״י השוו־אות — כלומר אם הם באים לתאר ארך או רחב, ז״א תוארי שם דבר או שם הפעל, אם הם רוצים לספר לנו בדיקנות אשר־ברשית את דרגת התואר מעלת החום והקור מיד הם פונים להשואות הם משווים את הסובטנסיב ענוד התואר לדברים שתואריהם ותכונותיהם ידועים לכולנו ז״א שהם אמתות מקובלות, מובנות מעצמן שלית מאן דפליג עליהן.

דוגמא מענינת הוא הקומפלימנט של בעל התנ״ך לחמישי משבטי ישראל — יששכר חמור גרם, או האילוסטרציה של זקננו המלך שלמה בשיר השירים „שני שדיך כשני עפרים״. ומי מדבר מפרושו של המדרש האומר שני שדיך זה משה ואהרן — ממש צצקה!

בספרות העברית המאוחרת אנו רואים שכל ההשוואות הללו משתנות מומן לזמן ומקופה לתקופה. כשם שמשתנות האמתות (והשק־**רים המקובלים! ברנר שלנו כותב למשל: „קולו צרוד כקולו של** ציר הקונגרס הציוני״. אסוציאציה מוזרה קצת אבל לא מפתיע את מי שמצוי, אצל ספרות ברנר, וכלל לא אתפלא אם אקרא אצל ברנר למשל „הענין מסובך כמו קשר של תפילין״... כי כאמור בהירות ודיקנות הן צרכיו הפנימיים של הסופר היהודי.

איז פלא, איפה, אם הסופר העברי בימינו יושב לו על יד מכתבתו וכותב למשל „השלג בא״י נדיר הוא״... והעט הנובע שלו פולט מבלי משים את המלה „כמו״. כי כאמור צרכו הפנימי הוא לספר בדיקנות: נדיר כמו מה? והמסכן לא יכול לזוז... קם מכסאו מטייל בחדרו, כפות ידיו מונחות על קצו התחתון של גבו ומחפש... נדיר כמו מה?

או דוגמא אחרת. יושב לו הסופר וכותב „יבש כלולב״ או „ארוך כגלות היהודית״ אמנם בזה הוא יצא ידי חובתו היהודונית אולם כבר פג טעמן ופופולריותן של האמיתות הללו. מקומן במוזיאום לבנליות. הזמן צועד קדימה והאמיתות אתו. לך וספר לצבר מעין

*) זינגה. „רומן״ בן שלשה עמודים 5 שורות שלש מלים. מאת נחום אלטר.

חרוד „יבש כלולב" יביט עליך כעל מטורף ויגיד: שמע נא בחור־צ'יק או דבר כמו בן אדם נורמלי או שתקבל אחת בשנים שתעוף מפדן גרם עד קרקו אידיוט וחצי שכמותך! או „ארוך כמו הגלות היהודית" מנין ידע אזרח התחיה העברית מה זו גלות יהודית מעולם לא היה בגלות ולא טעם את טעם ארכה.

על הסופר העברי של ימינו נטל איפוא לתת השוואות המת־אימות לזמן.

לכן נתתי אל לבי לסדר קטלוג להשוואות כאלה, מין אנצי־קלופדיה אלף־בית־ית של כל האמיתות המוסכמות שנתחדשו בתקופ־תנו התחיתית.

כל ילד יודע שיש הבדל של בהירות בין ההשואה „יבש כלולב" או כהצעת הקטלוג שלי „יבש כמו עתון ארץ ישראלי" פה יודע הקורא במה דברים אמורים, כאן ברור שביובש מקסימלי הכתוב מדבר. או נקח דוגמה פחות יבשה „רחב כמו מכנסים ערביות" ולא של ערביות) כמה בהירות ושקיפות בהשוואה זו פה יש משהו ממשי. בתוך ההשואות הללו יש משהו שאי־אפשר לבטא במלים.

נוסף לזה אסור לנו לשכוח שיש עוד מעלה אחת בהשוואות, שמוצעות בקטלוג שלי, מתרבות המלים, השורות, הדפים.

העתונים אמנם אינם משלמים על פי שורות אבל הרצנזיה במובנה הגורליקי של המלה מעריכה את הספרים על פי מספר השורות עובי הספר וכמות הדפים (ככה חושבים לכל הפחות הסופרים, כנראה) ומבחינה זו יודה לי כל בר־בי־רב שיש הבדל ענקי בין המשפט „השלג בא"י נדיר הוא" משפט שהוא לכל הדעות בעל חמש מלים או אם כותבים כפי הצעת הקטלוג שלי „השלג בא"י הוא כל כך נדיר כמו מאמר טוב ויפה בעתונות העברית בא"י. פי שלש מה? הבדל של שני כרכים, הא? די! אין אני רוצה יותר להרחיב את הדבור על הלולבות היבשים ולא אמשיך יותר את נתוחי על המכ־נסים הערביות כי מזה עלול לצאת דבר בלתי נעים ולכן קדימה לקטלוג!

אדום כאורי צבי גרינברג או להבדיל כדגל מפא"י.

נדיר כמו בתולה, מיותר כמו השבועון הירושלמי „העולב". דק כקולה של אסתר גמליאלית.

משולש כמו אזני המן. פתלתל ככביש ירושלים. פרא כמו סברא. ישר כמו שצריך להיות גבו של חבר המכבי. קולני כמו

הונגרי או להבדיל יליד הארץ. מלא כמו קפה „עטרה"

כחול כמו חולצת הפועל. עגול כגבו של חבר אגודת ישראל. חום כביתר"י. עקשן כמו חבורת סופרים יחדיו. רעש כמו בהצגה יומית ב„עדן" או ב„אופיר". ער כמו דיסנצ'יק (עורך לילה). מזופת כמו הכביש השחור. מבריק כמו ראשו של יוריס. מענין כמו אביגדור המאירי. „חוצפני" כמו סערוני. קשה כמו מאמר שטיינמן. משעמם כמו המאמר הזה. מגוחך כמו משורר דבר עתון ערב. מצחיק כמו מרגלית מה„אהל" סוער כמו איתמר בן אב"י. פורה כאורי קיסרי. קל כפרופיסור קלויזנר. שחור כמו פרופיסור פקטה. רציני כמו משה הלוי, או כאליעזר לוברני, או ב. צ. ידידיה. בר מזל כמו סטבסקי. פופולרי כמו „עתון מיוחד", או כמטריתו של צ'מברלין. מסריח כמו שוק הכרמל. מט כמו י. קרני. טס כמו דב שטוק. זול כמו שרוכי נעלים. יקר כאריה נבון. מחליף צבעים כמו „תשע בערב". בנשימה אחת כמו הקראת עשרת בני המן. שקוף כמו גרבי לודזיע (הרקיע) מכוכב כצוארונו של גנרל. הלילה שחור כמו דיו. הדיו שחור כמו הלילה. רבוע כמו פחד שלונסקאי.

* *
*

שלונסקי השני

יוסף חמסיני המשורר הצעיר הוא בדרך כלל מרוצה מעצמו כלומר מיצירותיו הפיוטיות וכשרונו הפורה.

אם יש משהו אשר לא מניח את דעתו הרי היא הבקרת הספרותית. לא! המבקרים המושבעים הללו לא משביעים את רצונו כל עקר. ולא אחת הדריכוהו מנוחה הערותיהם הלגלגניות על חשבון כשרונו הפיוטי.

הוא הוקיר את רגליו מחברתם.

כאשר טייל חמסיני באחר הערבים בחברת ידידו הסוחר־הפקיד משה לעזר, הציע הלה לכנס ולשבת קצת בבית הקפה האריס־טוקרטי „גביע". חפץ הוא לבלות שעה קלה בנעימים. לראות חברה גבוהה מקרוב.

לאמתו של דבר רצה משה לא לראות כי אם להראות. להראות בחברת משורר...

חמסיני לא התנגד להצעת ידידו. אריסטוקרציה? אדרבא! סכוי נוסף לפרסום. אשנב חדש אל העולם הגדול. אלא שהיה מהסס. שמא יצא שכרו בהפסדו. ושאל:

— הגד משה, מבקרים ספרותיים וסופרים לא נמצאים בקפה?

— לא, לא — הרגיע אותו משה לעער — אין כאן אף אחד מהחבריא ההיא. אל פחד יוסף. אף אחד אין כאן. פה כולו אריס־טוקרטיה. בחיי אני אומר לך: כולו אריסטוקרטיה, נכנס? — ואת המלה הערבית „כולו" הדגיש יתר על המדה.

במקום תשובה כפתר חמסיני דרך השיבות את מעילו על כל ארבעת כפתוריו ופתח את דלת הקפה.

— שלום לעער, בואו הנה! הנה מקומות! — פרצו קריאות הזמנה כאלו בבת אחת משֵשה פיות עוד טרם שאלה הספיקו לדרוך על המפתן.

ההזמנה הקולקטיבית באה מהחברה בעלת שלשה זוגות, מכירי משה לעער, שהשתעממו אי שם בפנה על יד שני שלחנות זכוכית.

— תיכף, תיכף! — השיב משה במועל יד ובחיוך. פשט את מעילו וחפש אחרי קולב פנוי.

יוסף גם הוא פתח דרך חשיבות את מעילו שרק זה עתה כיפתר אותו ברחוב לפני הכנסו לקפה.

בינתים ניצל משה את ההזדמנות והעיר את אוזן ידידו ש־בחברה גבוהה הכתוב מדבר. בנקאים, חתני סוחרים ופרדסנים... ועל יד השלחן הספיקו במרוצת הדקות הללו לנהל דיאלוג דלהלן:

— מיהו הבחור עם הפנים המוזרים שנכנס עם משה? — שאלה שולה את בעלה.

— זהו משורר, אמן צעיר — השיב הבעל.

— אמן? משורר? באמת? איזה פנים מענינים יש לו! נכון? — אמרה שולה מתוך „השתכנעות" פנימית, וסמוך לאמירה פתחה את ה„דרוגריה הנודדת" שלה, המכונה ארנק, הוצאה ראי־כיס תיקנה את כובעה החדש, הוציאה פודרה וצבע שפתים ועשתה מה שעשתה.

בינתים הגיעו אל השלחן משה ויוסף והחל אקט ההצגה. לחיצת ידים ונהימה בלתי מובנת.

— חמסיני — מציג משה בפני המסובין את ידידו — משורר צעיר... זה עכשיו יצא לאור ספר השירים החדש שלו, הרביעי במספר בשנה זו — מה אגיד לכם, ממש שלונסקי השני. יוצא מן הכלל:

חמסיני נרעד לשמע ההערכה „שלונסקי השני" הוא השפיע כסכין בגב.

וגם בקרב הזוגות לא עשתה היא את הרושם המקווה. התהילו לדבר על שלונסקי.

ואחד האדונים בעל מצח גבוה, פנים מארכים ואף רוסי העיר בבריטון עמוק:

— שלונסקי, כן, — ולגברת שלו הסביר: — אינך מכירה את שלונסקי? זה עם השערות, יושב תמיד בקפה.

— כן, כן, שלונסקי — ענתה הגברת כמתוך השינה.

כי לאמיתו של דבר לא שמעה מלכה כלל כלל את דברי בעלה. לפני עיניה היה מרחף חלון ראוה את מוחה העסיק איזה כובע מודרני וכל הזמן הגתה בזאת, שאולי צדקה שולה, ושמא באמת היה יותר הולם לה הכבע הירוק.

בשיחה לא השתתף חמסיני, כאילו בתור הפגנה נגד הערכת ידידו. ישב כאבן שאין לה היפכין ושתק כאלם. ורק כאשר הוציא אחד המסובין מפיו את המלה „שלונסקי", התפרכס ועשה תנועות עצבניות כאלו לא על כסא רפוד וגמיש אלא על מסמרים ומחטים היה יושב. סוף סוף גמרה הגברת מלכה בנפשה שהכבע הכחול, דוקא כן הולם לה ושולה לא צודקת הפעם.

החלטתה זו שימשה כעין נקודה וסוף פסוק בהרהוריה וחזרה מחלונות הראוה המגוונים אל המציאות של השולחן הזכוכית ומסוביו.

והנה היא רואה שהמשורר הצעיר יושב נבוך ושותק.

— לא יפה — אמרה בנפשה ומצאה את עצמה מחויבת להוציא אותו מתוך מבוכת השתיקה. הוציאה מתוך ארנקה קופסת כסף של סגריות, ויד לבנה ומעודנת בעלת צפרנים אדומות לבנות הושיטה להמשורר „השקוע".

— בבקשה אדון שלונסקי.

— חרמוני — תקן לה בעלה תיכף ובמבוכה.

— חמסיני — איזה זכרון חלש — תיקן בהתרגזות מעושה.

— תודה — השיב חמסיני לגברת האדיבה.

— אדון חמסיני לא מעשן?

במנוד ראש מתון מימין לשמאל ומשמאל לימין הודיע חמסיני את אי רצונו לעשן.

ורק כדי לצאת ידי חובה הוסיפה מלכה: — כמה הוא מאו־שר — ובקשה אש מבעלה.

הפעם ראה חמסיני שהסאה גדושה ודי „מחברה גבוהה" וב־מלה אחת הודיע ללעער את רצונו העקשני: נזוז.

בדרך הביתה המשיך המשורר בכעס עצור את שתיקתו.

וכאשר הגיע חמסיני לשער ביתו שאלהו משה:

— מה לך יוסף, מדוע אתה נרגז? האם לא חלקתי לך כבוד במדה מספקת? הלא הצגתי אותך בתור משורר גדול! הלא אמרתי להם שאתה שלונסקי השני.

— ודוקא בזאת קלקלת הכל. — כעס המשורר.

— אלא מה היה עלי להגיד? — אולי הייתי צריך להגיד ששלונסקי הוא חמסיני השני?

המשורר חרק שן, ובתור תשובה על ה„הוצפה", קפץ קפיצה עצבנית אל חדר המדרגות ובכח אלמנטרי דפק מאחוריו את שער הברזל...

* *
*

מאמר בלי ראש ובלי זנב

אותו יום עלה בגורלי לכתוב רפורטג'ה על ענין ד"ר ליטבק שנאסר בעוון הכלאת נערה אומללה בלול משקו שבמושבה בננה...

היה זה צריך להיות חוליה נוספת בשורת המאמרים הקורעים את הלוט מעל הפשע האיום העומד ללא תקדים בתולדות הפרקטיקה המשפטית בארץ־ישראל.

התישבתי איפוא, על יד המכתבה בכונה להתחיל במשפט ההק־דמה השבלוני של הרפורטג'ה. אולם כאן נקפני לבי: אצל מורי ורבי בעתונאות זאב ז'בוטינסקי למדתי הלא לשנוא את ההקדמות מצות רפורטרים המלומדה. ובספרו „שופט וכסיל" זכתה תורה זו אפילו לבטוי אמנותי — כי בפרק אחד מספר ז. שכל אימת ששמשון נגש לשאת את מדברותיו אל העם היה רגיל להתחיל, ישר בעצם הענין בלא כל פתח דבר, קו אופיני שאגב גליתי אחר כך בכל הרצאותיו ומאמריו של ז'בוטינסקי. והיתכן שאני הקטן שבתלמידיו אלך ואפרוץ גדר? אולם מה אעשה והמקצוע דורש אותה. התישבתי איפוא, והעליתי על הניר:

„על אף הגשם הגדול שנתך ארצה במשך כל השבוע, בתל־אביב העלו גלויי עתוננו אבק רב סביב ד״ר ליטבקוב״. היתה זו הצעת העוקץ ההומוריסטי שבי ובהיותי טירון במערכת — הראיתיה לעורך הראשי.

— ענין ליטבקוב הוא רציני מדי, לדבר רציני כזה אסור לתת גוון הומוריסטי — נימק עורכי את התנגדותו למשפט ההקדמה והעביר עליו קו שמן בעפרון אדום.

השלמתי עם פסק־הדין החריף וחזרתי אל מכתבתי כדי להרהר אחרי משפט חדש. פתאום הבריק במוחי שעורכי הוא הובב גדול של הפולקלור היהודי.

„לא לחנם קובע הפתגם העממי היהודי הידוע: ליטבק צלם קאפ״ — חמדתי לי לצון בהקדמתי החדשה.

כאן הסתער עלי עורכי בשצף קצף: — הלצות כאלה מקומן בקפה אמנים ולא במאמר רציני! בדיחה מחוסרת טעם כזו עשויה להעלות עלי את חמתם של כל עולי ליטא, — לחנם נשבעתי שהפעם הייתי בדחלו ורצינו בכתבי את המשפט ההקדמה. לא מצאתי אזן קשבת. עפרון אדום מחק ללא שארית כל מלה ומלה שבהקדמתי המצחיקה.

בפעם השלישית התישבתי באמת בכובד ראש ובתקוה שעורכי שוב לא יטיל דופי בהקדמתי חדורת הרצינות כתבתי:

„הקהל התל־אביבי אמנם לא התרגל עדיין לראות על ספסל הנאשמים פושע ענוד התואר ד״ר אולם״... — ובראש המשפט הוספתי לתפארת המליצה: „עוד לא בא כבושם הזה״.

העורך קימט את מצחו הגבוה ואמר:

— במשפט זה השתחררת אמנם מהנטיה ההומוריסטית הטבועה בדמך. אולם גם כאן אליה וקוץ בה. כי הפעם חסרה הצורה ההולמת. דע לך שאדם צריך להיות תמיד אדיב, ג׳נטלמן וזהיר בדבורו. במקום להגיד למישהו אתה גונב כיס, אני מתבטא באדיבות ואומר: „הוצאת כסף מכיס מעילי״. זהירות, איפוא, במלה פושע. הרעיון אמנם מתקבל על הדעת אבל הסגנון פסול — ושוב עפרון אדום.

כאן נוכחתי כי כל נסיון התמחות בכתיבת הקדמות עולה בתהו. אמרתי איפוא, נואש ונגשתי ישר, כשמשון בשעתו, לעצם הענין. המאמר התקרב לסיומו. הרגשתי: כאן חסר משהו, פה מתבקש

כעין סוף־דבר וכתבתי:

„מערכת עתוננו מצאה לנחוץ לחזור ולנבור בענין ביה״ח הנ״ל״.

פסק דין לחובה יצא מלפני העורך גם על משפט זה.

הנמוק: פטפוט מיותר. כי אם היא נוברת מובן מעצמו שמצאה לנחוץ. נמוק הגיוני אכזב. אבל מאימתי הרשות בידי ה־ ריפורטר? ניסיתי־שוב:

„הגורל האכזרי לא הסתפק כנראה בלקוי חמת מוחה של העלמה הטרגית האומללה —

גם הוא נפסל כיוצא דופן.

ידעתי — אמר עורכי לכשקרא משפט הסיום החדש — ידעתי — שירה, פיוט. ירדת הדרך — שכח כי שכרי בלי המקצוע הותיק — שאם תבלבל את ראשך בשירים יהא סופך „קבצני״ כסופו של... וכאן הוסיף את שמו של אחד המשוררים שמתו באמת „קבצני״ לחלוטין ומעורר חמלה.

נבהלתי נפל עלי פחד גורלו של המשורר הטרגי. והפעם מדוּנתי בבטחוני ובעצמי להעביר את הקו הדק על פני עטי הדיקה.

וככה, בלי משפטי הקדמה וסיום הנהוגים מסרתי לדפוס את מאמר הרפורטג'ה שלי. מאמר אינבלידי קצוץ ומקוצץ בלי ראש ובלי זנב.

* *
*

איך מצאתי את גרטה שנאבדה לי בעיר המליונים

והימים ימי „בליק־פלאוערס״.

כאשר כל העיר כולה, למקטון ועד גדול היתה שורקת את עריקות הרקדנים הרוסים מניו־יורק, ששה שבועות שלמים הציגו בעירנו, ערב ערב, את אמנות הרקוד שלהם לפני קהל מרותק מתוח, בימים שכל תושבי העיר הרמנית הזאת מנושאי המכתבים ועד מוכרי העתונים, היו מנגנים כל היום את המנגינות האגזוטיות שמעבר לאוקינוס, בימים העליזים־קלים ההם קרתה האפיזודה הסינימלית־תיאטרלית דלהלן:

ערב, הנני יושב בתיאטרון „שומן״ רחב הידים. התיאטרון מואר במאות פנסי חשמל. המונים נוהרים פנימה. הוונטילטורים מס־

תובבים במהירות גלגלי הפרופלר ומשיבים רוח קרירה־נעימה על פני הקהל הצפוף.

פתאום נושא אני את עיני ורואה שמתוך זרם הקהל הנוהר אל תוך האולם מתפלג פלג זך שקט ובודד... נערה צעירה יוצאת מתוך הקהל הזורם, נוטה שמאלה נכנסת לשורתי מתקרבת אלי ומת־ישבת על הכסא הפנוי שמימיני, והנערה בהירת־שער וכחולת עינים, יפת־תואר וטובת־מראה.

קרני־אור מאות פנסי החשמל המאירים את אולם התיאטרון שפוכים על פניה הרעננים ומוסיפים נופך זוהר משלהם...

ואת גופי עוברת, כעין, צמרמורת נעימה... ובכל רגע ורגע רואה אני ונהנה יותר ויותר מהודה וריח גופה...

ואיזה צחוק־קל נעים מרפרף על שפתותיה! ובכלל, הכל אשר קישט אותה, שערותיה הזהובות ותלתליה המקורזלים, ואותם גרגרי מרגלית שנוצצו מתוך חורי עיניה, פיה הקט עם שורת השנים הישרה הלבנה, הכל היה צוחק הכל היה מחיך, הכל היה מרמז אלי ואומר: התקרב! ועד היום אינני זוכר את הרגע שבו התודעתי אליה והצגתי עצמי לפניה.

יודע אני רק שהייתי כולי טובל באהבת־פתאום...

והנערה גם היא כאלו השתכרה מקרבת הגוף כי עיניה הכחולות קרצו אלי קריצה מן הצד...

ובאותו שעה, ברגע ששני מבטינו נפגשו — כבו האורות. הידים נתקעו בחום זו לתוך זו.

המסך עלה. ההצגה התחילה. מסביב דממה. הרקדנית מרקדת. התזמורת מזמרת והרגל מרפרפת. הקהל מכושף. ואי שם באחת מזויות האולם יושבים שני צעירים... ולבם הולם בריטמוס מיוחד במינו...

שעתים אחר כך נמצאים אנו על האספלט הבוהק.

—תרשי לי שאלוה אותך הביתה?

— בבקשה. אבל רק עד קצה רחובנו, כי אמא תתרגז אם תראיני מסתובבת בלילה עם בחור זר — צלצל כסף קולה.

בקרן הרחוב לחצנו ידים ונדברנו להפגש מחר בערב בשש בדיוק. אבל בדיוק בשש על־יד קפה.

למחר בערב כשהשעון המעורר שלי צלצל חמש וחצי התיצבתי לפני המראה שהיתה קבועה בדלת ארוני, כולי ברק

וצהצוּת. רגלי היו נתונות בנעלי לכּה שרק לעתים מזומנות הייתי רגיל לנעלן. עניבתי שהיתה אדומה לפי טעמי העקשני ירדה על פי מדותיה לתוך חזיתי העמוקה הצטירה על רקע כתנתי הלבנה כשלג:

— אדוני — חייכה בעלת ביתי האדיבה — מתכונן הערב, כנראה, לכבושים, מה?

— הכבושים כבר נעשו — עניתי — כעת אני הולך אל המוכן — ובברכתה הלבבית של בעלת־ביתי יצאתי הרחובה.

שניות מספר לפני מועד הפגישה הופעתי לפני בית הקפה כולי חרדת־צפיה. טיילתי בעצבנות על־יד הכניסה הריקה מאדם. וכרבע שעה השליתי את עצמי בתנחומי שוא: — היא עוד תבוא, הלא רק שש עדיין...

בהיותי ילד קטן חשבתי שכל אימת שהמחוג הגדול של השעון מגיע למספר 12 הוא שוהה שם כחמשה רגעים, נח פורתא ורק אחר כך הוא נושא את מחוגיו ללכת הלאה, כאותו הלך־נודד המתישב לו בסוף כל קילומטר, נח קצת מעייפות־הדרך ואחר־כך ממשיך דרכו. וככה השליתי את עצמי גם הפעם, אולם התנחומים לא עצרו כוח להשלות אותי זמן רב כי עוד מעט תקפני קוצר רוח. זרקתי מבטים והעמדתי עוברים ושבים, ואחר שכולם אישרו פה אחד שהשעה היא שש ורבע — חשך עלי עולמי.

— מה אם לא תבוא? האומנם לא תבוא?

ודמותה של גריטה רחפה לנגד עיני...

אז רפתה המתיחות גזה העצבנות ורגשות אחרים ירשו את מקומו — הכעס ורגש הנקמה.

בעצמי לא ידעתי במי לקחת נקם. אך לבי היה משום מה בטוח כאן קדמני אחר. ובדרכה אלי הוליכוה שולל....

אז חלשה דעתי — והצטערתי צער רב...

אותו ערב התדפקתי על כל בתי קפה — רקוד ושעשועים שבעיר, עיני מדדו בחשד כל זוג צעיר אולי, שמא, פן... אך לשוא, את המבוקשת לא גליתי ביניהם...

ובמפח נפש נשאתי את רגלי לחזור הביתה, אולם תיכף התחרטתי: מה תגיד בעלת ביתי? הלא למשל אהיה בפיה?: יצא וחזר...

נכנסתי איפוא ל„מרתף־הצוענים" בכדי להפיג דאגתי. האויר

שבבית המרזח היה ספוג כוהל ומוסיקה, צנחתי על כסא מרופד והא־
זנתי דומיה לצליליהם הנוגים של צועני הפוסתה ההונגרית.

אי שם בזוית ישב כפוף ועדט על הפסנתר צועני שחוף והוור פנים, שאצבעותיו הגרמיות (אצבע אלהים) רצדו על מנענעי הפסנתר והעלו בכי געגועים...

ואנכי שישבתי על בקבוק כוהל חריף, מדמדם ותוהה, מדמדם ותודה, דומה היה בעיני כאילו צוענים אלו בוכים יחד אתי על האבדון שנאבד לי הלילה...

וכאשר הקיצותי למחרת אחרי ליל חלומות ארוך צלצל באזני לפתע משפט ששמעתי מפי גריטה...

— „השמלה הזאת היא מאצלנו"...

המשפט הזה נזרק מפיה ברגע שדופיעה על הקרשים הפרי־מדונה של הלהקה ליזה, כשהיא לבושה שמלת משי לבנה...

המשפט הזה היה דכל מה שנשאר בזכרוני מהדברים ששמעתי ממנה משך שיחתנו.

והמשפט הזה שימש לי בתור מפתח יחיד ומיוחד בשביל עבודת הבילוש שלי—

וכעבור חצי שעה נוהלה באחד מתאי הטלפון שברחוב, השיחה דלהלן:

— הללו, מי שם?

— כאן מנהל תיאטרון „שומן".

— אדוני דמנהל יש לי אליו בקשה קטנה.

— דהיינו?

— אילי יואיל אדוני להגיד לי אצל איזה פירמה נקנתה שמלתה דלבנה של המחוללת ליזה פרימדונת הלהקה „בליק פלאוער"?

— תיכף אדוני, אקשר אותו עם מחלקת התלבושת — ובעוד שלושה רגעים צלצל על קצה השני של חוט הטלפון קול אשה.

— הללו, אדוני רוצה לדעת את שם הפירמה שאצלה נקנתה שמלתה הלבנה של המחוללת ליזה, הלא כן?

— נכון, גברת אהיה אסיר תודה...

— רגע אדוני. תיכף ומיד אעיין בפנקס.

וכעבור שלושה ארבעה רגעים:

— אני מצטערת מאד אדוני, אבל הפירמה אינה רשומה.

אצלנו, כפי הנראה קנתה המחוללת בעצמה את השמלה המדוברת.

— אבל גברתי — התחננתי אליה — אני מוכרח לדעת את שם הפירמה ויהי מה!

אהיה אסיר תודה אם תשיאי לי איזה עצה איך ובאיזה אופן אוכל להודע.

— אם זה מאוד תכוף, אדוני, יש רק עצה אחת יפנה במכתב אל המחוללת בעצמה, כתבתה היא עד סוף השבוע הבא „האמנית ליזה בדן בדן מלון קרלטון".

הודיתי לגברת זוסמן מתוך עומק לבי, תליתי את האפרכסת ובעוד שעה קלה גמרתי את המכתב דלהלן:

גברת כבודה!...

לפני כמה ימים היה לי האושר להיות נוכח בהצגת להקתך „בליק פלאוערס" ולהתענג על יופי מחולותיך.

אשתי שגופה וקומתה דומות כשתי טפות מים לגופך וקומתך הוקסמה מאוד מהשמלה הנהדרת שקשטה את גזרתך החטובה ואשר שותה לך דמות פלא ממש.

ומאותו יום ואילך לא נתקררה דעת אשתי עד שהתחייבתי לקנות לה שמלה כזאת בכדי לאפשר לה את הצגת מועמדותה רבת הסיכויים לפרס התלבושת מאויה מאז מתמיד.

אהיה, איפוא, אסיר תודה אם תואילי להודיעני באיזה בית מסחר נקנתה שמלתך המדוברת.

בקשת אשתי שטוחה לפניך לעשות זאת בהקדם האפשרי בכדי שתוכל לעשות את ההכנות הדרושות בעוד מועד ולהשתתף בנשף התלבושת שתתקיים בשבוע הבא.

כעבור שעה קלה טס האוירון „133" עם מכתבי לבדן בדן ועוד באותו יום הוא נמסר לידיה של ליזה.

המחוללת אשר בקושי רב הצליחה לצאת מסבך הרומן שנרקם סביבה על ידי בחור שנפשו יצאה אחריה, חשבה ברגע הראשון כי המכתב הוא מהמתאהב הזה אשר אינו נותן לה מנוח גם בנדודיה, אך משפתחה את המעטפה והעיפה עין על תכנה פרצה בצחוק מצלצל ולחצה בכפתור שקשר אותה עם חדר המשרתים.

הביאו לה עט ודיו וכעבור רגע העלתה על הניר תשובה על מכתבי אשר באופן מוזר לא נערכה אלי כי אם אל הפירמה טיץ

בכבודה ובעצמה.

וכדי להבין זאת עלי להקדים שבתי מסחר בגרמניה רגילים להעניק, לאמנים, זמרים ורקדניות, המופיעים על במת התיאטרון, חלקי תלבושת שונים — לשם פרסום.

והמחוללת ליזה קבלה לרגלי הופעותיה בעירנו את שמלת המשי הלבנה בתור מתנה מאת הפירמה טיץ. ולכן ברצות המחוללת להראות את הכרת תודתה לפירמה ולהוכיח שלא בכדי ניתנה לה המתנה, גמרה אומר לערוך את המכתב ישר אל מנהל בית המסחר ולהודיע לו את מבוקשי וכתבתי ולמחרת הביא הדואר למנהל הפירמה טיץ את המכתב דלהלן:

אדון נכבד!

להמתנה היפה בצורת שמלת משי לבנה, שבית־מסחרכם הפתיע אותי בשהותי בעירכם, היו כנראה גם תוצאות רצויות. כי היום הגיעני מכתב כתוב בידי מר ל. ובו מבקשני בכל לשון של בקשה להודיעהו את כתובת הפירמה, שאצלה „נקנתה" שמלתי, כי אדיר חפץ אשתו בשמלת משי זאת... הנני מוסר לכם איפוא את כתבתו של האדון הנ"ל ואת מספר השמלה.

בכבוד רב...

בהגיע מכתבה של המחוללת שמח אמנם המנהל להזמנה החדשה, אך לא הופתע ביותר ממנה. הזמנות כאלו עברו על ידו יום יום לעשרות ולכן מסר הוראות לסגנו ויפה את כחו להוציא את ההזמנה לפועל: לארוז שמלת משי לבנה מספר... ולשלוח אותה אל הכתובת...

וכך הוה.

אותו יום ישבתי בחדרי שקוע בעבודתי והסחתי לגמרי את דעתי מהאפיזודה הזאת.

פתאום דפיקה בדלת.

— בבקשה.

הדלת נפתחה, נכנסה בעלת ביתי. — —

— סליחה שאני מפריעה. בפרוזדור מחכה בחורה, היא מביאה לך מהפירמה טיץ איזה שמלה — חייכה הגברת.

— לי?! שמלה?! מאת הפירמה טיץ?! ודאי טעות — אמרתי

— בכל זאת תכנס הגברת ונברר את העניך.

ובעוד רגע ושוב נפתחה הדלת. ועל המפתן הופיעה במלוא

זהרה נערה צעירה, כחולת עינים ובהירת שער והנערה יפת תואר וטובת מראה ואיזה צחוק קל מרפרף על שפתיה! החדר כאילו נתמלא אורה ואת גופי עברה כעין צמרמורת נעימה.

— גריטה, — נזרקה מפי למראה ההפתעה הגדולה.

וגריטה נשמה עמוקות ונטולת לשון הושיטה לי את ידיה העדינות... והדלת נסגרה...

הסקרן המושבע ירצה וודאי לדעת את המשך הדבר מה התרחש הלאה, מה קרה אחר כך: אולם כאן עלי להפגין את נאמנותי לצורה הספרותית שעלתה במחשבתי לתת לספורי זה.

והצורה הספרותית שאמרתי לבחור לו הוא, כפי שכבר מוזכרת בהקדמה, צורת מחזה־סינמה (דריבוך בלע"ז) ובמחזה כשמגיעים לנקודה זו רגילים לכתוב:

מסך

* *

*

עינים כחולות בכרם התימנים·

לילה. השעה לפני עשר. מאות הזוגות שטילו־רצדו ברחובות ככדורי גומי, נבלעו על ידי אולמי הקולנוע. המדרכות כמעט התרוקנו. מזג האויר עכור. אי שם במרום, שמו ענגים מצוד על ירח מחוסר הגנה ומאימים על העיר בשטפון נוסף. הלב עגום. הרגלים לאות: מאחורי — יום עבודה קשה, איצות־ריצות. נסיעות והתרוצצויות. שיחות מיגעות ובלושים ללא תוצאות — ויתקפני הצורך להתבודד—

אבל לאן? היכן אתה מוצא פנה שקטה בעיר זה ההומה ללא הפוגות ?איפה היא הקרן זוית ששם לא יפריעו את שלותך תרועות המכוניות? הדי רעש הרחוב חודר אפילו לקפה הנדח ביותר! ואם לא די לך שאון העיר הא לך גם שאון אירופה המועבר על ידי הרדיו. ובכן לאן?

אם תוקף אותך הצורך להתבודד — אמר לי פעם דוד ורדי — כלך לך אל קפה הילל.

אולם הדבר היה לפני שלש שנים. ובינתים הרי פשט הילל את הרגל והקפה שלו שבק חיים לכל חי. ובכן לאן?

התרחקתי איפוא מרעש העיר ונטיתי לכוון יפו. אי שם על

פרשת הדרכים שבין כרם התימנים לבין אלנבי הסואן, עומד לו הקפה „התורקי" של הדוד רחמים.

נכנסתי. קפה קטן, כמעט ד' על ד'. ארגז מצוחצח פוליטור כולט שירי ערב בקומעין, בפנה יושבים שלשה צעירים מעדות המזרח ושותקים. על יד שלשה שולחנות שטבלאותיהם עשויות שיש מפוספס וקר מפהקים כתריסר כסאות. על השלחנות ממלחות פתוחות ובתוכן פגרי זבובים ממולחים. בעל הקפה נמוך הקומה טובל כיתה ב„חומס" ומשוחח ערבית עם תימניה מקומטת פנים.

הצעירים יושבים על קצה הכסאות ולפניהם קפה תורקי. אמצע גבם נשען באלכסון על קצה המשענה, רגליהם מיושרות. חוד עקביהם על הבלטות ומבטיהם נחים בצניעות על המלצרית הקטנה.

אילינה, זהו שם המלצרית, נגשה אלי. כולה חן. על פניה קורן חיוך. פיה רחב קצת מהמידה. שפתיה דקות. צבע פניה בהיר. עיניה כחולות. שמלתה עשויה אריג דקיק. כמעט שמלת קיץ.

— בבקשה אדוני — ומחייכת.

(מה עושות עינים כחולות בכרם התימנים השתוממתי).

— קפה תורכי — הזמנתי.

ובקלות של פרפר נעלמה היא בירכתי המטבח.

— לא קר לך בשמלה דקה זו? — נסיתי לבוא אתה בדברים כשחזרה עם הקפה התורקי.

— לא קר לי. אני חמת מזג — ענתה החיננית וצחקה.

לשמע השיחה הידידותית קדרו פני הצעירים ועיניהם הזועמות ירו בי מבטים חמורים.

— מה פרוש את חמת־מזג?

— ככה — ענתה המלצרונת בחיוך רחב — אני הונגריה וההונגרים חמי מזג הם.

— מה? הלך תמהוני וגדל — הונגריה ומדברת ערבית?

— כן. אמא שלי תימניה ואבא שלי הונגרי. זאת אמא שלי — והצביעה על האשה ששוחחה ערבית עם בעל הקפה.

— הונגריה? אגב גם אני הונגרי. ואיפוא אבא?

מה? אתה הונגרי? — ופרצה בקריאת שמחה כמוצא שלל רב

— באמת? אבא נסע להונגריה לפני 16 שנה. אמא אומרת הוא לא יכול לשוב לתל־אביב כי אין לו פאסאפורט —.

האם לא גרעה עין ממני. כולה אומרת חשד. פניה קמטים

קמטים. בשעה־תיה ורקד שירה ועוד כיד עגומה, ברי כעס שהצטבר בקרבה במשך 16 שנה והיה רגש נקמה שנטמן בקרבה מאז המיט עליה הלה את החרפה.

— מן הדר? (מי זה?) — שאלה את בתה בקול יבש ונוקב.

— הדה הונגרי — צהלה המלצרית.

— הונגרי? נתכרכמו פני האם ונמלאה חימה — הונגרי?

ולפני עיניה עברו במהירות הבזק זכרונות מלפני 16 שנה.

— כן — אמרה הבת — הונגרי כאבא.

— אוסקוט! (שתקי!) — נעשו כני האשה חמורים.

— גם אמא עובדת כאן? — שאלתיה.

— לא — עונה אילונה — אמא עובדת בספונג׳ה ורק בערב באה היא תמיד לקחת אותי הביתה.

— אמא — אומרת המלצרית — לכי הביתה הבחור ילווני.

— אוסקוט! — זעפה האם.

— למה לא? הלא הוא הונגרי כאבא — ותמימותה הוציאתני מכלי.

— למה לא? — מפני שהוא הונגרי...

פני הילדה החווירו כסיד. האריג הדק של שמלתה עלה וירד יחד עם נשימתה חזה העדין. ניסיתי שוב לשדל את האם היא „רוצה כל־כך לדבר פעם עם אחד שהוא הונגרי כאבא" אך האם בשלה, הרעימה „אוסקוט" נוסף. אמות הסיפים נעו, ואילונה נשתתקה.

ואני ישבתי לי נטול לשון ועל כני הרגשתי חצי היסר עינים זעומות, והעיניב עיני הבחורים מעדות המזרח. אכולי קנאה וצמאות נקמה ואחד מהם נהם מתחת לאף:

— „ש כ נ ז י"...

* *
*

אמן גדול ובר מזל קטן!

מי זה לא מכיר את המנצח זינגר? איזה תושב תל־אביבי לא שמע עדיין את שמעו ולא עשה אזניו כאפרכסת לקול צלילי התזמורת שנוצחה על ידי „הטוסקניני של המעפילים״?

איזו גברת בעלת כובע מגרד שחקים לא הראתה את עצמה עדיין באחד הקונצרטים של ה„וירטואוז מטיגר־היל״? איזה פועל מאורגן לא ניצל את כרטיס החבר שלו למען שמוע במחירים מוזלים את קונצרט זינגר אשר סודר מטעם ועדת התרבות של ההסתדרות? הזוכרים אתם את זנב התור הארוך שהתפתל כנחש עקלתון על יד הקופות למכירת כרטיסים לקונצרט זינגר?

על זינגר זה ולא על זינגר אחר רוצה אני ליחד הפעם את הדבור.

לפני כמה זמן אחרי שפגה ההתלהבות הרעש וההמולה שקמו בת״א מסביב לשמו של זינגר קבל האמן דנן הצעה מאמפרסריו ארצישראלי לנצח על קונצרט הזמר מן אשר התקיים ביום רביעי שעבר בחיפה. ומכיון שעלץ לב האמן להפתעה דנעימה התישב חיש קל לשלחן הכתיבה הריץ מכתב ומחשש שמא יקדמהו אחר הודיע לאימפרסריו על נכונותו לקבל את ההזמנה ומרוב שמחה ופיזור שכח הוא לגמרי שבאותו יום רביעי עצמו תתקיים בת״א ההצגה השלישית של „הליצנים״ תחת ניצוחו. ורק ביום ההצגה לפנות ערב בהתכונן זינגר ללכת לבית־העם, נזכר פתע בהזמנה ואחז בצציות ראשו:

— אויה, הרי הערב אני בחיפה! — ולב האמן כהולם פעם.

וחיפה? חיפה היתה כמרקחה, עיר הכרמל לבשה הדר. פני כל צעיר וצעירה קרנו חגיגיות וברחובות הודיעו מודעות ענק, באותיות קדוש לבנה: הערב ינצח בעירנו בפעם הראשונה האמן הגדול גאורי זינגר,

„הדר הכרמל״ הוקמה על רגליה. כל מי שהטון הטוב יקר בעיניו הזדרז עמד בתור ובין גברת מפורכסת והקופאי השקוע בספירת מטבעותיו התנהל השיחה דלקמן:

— תן לי בבקשה כרטיס אחד בשורה השניה לקונצרט זינגר — פונה הגברת אל הקופאי. ומוסיפה בקול רפה: — סליחה הוא עולה גרמני?

— עולה 30 גרוש — עונה הקופאי הטרוד. חותמת האימפרסריו יורדת על הכרטיס ושׁשה שילינגים מצלצלים במבוכה על אדן השיש של הקופה.

ובבתי הקפה יושבות בעצבנות צעירות מצובעות לפי כל חוקי הצבעות בגיהן מכיקות צפית הרדה בארנקן הכרטיסים ומחפשות הזדמנות לגלגל את השיחה על הקונצרט,

— לאן הערב מלכה?

— מה פירוש לאן — עונה הנשאלת — אל זינגר. גם יוסף הולך אל זינגר גם שרה וגם הנס — כולנו הולכים אל זינגר.

ומופלא הדבר קונצרט מן הפך בכי הקהל לקונצרט זינגר „ללכת לקונצרט זינגר" הפדמין סעיף־קטן בחוקת העונה. כי זינגר הוא מעפיל גרמני, כלומר, לאמיתו של דבר הוא מכואג אולב הרי כבוש צ׳כיה... בעצם הן גם הזמר מן פרגאי הוא אולם פרגה זו פרור היא בורשה...

וכה החלה הבהלה זינגר...

ובו בערב נהרה חיפה כולה אל אולם אורה.

ותל־אביב! האם גם כאן נדברו הזוגות — ולו גם לשם התרברבות — בכדי ללכת אל „הליצנים" של זינגר? האם גם כאן ציפו בכליון עינים לנצוחו של בעל המוניטין מ„טיגר־היל"? לא ולא! צעירות תל־אביב כבר „ראו" את זינגר בתערוכה. בעלות הפרוות והתכשיטים הנוצצים כבר יצאו ידי חובתן כלפי האפנה. שתי הצגות הספיקו כבר „להשקיט את רעבונם" למוסיקה של 150.000 תושבי העיר ומשולה היתה ת"א באותו ערב, לפנס כבוי נטול אש ונטול חום. פגה ההתלהבות לזינגר. זינגר נתישן.

ועל יד פתח האולם של בית־העם מסתובבים בערב ההצגה, בששה, שבעה „בטלנים" אשר באו לשמוע בפעם השלישית את הצגת הליצנים. השעה מאוחרת. „הקהל" מתעצבן. משווים שעונים וקובלים על חוסר דייקנות אצל יהודים.

— הבאמת כבר 9?

ובהגיע זינגר לכניסה לבוש סמוקינג וכולו ברק מקבל את פניו האימפרסריו בהודעה המאכזבת:

— יסלח אדוני, אנו נאלצים לדחות את ההצגה.

האמן נבוך. נטול עצות, לשמוח או להצטער? ולבסוף מחליט הוא לשאול בעברית שבורה:

— אפשר עוד יש אנבי נוסעים חיפה?

— אך לא מייסטרו נכבד, רגליך עומדות על אדמת ארץ־ישראל, באויר: אבק שריפה, ובדרכים עוצר.

והאמן מ„מיגו־היל", הוירטואוז הגדול של עונת התזמורת מצטער על 3 הלירות שהפסיד בחיפה ולדאבון לבו נשאר בתל־אביב קרח מכאן ומכאן.

הדא הוא דכתיב: אמן גדול ומזל קטן...

* *
*

העיריה רצחה את היטלר.

מי זה לא מכיר את גדעון הקטן ברחוב אליפנט הקטן?

בן שבע, מלא תנועה, כולו אי־מנוחה. לדיט אחרי בנדודות.

אוהב ירק כרח, גינה לטוס על אופניו אחרי „מכבי־אש".

בחורף — מגפי גומי ושלוליות גשם.

בקיץ — שפת הים וקרני שמש. ועל כולם חיות־בית.

וכלב לו לגדעון — ושמו היטלר. קטן קומה וארוך אזנים. שחרחר וקל רגלים. וגדעון מאכילהו, גדעון משקהו, גדעון מוליכהו לטייל. הוא אהב את גדעון וגדעון אהב אותו...

ובשיצאה פקודת העיריה כי כל כלב המשוטט ברחובות ירה יירה — בכה גדעון בדמעות שליש.

מה רוצים הם מכלבו? מדוע מתנכלים להמיתו? למה מבקשים את נפשו?

— אבא — בכה הוא ושאל את אביו, פקיד גבוה בסוכנות

— תבקש חנינה להיטלר מהדוד רוקח, אבא!

— אמא הלא את ב„חברת צער בעלי חיים"! — התחנן הוא אל אמו, וכמעט שלא כנה אל הליגה למען זכויות האדם...

ומאז עמד היטלר בראש דאגותיו. שמר עליו כעל בבת עיניו, ונצר אותו מכל רע. וממש לא זזה ידו מתוך רגליו...

ויהי כאשר ראה גדעון כי הגדולים מקשיחים את לבם. אבא לא הלך אל רוקח, אמא לא פנתה אל „צער בעלי חיים" כשראה גדעון כי כלו כל הקצים וחרב חדה מתהפכת על צואר היטלר, קנה הוא שרשרת ארוכה ויפה, ויצחצחה ויבריקה עד אשר נוצצה השרשרת,

ויקשור בה את היטלר ערב ערב.

— רוצים לסלק את תן! — אמר הוא כדבר איש אל רעהו, לטף את הדיה ועיניו נמלאו דמעות.

ככה היה גדעון נוהג מדי לכתו לישון, עד אשר קרה מה שקרה.

היה זה ביום לא עבודה בשבוע החולף. יום עבודה קשה מתמיד: בנדורות, איצה־ריצה, קפיצות. ומלבד זה כמה שריפות בעיר. וכלום תתואר מכונית מכבי־אש בלי אופניו של גדעון?

ויהי בנטות השמש למערב נפלה עליו תרדמה. וירדם גדעון על הספה. אמא פשטה את בגדיו והשכיבתו למטה. ויישן גדעון שינה עריבה ויחלום חלום.

ויחלום גדעון והנה הוא מפורקד בגינה. ירק, הכל מסביב מלבלב, השמים כחולים השמש מחייכת, המרבד הירוק מפוספס בנדורות. על ידו היטלר. הוא, גדעון, מלטפהו והשרשרת נוצצת. פתאום תרועה! מכבי־אש! קופץ על אופניו. מושיב גם את היטלר והשמש מחייכת... ככה חלם גדעון כל אותו הלילה...

והנה שחר. כתאום טרח! קול נפץ! יריה על יד הבית! יריה מרובה צידו! גדעון מתעורר. לבו כהולם פעם. מנחש רעות. קופץ מהמטה. וכנורה מתותח נמצא הוא בחצר. כאן שקט. ויקפוץ הרחובה, והנה איה! עולמו חשך בעדו! לנגד עיניו תמונת זוועה! אדם קר, לבוש מדי העיריה, עומד ומטפל בנבילת היטלר...

בעיני גדעון דמעות. לבו מבורסם כאב. צעקה פורצת מפיו, צעקה קורעת לבבות ומרעידה את הרחוב הנרדם:

— אמא! אבא! — רצחו את היטלר!

* *
*

המהדורה הראשונה של החופה

אל ועד הקהלה נגש זוג. הוא — צהוב וחסון. היא — שמנמנת ושחורה.

— זוג או פרד? — שואל הרב התורני?

— כלומר?

— נשואין או גרושין?

הבחור מסביר: קדושין. העדים מעידים על רווקותו. הוא והיא יוצאים לחצר. החופה „במצב הכן" ומחכה לכל צרה שלא תבוא...

אך אבוי...

עוד לא הספיקו המחותנים להביט סביבם, והנה התנפלות! „כלו קודש" מכל המינים. קבצנים מכל העדות, פושטי יד מכל הסוגים — ומקיפים אותם.

אמנם קצת בלתי נעים. אך בוגעי רגש כאלה הלב הלא פתוח לכל דיכפין...

סוף סוף. התן־כלה תחת החופה.

בחצר קורנת החגיגיות. נרות דולקים. פנים שוחקות. הרב בא ומגולל את הכתובה.

לב החתן כהולם פעם.

מילתא זוטרתא?

עוד מעט „הרי את"!...

וליתר בטחון ממשש הוא את הטבעת שבכיסו.

הרב קורא: „...הבחור החתן מיק —"

כתאום סטופ. הרב מפסיק. השם חוד. יותר מדי גויי.

— מה שמך? — פונה הוא אל החתן.

— מיקולאס — עונה החתן.

— ובעברית?

— בעברית אין לי עדיין שם.

— מה פירוש אין?

— אני — גמגם החתן והסמיק — אני אינני יהודי...

— מה? — קופץ הרב כנשוך נחש — מה? אינך יהודי?! — ומפסיק את סדור הקדושין.

בחצר תנועה. בין הנוכחים התלחשות. השושבינים נבוכים. המחותנים מצטערים הכלה מתרגזת. והחתן עושה את המק־

סימום: מבטיח להתגייר...

ורק הקבצנים למיניהם משפשפים את הידים בשביעת רצון ומתכוננים לקראת המהדורה השניה של החופה. מהדורה מוצלחת יותר גם להם וגם לחתן־כלה...

* *
*

חסיד מטלזא ומזל של גוי

חי לו בתל־אביב יהודי נאה ושמו קובסקי. חסיד ודוקא לא עם הארץ, ולפי מקצועו בנאי — מין „ר' יצחק נפחא".

כל ימיו היה יהודי זה מתפרנס מיגיע כפיו, עובד, מרויח, מפרנס אשתו וילדיו ושמח בחלקו. עד אשר ביום בהיר אחד נכנס בו בבנאי דנן „דבוק" והחשק לו להיות... בעל בית.

ובעצם איזה יהודי לא יחפוץ להיות בעל בית? ושנית, אשתו „הביאה" מבית הוריה מגרש והוא בנאי, לא יבנה בית? אלא מה, כסף לחמרי בנין? ולשם מה נוצרו משכנתאות?

הלך החסיד דנן, יגע ביקש ומצא שתי בעלות משכנתאות.

הדבר נשמע אמנם כפרדוקס שחסיד כמותו יתקרב דוקא אל נשים. אך מי זה יחשוד בו שנתפס חלילה להרהורים רעים: ראשית, הרי חסיד הוא, חסיד מחסידי טלזא. ושנית, הנשים הרי באות בימים ומופלגות בזקנה. ואם בכל זאת זכה למשכנתאות אלה, אין זאת אלא הודות למין אמונת־גומלין. הוא האמין בהן והן בו. הוא בזקנתן והן בחסידותו. זו 500 וזו 300 לירות והבית הוקם על תלו.

עברו ימים וחלפו שנים. הבית עומד ברוך הקשם על כנו. החסיד נתבע ואיננו עונה, בעלות המשכנתאות תובעות שוב וחוז־רות כלעומת שבאו, תשלומי המשכנתאות נדחים מיום ליום, משבוע לשבוע, מחודש לחודש — ומכיון שנדחה נדחה.

לימים נדהם הבנאי למקרא ידיעה שהופיעה במסגרת שחורה, כלומר לאו דוקא נדהם אלא — איך כתוב שם — „עין אחת בוכה והשניה שמחה"... — האשה בעלת „החמש מאות" — אומרת הידיעה — מתה אתמול ב„הדסה" בלי יורשים.

החסיד השתדל לא להרעיש עולמות, לא להוציא את השמחה

ממעונו. הענין טושטש וירד לתהום השכחה. עד אשר קרה מה שקרה.

ויהי היום, יום ד׳ רגיל, ועל יד מטתה של אשה אמריקאית שגוססה ב„אסותא" התנהלה שיחה:

— מה יהיה, אם חס ושלום... — אל נפתח פה לשטן, — תלכי בדרך כל הארץ? להעביר את הונך על שם ילדיך?

— אין לי ילדים — ענתה האשה.

— מה פירוש אין? הרי שני בנים לך באמריקה.

— לא — אמרה האשה — החסיד הטלזאי קובסקי יגיד אחרי קדיש וילמד משניות לעילוי נשמתי — לו הקדשתי הוני — אמרה ועצמה עיניה.

בבית הבנאי מבוכה. מנסים להסתיר את מות האשה אך לשוא. אזנים לכותל ועינים לשכנים. וברחוב בצלאל יצא קול — הבנאי זכה בשמונה מאות לירות.

— איזה 800 לירות על ראשכם פתאום? — התריס קובסקי כלפי שני חסידים שבאו אליו בתביעות צדקה.

— גזלן! — אמר אחד מהם — זכית בבית ואפילו צדקה אינך רוצה לתת? איזה מין קובסקי אתה? לא נזוז מכאן עד אשר...

— אצבע משולשת שסעו קובסקי בטון גס הוציא את החסי־דים מביתו ומיהר להתפלל מנחה.

בקלוז הטלזאי, שברחוב בצלאל, בין ערבים. חסידים יושבים על יד שולחן ארוך ולומדים „עין יעקב", המקריא מקריא: — אמר ר׳ יוחנן: אין מזל לישראל...

— אין? — שואל סתם מקשן — והרי מקרה קובסקי לפניכם...

החסידים מישרים את גבם הכפוף, מביטים זה על זה בתמ־הון, אין עונה על השאלה, אין מתרץ את הקושיא.

...מי יגלה עפר מעיניך ר׳ יוחנן...

*

*   *

היכן למד עברית סוכן ה„גיסטפו" אייכמן!

במערכות העתונים תנועה בלתי רגילה. האוירה ספוגה „טמפו". ידיעה רודפת ידיעה. חוטי הטלגרף אינם פוסקים מלהס־תודד. מתקבלות טלגרמות. מפענחים מברקים. מתרגמים כתבות ובין השאר—טלגרמה מסט"א על הקומיסר לעניני היהודים הצורר אייכמן שהועבר מוינה לוארשה ומוצץ שם באכזריות את דמם של שלשת מליון יהודים החיים בפולניה.

מיהו? — מוסיפה הטלגרמה — גרמני משרונה המיטיב לדבר עברית ואידיש. העתון התל־אביבי מוסר את הטלגרמה ללא כל הערה מצדו.

— „תשע בערב" — מעיר חברי — מוסיף רק שאייכמן זה גמר את גמנסיה הרצליה.

— לא יותר?

— לא!

— מה? יותר אין עליו כלום?

לא יאומן! הגע בעצמך אייכמן זה למד בתל־אביב ביקר בגמנסיה עברית, חונך על ברכי תרבות ישראל — עתונאי תל־אביב לא מצאו לנחוץ לחקור ולדרוש בכדי לגלות טפח ממהותו של ברנש זה?

כלום יש לך „מציאה" רפורטז'ית טובה מזו?

האם נזדמן לך ביום מן הימים „גבור" מתאים יותר לפיליטון כרוניקלי מאשר „התכשיט" הזה?

צא וראה כמה מזהירה תהא אותה רפורטז'ה מתובלת באינ־טרויו, הומור, סנזציה, עובדות, הפתעות, הקצור — כל אותם הסמ־מנים המהוים מאמר טוב ונאה. אנכי מרכיב כבר בדמיוני את החלקים הארכיטקטוניים של המאמר, כלומר את שלד הרפורטז'ה: בחור צהוב ושזוף. גוי לומד בגמנסיה עברית יודע בעל פה את שירי ביאליק. כותב חבורים על „משא קישינוב" — ובעת? כעת עורך עשו־טבטוני זה מהדורה מעשית של עיר ההרגה...

המורה — ממשיך אני לדמין — מוריהו לספרות עברית והסטוריה יהודית מקבלני בסבר פנים יפות, אני שואל והוא עונה.

האם הצטיין התלמיד אייכמן בכתיבת חבורים ומקצועות יהודיים?

— כן — עונה הוא — איכמן גילה התענינות מיוחדת במק־צועות אלו.

— האם נשאר אי שם חבור כזה מפרי עטו של איכמאן המדובר?

— כן — והוא מטריח את עצמו ומבינות לפנקסים ויומני בית־ספר מאובקים מוציא הוא מחברות ישנות מוסרן לי. אני בולע כל שורה כבכורה בטרם קיץ כל מלה סנסציה. כל משפט מלא ענין כל קטע חומר למטעמים עתונאים...

ובכן מה הם הנתונים?

— „תשע בערב". „הרצליה". „שרונה".

רגלים, איפא, על הכתפים ו־לדרך!

וראשית דרכי היתה אל ד"ר מוסנזון מנהל הגמנסיה הרצליה.

— רוצה הייתי אדוני — כך פניתי אל הד"ר הנכבד. רוצה הייתי לדעת אי אלו פרטים על תלמיד הגמנסיה לשעבר איכמן. —

אולם כאן קרני דבר שלא פללתי. עוד לא הספקתי לגמור את משפטי והוא כבר משסע אותי וממטיר עלי בשטף:

— איזה איכמן? איזה איכמן? אינני מכיר כל איכמן מעולם לא שמעתי על איכמן! מעולם לא ראיתי את איכמן! ובכלל מה זה איכמן? ומי זה איכמן? וכל זה הוטח כלפי בטון כאילו אני הייתי האשם היחידי במשבר ת"ש.

אולם לתשובה הנרגזה היו תוצאות הפוכות. אני לכל הפחות הסקתי ממנה כי הד"ר הנכבד דוקא כן יודע מי זה איכמן אלא שלא נעים לי, ואולי בצדק, לתת פרסום ל„תכשיט" זה.

אולם יהיה איך שיהיה צודק ד"ר מוסנזון או איננו צודק, מבין אני לרוחו או לא, בי תוסס ובוער, סוער ורותח עלי לדעת מיהו איכמן ויהי מה! והסחתי את דאגתי לחברי.

— אתה יודע מה — עונה לי מהנדס צעיר ולץ ותיק — לך אל ד"ר בוגרצ'וב „סוד הוא לכל ברוד" ששני אלה אינם שוה בשוה. אם האחד אומר „לא" יגיד השני „כן" מתעקש האחד „לבן" מוכיח השני „שחור" נסיון ישן נושן הוא. האחד ברית ציונים כלליים והשני „התאחדות ציונים כלליים.

ובכן אל ד"ר בוגרצ'וב!

אלא שבדרך אליו נתעכבתי פגשתי במכרי הקונדיטור היודע

הכל, ושאלתיו:

— הלו שלמון! אתה הלא ודאי מכיר את אייכמן משרונה!

— לא חילק ידענא ולא בילק ידענא — ענני והסתלק מעל האופק.

— הלו מיסטר שדמי — הדבקתי אחרי הגובה בעל הכתובות

— אולי ידועה לך כתובתה של משפחת אייכמן משרונה?

גם כאן קבלתי תשובה שלילית.

— אולי את יכולה לספר לי משהו על אייכמן משרונה? קרעתי דלת אצל אשה ממונטיפיורי.

— דאגותיו של יהודי — לועגת לי מטופלת הילדים ולבסוף היא שולחת אותי אל הספר שממול.

למראה פני הבלתי מגולחים השחיז הספר את תערו וכבדני ב„שלום" רחב משל לאדם הנופל על „מציאה" יקרה.

— אולי אתה מכיר את אייכמן משרונה?

— מה?? — התאכזב הספר והתער כמעט שנפל מידו — מה? לא להתגלח באת?

— פרוש... כן... זאת אומרת— כלומר — גמגמתי ובאתי לידי פשרה: אני מוכן להתגלח ובלבד שימציא לי את כתובת אייכמן. והוא שלחני אל יהודי העובד בשרונה זה למעלה מחמש עשרה שנה.

— כן כן, — עונה הותיק, ג"רמנית — גם אני קראתי בעתונו של בלומנטל על אייכמן משרונה והשתוממתי: זה לי חמש עשרה שנה שאני עובד בשרונה מכיר כל אבן בקיר וכל תינוק בעריסה שלא אכיר את משפחת אייכמן? אין משפחה כזו בשרונה.

בינתיים הרתיח את דמי כשע חדש. הגעו בעצמכם! יהודי חי לו חמש עשרה שנה בארץ־ישראל וקורא עדיין את „בלומנטל" אולם לך והלחם בבלומנטל כשאין לך אייכמן! פתאום נצנץ במוחי המוצא האחרון — ד"ר בוגרשוב!

— רב תודות לך אדון בלומנטל — עזבתי את היקה לנפשו ודהרתי אל הד"ר ההרצליני.

ומובן מאליו שכשם שד"ר מוסנזון, הספר והיקה לא שמעו מעולם את שמעו של אייכמן כך לא ידע עליו ולא כלום גם ד"ר בוגרשוב וסוף סוף אחרי חקירה ודרישה נודע לי:

אייכמן לא חונך בהרצליה, אייכמן לא למד מעולם בגמנסיה עברית, אייכמן לא קרא מעולם את שירי ביאליק במקורם ולא הת־

ענין מעולם ב„משא נימירוב" כי כל הענין אינו אלא בלוף עתונאי אחד מאותם הברוזים הסנזציוניים הידועים, שסט"א רגילה להפריח מדי פעם בפעם.

וסוכנות טלגרפית זו היא היא שלימדה אותו עברית, היא היא שחינכה אותו בהרצליה והיא היא שגרמה לכך שברנש זה אינו יורד מעל פיות עתונאים וקוראים כשם שסוכנות זו „הרגה" את הרב שור ואת חברי בית הדין בורשא ועוד ועוד.

ומקרי רצח וידיעות כזב כאלו יישנו בעולם העתונות שלנו כל עוד סטה תסטה סט"א מן הדרך העתונאית הישרה והנכונה.

* * *

דינא דמשגיחותא דינא!

לפנים, כלומר בשנים כתקונן כשנטל עלי לכתוב רשימה, מאמר, פיליטון או רפורטג'ה, נוהג הייתי חפש גמור, כאותה צפור דרור הפוצה פה ומצפצפת על הכל. בחינת הותרה הרצועה, נלחם הייתי בכל אחד, חומד לצון על חשבון כל שני, בודק בציציותיו של כל שלישי ומבטל כעפרא דארעא כל יהודי רביעי.

טבע כזה, רחמנא לצלן.

וממילא בהתאם לרוח הכתוב היה גםסגנונם של הדברים חריף, נושך, דוקר ועוקץ. אולם כעת, בעוונותינו הרבים, פרצה מלחמה בין הרפורטר והעורך, העורך והמוציא לאור ובעקבותיה הופיע הוד מעלתו של המשגיח על הכשרות.

ואדב כידוע מכיון שעפרון ביד הרי הוא אץ וקוצץ.

ותארו נא בנפשכם את ריסוק אבריו של מאמר כזה אחרי עברו את כל גלגולי המחילות. מכאן קוצץ העורך, כאן מוחק המשגיח ודוקא את השאור שבעיסה, מכאן משמיט אתה בעצמך מתוך זהירות יעד שרשימתך הארוכה רואה אור הופכת היא למפלצת קצרה, שלא להגיד אינוליד, לא עלינו, ממש כמו התיאטרון „כל הרוחות" בלי הזמר רוזין. פה חסרה מלה, שם חסרה אות, — בעל מום.

והרי ידוע לכם ערכה הרב של מלה אחת או של אות בודדת. מלה אחת והמובן משתנה.

מלה יותר ולמשפט אין כל שחר.

הנה למשל המלה „הארץ" במובנה הרגיל שמו של עתון

תל־אביבי.

אולם נסה נא להקדים את המלה „עם" והמובן משתנה מן הקצה אל הקצה.

או נקח למשל את המלה „דבר" מלה פשוטה וסתמית. אולם הוסף לה את המלה „אחר" ויתקבל מושג ההוכך את קערת כל המשפט על פיה.

והנה דוגמה לחשיבותה של אות בודדת: „ההסתדרות מטילה חובת בוררות על הבריה". סעיף קטן המוסיף לכאורה כבוד.

אולם נסה נא להשמיד „ר" אחת מהמלה „בוררות" וכבוד ההסתדרות הופך קלון.

אבל לך וספר זאת למשגיחים על הכשרות.

כדבר אל הכותל... המערבי.

דינא דמשגיחותא דינא! — טוענים הם.

ואם תנסה בתנאים כאלה להרביץ בפלוני, לשסות באלמוני, ולילך רכיל בשלמוני מיד אתה מסכן את נפשך, מוקיעים אותך כמ־סית ומדיח, מוציאים לך מוניטין כמסכן את שלום הצבור ומאמרך נידון לגניזה.

ולא עוד אלא שסכנה להעלות על הניר את המלה „סכנה".

עורכי כתב פעם: „למעמד הפרדסנים נשקפת סכנה" — באו המשגיחים על הכשרות ומחקו את „הסכנה" בטענה כי מלה סכנה צפונה סכנה.

לכאורה לא בלתי הגיוני.

אולם תאר נא בנפשך את מצבו של הקורא למראה משפט מיותם כזה: „למעמד הפרדסנים נשקפת" המשפט תלוי ועומד כ„מ" ו„ס" שבלוחות והקורא מלא ניחושים והשערות כרימון: מי נשקפת? מה נשקפת?

כיוצא בזה פסול המשפט. „מאות מחוסרי עבודה סובלים חרפת רעב".

רעב? אסור!

המשגיחים הטילו אסור על הרעב.

ומעשה בעתונאי פקח שהתחכם וכתב: „מאות מחוסרי עבודה סובלים את ההפך הגמור משובע" — ועבר בשלום.

כמו כן מסוכן להעלות על הכתב את המלה „דם".

נשאלת השאלה: ומה בדבר המלים „אדם" „אדמה" „נדם"?

הרי גם הן מכילות כמות ידועה של... דם!

ומה בדבר הסכין — אם כל סכנות?

ואיך אעביר פי עטי את הרפורטג׳ה על אותה האשה שסבלה חרפת ר ע ב והתאבדה ע״י פתיחת עורקיה ב ס כ י ן ולמחרת מצאוה השכנים כשהיא מתבוססת בשלולית ד ם?

לא! אין עצה נגד המשגיחים על הכשרות!

גמרתי איפוא אומר לגנוז את קומוסי עד יעבור זעם ולשבת עד זמן בלתי מוגבל בחבוק ידים.

ומאז אינני מתגרה, אינני מותח הבקורת, אינני מחטט מעוונות אחרים, נותן לבני־אדם לחיות להשתולל, לרמות, לגנוב ולגזול; רואה את הכל במו עיני וממלא פי מים ושותק. הקצור: חי לי עם כולם בשלום.

איך כתוב שם?

מעז יצא מתוק.

וממלחמה יצא... שלום

* *
*

הבו אלוף שום לעתונות העברית!
(פולחן ה„איך" והרפורטזיה בעתונותנו)

עוד מקדמת דנא בתקופה שבה נבטו ונולדו האמנויות השו־נות והעולם טרם ידע מדע אסתיטיקה מהו, כבר אז צפה ועלתה הבעיה היסודית בדבר „המגמתיות באמנות", שעד עצם היום הזה לא מצאה את פתרונה הסופי. כי המחלוקת שנטשה בין הצדדים השו־נים של חכמי האסתיטיקה על ה ש א ל ה אם „אמנות לשם אמנות" כלומר אם — כפי שנוסחה דעה זו על ידי בודליר — „מטרת השירה היא השירה עצמה" או אינו אלא „מגמתיות באמנות־ זאת אומרת האמנות תפקיד ומגמה מוטלים עליה, על האמן לרתום את פיגסוס אמנותו בעגלת המוסר, הלאום או הדת ואין לה זכות קיום כל אימת שנעדר ממנה קו יסודי זה. — מחלוקת זו נמשכת והולכת עד עצם ימינו אלה.

כי גם בימינו אלה ובספרותנו אנו יושבים עדין על מדוכה זו, מעמיקים בה חקר ומתפלגות הדעות בין האסתיטיקנים ,לא־תנאי שבקרבנו לבין המגמתנים והמפלגתנים שבספרותנו.

מצד אחד טוענים מצדדי האמנות הצרופה שבינינו ואומרים: „לאמנות אין שום תפקידים לא תפקידים מוסריים או חברתיים וכל קביעת יעודים זרה לה לחלוטין" (בנו רותנברג).

ומאידך גיסא מתעקשים בעלי ההזמנה הסוציאלית המושבעים ואומרים:

„האמנות אף היא פוליטיקה או לפחות שומה עליה להיות פוליטיקה. היא גורם חשוב במסגרת הפוליטיקה כי היא אחת הדרכים היפות והיסודיות ביותר לפעול על אנשים. ומשום כך מהווה האמנות, כאמצעי תעמולה, נשק נכבד מאד במלחמת המעמ־דות". (הבמאי וולף).

אולם אם בנוגע לשאלה זו קיימים ריב דעות וחלוקי תפיסות בין חוקריו השונים של מדע האסתיטיקה, אם ביחס לבעיה הנזכרת מתנגחים עדיין בעלי ההלכה ויש נוטים לכאן ולכאן, הרי לית מאן דפליג שהספרות המגמתית, אותו סוג ספרותי שאמנם לא היו לו מעולם יעודים של אמנות צרופה, לא יחסו לו מעולם תפקידי „השכחת האני" של הצופה ולא הוטל עליו מעולם לקסום לפני הקורא עולם אמנותי יפה וטוב, אותו סוג ספרותי איפוא שכל

עיקרו לא בא לכאורה אלא לנקוט עמדה לפרסם ידיעות להבריע בשאלות השנויות במחלוקת כגון הז של מאמר ורפורטז׳ה, לגביו — אומר אני — כולי עלמא לא פליגי כי מן הדין הוא שמגיעה לו קרן זוהר אחת משמש האמנות הצרופה.

כי אפילו אם נחזיק בדעה האומרת כי אין לה למלכות הספ־רות המגמתית לנגוע בחברתה האמנותית אפילו כמלא נימא, הרי יודה לי כל בר בי רב עתונאות דחד יומא כי הספרות המגמתית לא רק שלא אסור לה לאמנות לחדור לתחומיה, אלא להפך חייבת ומחוייבת היא להאציל עליה מהודה האמנותי, חייבת ומחוייבת להקרין עליה קו אור להעריף עליה טפת טל אמנותי, קורטוב של יופי, הקצור משהו מאותו הסממן הנותן למאמר טעם לשבח צר את צורתו הראויה לשמה וההולם את השיגי תרבות הכתיבה פרי התפתחות של דורות.

ומה אנו רואים אצלנו? מה הם מצב הדברים בשדה העתונות שלנו, הטפוסית שבספרותנו המגמתית? האם מורגש בין שיטי ספרות זו הבל פיה של האמנות הצרופה? האם יכולה עתונותינו העברית להתפאר שהתבשמה כביכול מריח היופי והתפארת שבאמ־נות? הגם רשומה של תרבות כתיבה בת עבר התפתחות והסטוריה ניכר בכתליה של עתונותנו העברית? הוה אומר: לא ולא.

כי כל מי שמצוי אצל עתונותנו העברית וגם נהירין לו שבילי העתונות העולמית יתקפהו ממש יאוש למראה התהום העמו־קה הפעורה בין אופן הכתיבה הנהוג אצלנו לבין זה שהורגלנו לו בעתונות הלועזית. בושה מכסה פנינו למראה העזובה השוררת בעתונתנו והמשוה לה פרימיטיביות של כרם־חמד של לבנון מת־קופה הפריהיסטורית של העתונות העברית.

ואילו היה נקלע אלינו עתונאי אירופאי, מאותן הארצות שאמנות הז׳ורנליסטיקה משגשגת ופורחת בה, שטפוח סוג ספרותי זה משיג שיאים, היה פותח עתון, וקורא בו מאמר או רפורטז׳ה מפרי עטו של קולגה ארצישראלי בטוחני שהיה תוקפהו אותו הרגש הבלתי נעים שתוקף את הברדן דק ההרגשה הלוקח ריר חלמות לפיו, היה תוקפהו אותו הרגש שתקף את אלוף השום, שבספורי ביאליק, בהיותו מסב ליד שלחנו של מלך האי האגדתי וטעם את טעם המאכלים הטפלים שהוגשו לו ע״י הפרתמים אשר לא ידעו מעודם על קיומו של בצל ולא שמעו מעולם את שמעו של השום הנותן

כי נודה ולא נבוש אין שמים אצלנו לב לאיכותו של המאמר הכתוב, אין משגיחים במערכותינו על צורתה של הרפורטז׳ה המודפסת, אין יודעים אצלנו טיפוח אופן כתיבה ופתוח תרבות כתיבה מה הם מלבד כמובן שבלים בודדות יחידי סגולה שנער יספרם.

אמנם נכון הדבר שבראשית הוצר הספרות הפיבליציסטית כלומר בתקופתה הכרם חמדית של עתונותנו העבדית לא היתה נודעת הימנה חשיבות מרובה ליופי ולחציניות המאמר מלבד חוקי כתיבת תמה וחוקי דקדוק אלמנטריים.

אולם בינתים הדי עברו דורות של התפתחות והיופי והטעם הטוב הספיקו לחדור לכל קרן זוית ולכל פנה נדחת של החיים כולם ולכל מקום שהאדם המודרני גלה לשם שבינת האסטתיקה גלתה עמה ולמה יקופח דוקא סוג ספרותי זה הקרובה כל כך קרבה „גזעית״ לשירה לפיוט וספרות יפה.

שומע אני כבר את המקטרגים על טענותי ואומרים: הנה זה דורש אמנות צרופה ממאמר פובליציסטי, פיוט מרפירטז׳ה כרוניקלית. לפי דעתו — לועגים הם — חייבות היו מערכות העתונים שלנו להזמין את שלונסקי בתור רפורטר ולהושיב גדוד פייטנים באולמי בית המשפט. אבל כל המלגלגים כך אינם אלא טועים ומוכיחים בזה את חסר הבנתם האלמנטרי של המושגים: עתונות, מאמר רפורטז׳ה.

כי כלום אך ורק חוק מסויים בספר הדקדוק וסעיף קטן ידוע בשלחן ערוך של כתיבה תמה מחייבים את הרפורטר המתחצף לקחת עט סופרים בידו? אך ורק ותו לא?

הלא מאמר דורש גם זיק של אמנות, שביב קל של כחל ושרק, הברקה פורתה של רוח, ניצוץ יופי, אחד מששים של אספרי! ומה אנחנו רואים בעתונותנו? יבשת בכתיבה, חוסר ליטוש במשפטים, העדר מלט מוסיקלי שבין משפט למשפט, חוסר תכניתיות בבנין הארכיטקטיוני של המאמר או הרפירטז׳ה אם יצור ספרותי כזה קיים בכלל בעתונות העברית.

נכון אמנם שידיעת עתונאינו בעברית, היא, על פי רוב, מצוינת שלפרקים טובלים מאמריהם ממש בים של ניבים יפים בשלל מליצות מסנוורות אך מאימתי זה רגילים לזהות ידיעות הלשון עם ידיעת כתיבה? הלא כתיבת רפורטז׳ה אמנות היא וכשרון היא צריכה,

אמנות האוצרת בין שיטיה „תוי מנגינה", תוים הסמויים אמנם מן העין אך המורגשים לקורא היודע אמנות קריאה מהי.

ומה עושים עתונאינו? על נושא שיש בו כר נרחב לכתיבה תרבותית כותבים הם בסגנון של „יוסף אלבו" ו„בעל העקדה" סגנון המתנהל בכבדות כמרכבת פרעה ביציאת מצרים.

באיזה בית ספר למדו עתונאים אלה לעבר באכזריות כזו צורת רפורטז'ה? צאו אל הצרפתים ולמדו כיצד כותבים! לכו אל ההונגרים הרפורטירים, ראו דרכיהם וחכמו. פוקו וחזו כיצד וינה היתה כותבת! ולמה נשנה דוקה אנחנו ממטבע שטבעו חכמים בז'ורנליסטיקה?

ולקוי שני, הקשור קשר אירגני בלקוי הראשון, הוא שאין מצוי ואין יסודיות במאמרים המופיעים בעתונותנו. ולמה? כי אין כמיהה לשלמות אין שאיפה ל„כלילות". הכותב אינו מוצא את עצמו מחויב למצות את הנושא ברפורטז'ה לא מבחינת הצורה ולא מבחינת התוכן.

איפוא הם הזמנים הטובים כשחכינו בכליון עינים להופעת העתון כשבלתה נפשנו למאמרו של עורך פלוני ולרפורטז'ה של עתונאי אלמוני? איפה הם אותם העתונאים שמיצו על בורין סוגיות שלמות במאמר בפיליטון וברפורטז'ה שקראנו את יצירותיהם בנשימה עצורה מרותקים כבחבלי קסם והקנו לנו את הרושם כאלו קראנו ספר שלם?

מהי סבת הלקויים? הסבה היא שאין דרישה מצד הקהל לאיכות עתונאית טובה, הקורא לא יודע על פי רוב מלאכת הקריאה יותר נכון אמנות הקריאה מהי. אין הוא קורא „תוים", מעולם לא הרגילוהו לכך מעולם לא ראוהו אצל אבותיו מעולם לא למדוהו בבית ספר מעולם לא אמנהו העתון שהוא חותם עליו כי העתון שקע אצלנו לבילטון בעלמא לסתם כתיבת מכתבים בלי התחשבות בהשגיה האלמנטריים של העתונאות.

רפורטז'ה צריכה להיות גב־מלאכה אמנותי בהתחשב עם הריאליות המתוארת, היא צריכה להיות מלאכת מחשבת על רקע מציאותי, מלאכת מחשבת העשויה על טהרת היופי, הסגנון, האספרי ה„תבל מן התבלים" הנותן טעם לשבח כדרך שהשום נותן טעם למאכלים.

הבו אלוף שום לעתונות העברית!

*

(פרק מפנקס האפוריזמים של מוזר)

אילו רצה אלוהים לברא את האדם שלם היה בורא אותו בלי פה.

*

הדמעות הן רק אחת מצורות הבכיה יש בוכה בעינים יבשות.

*

מוטב לו לאדם לסבול מרשעותו של רשע מאשר מטפשותו של טפש אך אבוי לו לאדם אם החברה שהוא חי בה מורכבת מרשעים ומטפשים.

*

בנגוד לכל ההשקפות הטאולוגיות ופלוסופיות על מקום משכן הנשמה (לפי אחת הלב ולפי השניה המח) סבורני שהנשמה שוכנת כבוד ב...גבי

ולכן ישר הגב ישרה גם הנפש עקום וכפוף הגב עקומה וכפופה גם הנפש האופי והנשמה.

*

הקומפלימנט הסמפטפי לי ביותר הוא כשאני כותב מאמר וה"מבקר" אומר לי: אינני מאמין שאתה כתבת את המאמר.

*

בחורה שיש לה "עבר" יהיה לה גם "עתיד".

*

איך מתרגמים לעברית צחה את אמרת גיטה:

Was ich nicht erlernt habe das habe ich ich erwandert

– אין חכם כבר נסעון...

יְחִי הַהֶפֶךְ!

(פזמון שכורים)

מְזֹג הַכּוֹס וּסְבָא הַיַּיִן,
פְּרֹץ גָּדֵר וּפְרֹק הָעֹל.
תֵּן, אַחָא, בַּכּוֹס הָעַיִן,
בֵּין כֹּה וָכֹה הָפוּךְ הַכֹּל.

פָּתַחְנוּ בַּחֲבִית מוֹלֶדֶת
וְסִיַּמְנוּ בְּכַד אַ״י
הַמֶּמְשָׁלָה, הוֹי מִתְנַגֶּדֶת
לֹא כְּדַאי, לֹא כְּדַאי.

מְזֹג הַכּוֹס וכו׳

עַל אָמָן קָטָן כַּזֶּרֶת
מוֹדִיעַ פֹּה פְּלַקָט גָּדוֹל
כָּאן הַגְּלִידָה מְחַמֶּמֶת
בְּאַרְצֵנוּ הָפוּךְ הַכֹּל.

מְזוֹג הַכּוֹס וכו׳

הָרָקִיעַ עִתּוֹן עֶרֶב
הָאוֹתִיּוֹת הֵן כּוֹכְבֵי אֵל;
הַיָּרֵחַ הוּא כֹּתֶרֶת
סִמַּן קְרִיאָה, כּוֹכָב נוֹפֵל.

הָעִתּוֹן קוֹרֵא לְמֶרֶד
וְכֹה כָּתוּב בְּ„דְבַר־הַלֵּיל״!
אַחָא, הָרְצוּעָה מֻתֶּרֶת
יְרֹק עַל חֹק וְהִשְׁתּוֹלֵל!

מְזוֹג הַכּוֹס וכו׳

מפרי עטו של המחבר הופיעו עד כה:

„גרמניה גרמניה-מעל לכל?"

(המהות הגרמנית על־פי יצירותיו הרוחניות של הגניוס הגרמני) (ירושלים תרצ"ד).

תולדות רבי עקנא. יוצר הפלפול רבו וחותנו של הרמ"א) תל־אביב תרצ"ה.

התהוות הפלפול (מתוך המבוא של המחקר: „דרכי המחשבה בתלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי).

עתונים סטיריים: המקלחת (פורים תרצ"ה) הלוליון (פורים תרצ"ו) אפיקומן (פסח תרצ"ו) עתון מזופת (פורים תרצ"ז) חטאים הללו (פסח תרצ"ז) קנטונידה (ל"ג בעומר תרצ"ז)עומר (שבועות תרצ"ז) תשליך (ראש השנה תרצ"ח) סבינידה (יום פתיחת הנמל אדר תרצ"ח) פעפע בערב (פורים תרצ"ח) ידיעות אחרונות (אחד באפריל 1938) יחץ (פסח תרצ"ח) מאי קא משמע לן (אחד במאי 1938) שמנת (שבועות תרצ"ח).

יזכור (תמונות ותולדות י"ח חללי מאורעות יפו תרצ"ו.

קול הדם (תמונות ותולדות חללי מאורעות ירושלים היפה תרצ"ו).

שירת הדמים (בהוצאת המחבר) אוסף שירי המאורעות מפרי עטב של מיטב משוררנו).

ניבון עברי גרמני (אוצר צרופי הלשון, הניבים והבטויים העבריים המקוריים עם תרגום גרמני) ערך א'.

מתוך כל כתבי מסאריק בתרגום המחבר הופיעו עד כה:

מהפכה עולמית.

רומא עיר עולם.

דעת העתונות על הניבון:

...זכה הדור ליחידים הממיתים עצמם באהלה של תורה ומבצעים פעלים גדולים שאצל אומות העולם נעשים הם על ידי חבר מלומדים... לאלה יש לצרף בלי הסוס את הניבון לחיים שלמוני. מחבר זה ששקד יומם ולילה במשך שמונה שנים רצופות על חבור „אוצר צרופי לשון ניבים ובטויים עבריים מקוריים עם תרגום גרמני בצרוף מקורות ומבוא מפורט על התפתחות הניב העברי".

מסכת ניבים זו שתחלתה בניבים העתיקים ביותר אשר בתנ"ך וסופה בחדושי ניבים כיום הזה עשויה להעשיר את שפתנו...

הניבון כולו — שבידי המחבר יכיל כשלשה כרכים גדולים ויש להצטער שטרם קם גואל למפעל זה.

לו חכמו אנשי „ועד הלשון" כי אז היו נותנים את דעתם על הניבון העברי הראשון כדי להוציאו לאור.

(מתוך „המשקיף" גליון רצ"ט 1939).

...ספר ניבון עברי מאת ח. שלמוני המכיל אוצר של צרופי לשון, בטויים ניבים עברים מקוריים על פי סדור אלפא־ביתי עם תרגום גרמני. לחלק הראשון של הספר הכנסו כששת אלפים ניבים מלוקטים מתוך התנ"ך, התלמוד, הספרות הפילוסופית של ימי הבי־נים, הספרות הרבנית והחדשה.

רכוז זה של ניבים וצרופי לשון... עלול לעזור לגוונה של השפה העברית בדבור ובכתב ולהוציאה מההדגווניות התרגומית הפגומה...

(הבקר י"ב שבט תרצ"ח).